

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

**VLIV REFORMY SYSTÉMU SOCIÁLNÍ POMOCI
NA ZPŮSOB SPOLUPRÁCE S KLIENTEM**

**IMPACT OF THE REFORMED SOCIAL HELP SYSTEM
ON THE COOPERATION WITH THE CLIENT**

Bakalářská diplomová práce

Kateřina Motalová

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Mgr. Ivana Olecká

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 30. 03. 2010

Kateřina Motalová

Jméno a příjmení: Kateřina Motalová

Vedoucí práce: Mgr. Ivana Olecká

Název práce: Vliv reformy systému sociální pomoci na způsob spolupráce s klientem

Název práce v angličtině: Impact of the reformed social help system on the cooperation with the client

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie a andragogiky FF UP v Olomouci

Počet znaků včetně mezer bez příloh: 119.928

Počet příloh: 11

Anotace:

Předložená bakalářská práce se věnuje problematice sociální práce na úseku dávek pomoci v hmotné nouzi. Cílem práce je zjištění, zda legislativní změna v systému sociální pomoci má vliv na strukturu a počet klientů a na způsob spolupráce sociálního pracovníka s klientem.

Práce se zabývá analýzou klientely z několika úhlů pohledu: sociální skladbou, genderovou skladbou a rodinnými podmínkami klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi, dále úrovní jejich dosaženého vzdělání, zdravotními omezeními a bytovou situací. Sleduje také dopad legislativní změny na objem vyplácených dávek ze systému sociální pomoci stanovenému vzorku klientů.

V souvislosti s provedeným šetřením jsou v závěru vyhodnoceny i změny v práci s příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi.

This bachelor thesis is dealing with the issue of social work at the division of Assistance in material need. The main aim of this thesis is to investigate possible influences of the new legislative change of social aid on the number of clients and also its possible effects on the 'social worker-client' relationship.

The thesis is dealing with the clientele analysis from several points of view: social pattern, gender structure, family conditions, educational background, health limitations and living conditions. It also closely observes (on a limited sample of clients) the outcome of the legislative change in correlation with the amount of financial aid coming from the Social aid system.

The conclusion part of the thesis also includes proposed changes that may be applied to the approaches and work of the social aid workers with the social aid beneficiaries.

Obsah:

Úvod	5
1. Sociální zabezpečení občana v České republice	8
1.1 Systém sociálního zabezpečení	9
1.2 Sociální práce	11
1.3 Sociální pracovník	12
2. Význam práce pro člověka	15
2.1 Ztráta zaměstnání	16
2.2 Kdo je zaměstnaný a kdo nezaměstnaný?	17
2.3 Důsledky nezaměstnanosti	17
3. Klient sociální práce	21
3.1 Rizikové skupiny	22
3.2 Klient a společnost	25
4. Klient v systému sociální pomoci	28
4.1 Práce s klientem v systému sociální pomoci	32
4.2 Motivace klienta a její podoby v porovnávaných systémech	34
4.3 Charakteristika klientely na sledovaném pracovišti	38
4.4 Charakteristika spolupráce klienta a sociálního pracovníka	39
5. Empirická část	42
5.1 Základní informace o místě šetření, jeho charakteristika	42
5.2 Vymezení cíle, předmětu a základní hypotézy průzkumu	42
5.3 Užití metody a techniky šetření	44
5.4 Operacionalizace	47
5.5 Použité nástroje	49
6. Ověření stanovených hypotéz šetřením	50
6.1 Interpretace výsledků šetření a hodnocení	50
6.2 Závěr empirického šetření	59

Závěr	61
Seznam použité literatury a pramenů	62
Seznam tabulek a grafů	66
Přílohy	69

Úvod

Otázky typu: kdo vlastně jsou, jaký mají status a zázemí, jak a z čeho žijí a proč nepracují lidé bez dostatečných příjmů, jsou předmětem mnoha debat široké veřejnosti, laické i odborné. Převratné změny ve všech oblastech života české společnosti po roce 1989 vyvolaly potřebu řešení i těch situací, které po více než čtyřicet let česká společnost v masovém měřítku nemusela řešit. Situace ztráty materiálního zabezpečení občana (ztráta příjmu), např. ztrátou nebo nemožností nalezení zaměstnání, se od padesátých do konce osmdesátých let 20. století vyskytovala minimálně z důvodu zákonem stanovené povinnosti pracovat; navíc byla nezaměstnanost společensky hodnocena jako trestný čin příživnictví a v souladu s tehdy platnou legislativou také trestána. Demokratizace a transformace společnosti po roce 1989 s sebou nese možnost omezení nebo ztráty příjmu z nejrůznějších důvodů.

Společně s vývojem české společnosti se vyvíjí její sociální politika i legislativa v sociální oblasti. Po roce 1989 ve společnosti vznikají nebo se v sociální oblasti výrazněji projevují nové fenomény: nezaměstnanost, sociální nejistota, chudoba, výraznější diferenciací v příjmech, sociálních a majetkových poměrech a s tím související změny sociálního postavení (statusu). Významným mezníkem byly například roky 1990 a 1991, které jsou charakterizovány převratnými legislativními změnami v sociální oblasti v souvislosti s novými podmínkami přechodu k tržnímu hospodářství a k demokratizaci celé společnosti. Z důvodu neexistence dlouhodobé koncepce řešení sociálních problémů se jeví dalším významným mezníkem rok 2006, ve kterém došlo k novým výrazným legislativním změnám v sociální oblasti, které měly mimo jiné za úkol umožnit přechod od jisté pasivity k větší aktivizaci a mobilizaci osobnostního potenciálu osob řešících potíže sociálního a existenčního rázu. Systém dávek sociální péče platný do konce roku 2006 měl spíš plošný charakter a nemohl zabránit jejich zneužívání. Neobsahoval totiž výrazný pobídkový mechanismus, který by garantoval, že zapojení se do pracovního procesu bude pro klienta přínosem. Nejvýraznějším prvkem právní úpravy ve smyslu aktivizace a mobilizace klienta je z tohoto pohledu nově zavedený diferencovaný zápočet příjmů, který má ocenit pracovní aktivity klienta. Ten, kdo pracuje, by se měl mít lépe než ten, kdo nepracuje nebo se práci vyhýbá. Dalším výrazným prvkem v tomto smyslu je zavedení existenčního a životního minima, které mají za úkol stanovit minimální úroveň příjmů zaručenou všem obyvatelům a možnost individuálně ohodnotit snahy a aktivity klienta dle zákonem stanovených kritérií.

Sociální pracovníci kladou ve své práci důraz na poskytování poradenství a také na sociální práci s klientem. Cílem zvýšené péče o klienta je jeho podpora, aktivizace a pomoc při řešení obtížné situace, ve které se ocitl. Práce s klientem je individuální, záleží na jeho osobních charakteristikách, jeho potenciálu a druhu situace, ve které se ocitl.

Pracuji s klienty, kteří pobírají dávky pomoci v hmotné nouzi na odboru sociálním a školském Městského úřadu v Hulíně již několik let. Klienti se často obracejí na pracovníky sociálního odboru s žádostí o radu a hmotnou pomoc při řešení nejrůznějších životních situací, které je trápí a s kterými si neumějí poradit. Poradenství, podporu a pomoc je nutno „ušít na míru“ individuálně pro konkrétního klienta nebo určitou cílovou skupinu a současně hledat pro tyto konkrétní kategorie případné možnosti řešení. Sociální pracovník by měl sledovat, jaké kategorie klientů a nejčastější typy problémů se nejvíce vyskytují, aby se mohl informovat a také předem připravit na různé typy problémových situací. Ve své práci se proto budu zabývat zjištěním sociální skladby, genderové skladby a rodinnými podmínkami klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi, dále úrovní jejich dosaženého vzdělání, zdravotními omezeními a bytovou situací.

Cílem mé práce je objektivně zjistit, zda a jakým způsobem se změnila struktura klientely, zda se zvýšila nebo snížila četnost kontaktů a zda a jakým způsobem se změnila charakteristika kontaktů klienta pobírajícího dávku pomoci v hmotné nouzi s pracovníkem správního orgánu od 1. 1. 2007 oproti systému dávek sociální péče, který měl platnost a účinnost do 31. 12. 2006. Výsledek může pomoci zaměřit pozornost na změny ve struktuře klientů a pružně na tyto změny reagovat. Budu také zjišťovat objem vyplacených finančních prostředků ve stanovených časových úsecích. Budu moci stanovit, zda se naplnil předpoklad odborníků, že se díky změně zákona upravující tuto oblast sníží objem vyplacených finančních prostředků a zda se současně zvýší nároky na pracovníky správních orgánů po stránce sociální práce s klienty. Zjistím, zda byl naplněn záměr zákonodárců k větší motivaci klientů řešit své existenční potíže mimo jiné i zvýšenou spoluprací se správním orgánem vyplácejícím dávku pomoci v hmotné nouzi.

Pro pochopení souvislostí je v teoretické části nezbytné uvést základní informace o systému sociálního zabezpečení občana v České republice a charakterizovat, co je sociální práce a kdo je sociální pracovník. Ve druhé kapitole se zmíním o významu práce pro člověka. Ve třetí kapitole popíšu charakteristiku klienta sociální práce, rizikové skupiny a postavení klienta ve společnosti. O způsobu spolupráce s klientem a jeho motivaci budu hovořit ve čtvrté kapitole. V empirické části práce bude charakterizováno pracoviště, na kterém šetření probíhá, popis a způsob kategorizace jednotek. Posuzovaná

období jsou vždy II. pololetí roků 2006, 2007, 2008. Rok 2009 nebude do práce zahrnut z důvodu, že se v roce 2009 podstatně změnila zákonné podmínky, které by zkreslily výsledky šetření. Zvolenou metodou pro šetření je metoda analýzy dokumentů, obsahová analýza a metoda statistického srovnávání. Bude mne zajímat výsledek šetření základních otázek: **Zvýšila se četnost a změnila se charakteristika kontaktů pracovníka správního orgánu s klientem dávek pomoci v hmotné nouzi? Změnila se i struktura klientů? Byl potvrzen předpoklad snížení objemu vyplacených finančních prostředků v souvislosti se změnou zákonů týkajících se sociální pomoci?**

Předmětem šetření bude struktura příjemců dávek; dále budu šetřit u vybraného vzorku klientů četnost kontaktu klienta s pracovníkem správního orgánu a typ kontaktu. Porovnán bude také počet klientů a objem vyplacených finančních prostředků za výše uvedená období. V přílohách budou uvedeny výsledky šetření a rovněž některé další důležité informace.

V celé práci budu vycházet z odborné literatury, z legislativy v oblasti sociální práce, z vlastní praxe a z poznatků sociálních pracovníků, se kterými budu konzultovat případné problematické otázky. Využiji rovněž metodické pokyny a získané teoretické znalosti ze studia oboru sociální práce.

Zhodnocení výsledků šetření pomůže odpovědět na základní otázky a také se pokusí předpovědět další směřování sociální práce s klienty.

1. Sociální zabezpečení občana v České republice

Co vlastně je sociální zabezpečení, k čemu slouží, jakým způsobem je strukturováno a co zajišťuje právo každého občana na sociální zabezpečení? Odpovědi na tyto otázky jsou důležité pro bližší poznání problematiky, kterou se hodlám zabývat. V České republice se rozumí pod pojmem sociální zabezpečení způsob péče státu o občana v předem stanovených případech. Systém sociálního zabezpečení občanů má svůj obsah, charakter, náplň a formu a je nedílnou součástí sociální politiky. Přesnou definici sociálního zabezpečení sice zákon neinterpretuje¹, přesto je v odborné literatuře řadou autorů (například Večeřa,² Potůček,³ Matoušek,⁴) vymezen tento pojem velmi podobně. Pro ilustraci uvádím alespoň jeden ze způsobů, kterým lze uceleně vysvětlit pojem sociální zabezpečení:

„Sociální zabezpečení jako součást sociální politiky a jako prostředek k uskutečňování jejích úkolů a cílů můžeme obecně chápat jako soubor institucí, zařízení a zákonných opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občanů.“⁵

Z této formulace lze dovodit, že se stát snaží ochránit své občany před takovými sociálními událostmi, kterými by mohly být ohroženy nebo omezeny jejich legislativně uznaná sociální práva.⁶

Mezi zákonem uznané sociální události patří chudoba, invalidita, nemoc a úraz (včetně nemoci z povolání a pracovního úrazu), závislé dětství a mládí, narození dítěte, mateřství a rodičovství, stáří, smrt živitele a nezaměstnanost.⁷ Ne vždy je člověk plně připraven a schopen řešit sám nebo s pomocí rodiny různé životní situace a potřebuje solidární pomoc zvenčí; třeba i od systému sociálního zabezpečení.

¹ Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

² Srov. Večeřa, 2001, s. 86.

³ Srov. Potůček, 1995, s. 96.

⁴ Srov. Matoušek, 2003, s. 218.

⁵ Krebs, 2007, s. 162.

⁶ vycházející např. z Listiny základních práv a svobod, Ústavy ČR, Evropské sociální charty, Úmluvy o právech dítěte apod.

⁷ Srov. Večeřa, 2001, s. 86.

1. Systém sociálního zabezpečení

Systém sociálního zabezpečení⁸ občanů v České republice se skládá ze tří subsystémů, které jsou relativně samostatné a odlišují se od sebe organizačním zabezpečením, způsobem financování a typem sociální situace, kterou řeší. Systém sociálního zabezpečení je tvořen subsystémy sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci. Stručná charakteristika jednotlivých subsystémů nám pomůže lépe pochopit souvislosti a způsob fungování těchto systémů.

Sociální pojištění: má zajistit sociální potřeby občanů v případech sociální události spojené se ztrátou příjmu z výdělečné činnosti. Touto sociální událostí je např. nemoc, ošetřování člena rodiny, invalidita, mateřství, nezaměstnanost, ztráta živitele, stáří a podobně. Sociální pojištění řeší ty výše uvedené sociální události, na které se může občan předem připravit formou odvodu zákonem stanovené a procentuálně vyjádřené části svých současných příjmů z výdělečné činnosti. Sociální pojištění se skládá z pojistného na důchodové zabezpečení, příspěvku na politiku zaměstnanosti a nemocenského pojištění.⁹ Osobní zodpovědnost každého občana na budoucím zabezpečení je také možno vyjádřit dobrovolným penzijním připojištěním.^{10,11}

Státní sociální podpora:¹² adresátem tohoto typu státní podpory je hlavně rodina. Východiskem k poskytnutí tohoto typu podpory je situace, kdy občan sám není schopen zvládnout státem uznané sociální události vlastními silami a stát uznává za vhodné občana nebo rodinu v jejich situaci podpořit. Státní sociální podpora je založena na posouzení zejména příjmové situace rodiny v poměru k násobkům stanoveného životního minima. Pro získání nároku na státní sociální podporu není nutný předchozí odvod z pracovního příjmu. Sociálními událostmi, které jsou ze systému státní sociální podpory podporovány, jsou např. narození dítěte (porodné), péče rodičů o dítě a jeho přípravu na budoucí povolání (rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, sociální příplatek) a podobně.¹³

Sociální pomoc: Sociální pomoc v nově koncipovaném systému sociálního zabezpečení občana vychází z předpokladu, že v demokratické společnosti je v první řadě každý občan odpovědný sám za sebe, svoji životní úroveň a svoji budoucnost. Po období totality, které

⁸ Upravuje Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ Upraveno Zákonem č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Upraveno Zákonem č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

¹¹ Srov. Večeřa, 2001, s. 86-89.

¹² Upraveno Zákonem č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ Srov. Večeřa, 2001, s. 86-89.

přerušilo kontinuitu vývoje v této oblasti, je předpoklad osobní a rodinné zodpovědnosti opět zdůrazňován.¹⁴ Rodina jako základní sociální skupina je schopna přirozeně zabezpečovat dle svých možností a schopností na základě solidarity a spolupráce svých členů její hmotné zabezpečení (základní životní potřeby), ochranu, pomoc a podporu. V životě jednotlivce nebo rodiny mohou nastat sociální situace, kdy jedinec ani rodina nejsou schopni zabezpečit své základní životní potřeby z objektivních nebo subjektivních důvodů.

Sociální pomoc je poskytována v případech vzniku sociálně neuspokojivé situace, kdy jedinec nebo rodina nemá k dispozici zdroje příjmu ani jiné zdroje, které by mohly pomoci k překonání tíživé životní situace. Sociální pomoc může mít různou podobu (materiální a nemateriální), délku (krátkodobá, dlouhodobá, trvalá) a mohou se na ní podílet různé subjekty (státní i soukromé). Systém sociální pomoci si klade za cíl navrátit občanu co nejrychleji sociální suverenitu a pomoci mu překonat jeho přechodné nebo trvalé sociálně ekonomické potíže.¹⁵ Obdobně jako u některých dávek v systému státní sociální podpory i v systému sociální pomoci hraje důležitou roli částka životního minima „jako společensky uznaná minimální hranice příjmů, pod níž nastává stav hmotné nouze.“¹⁶

Systém sociální pomoci používá tyto nástroje sociální pomoci: poradenství, prevenci sociálně-patologických jevů, sociálně právní ochranu, dávky sociální pomoci (v peněžní i věcné podobě) a sociální služby.¹⁷ S těmito nástroji disponuje i úředník správního orgánu pověřeného výkonem agendy na úseku sociálním. V souladu s metodickými pokyny Ministerstva práce a sociálních věcí ČR¹⁸ a v odborné literatuře užívaným pojmem pro výkon činností v této oblasti budu místo termínu úředník správního orgánu pověřeného výkonem agendy na úseku sociálním užívat termín **sociální pracovník**¹⁹.

Hlavní náplní činností sociálního pracovníka je sociální práce s občanem (rodinou), kteří vyhledají sociální pomoc nebo v rámci depistážní činnosti je jim pomoc nabídnuta. V tom okamžiku se stává občan (rodina) **klientem** a sociální pracovník vykonává **sociální práci**. Pozornost ve své práci zaměřím na okruh klientů, kteří využívají dávky sociální péče (nověji dávky pomoci v hmotné nouzi).

V České republice je sociální pomoc upravena legislativně. Do konce roku 2006 byla

¹⁴ Upraveno Zákonem č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších změn a doplňků.

¹⁵ Srov. Krebs, 2007, s. 265-271.

¹⁶ Krebs, 2007, s. 269.

¹⁷ Srov. Krebs, 2007, s. 272.

¹⁸ např. Metodický pokyn č. 1/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, odboru sociální politiky

¹⁹ Srov. Zákon č. 108/2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

tato oblast upravena zejména Zákonem č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, Zákonem č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti, Vyhláškou č. 182/1991, kterou se provádí Zákon o sociálním zabezpečení a Zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a dalšími souvisejícími legislativními opatřeními (dále jen stará zákonná úprava). Od 1. 1. 2007 byla tato soustava zákonů o sociální pomoci nahrazena (dále jen nová zákonná úprava) Zákonem č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, Zákonem č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu (oba ve znění pozdějších změn a doplňků) byl nahrazen Zákon č. 482/1991 o sociální potřebnosti. Nová soustava sociálních zákonů byla vhodně doplněna Zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Ostatní navazující zákony byly v souladu s touto změnou novelizovány. Odrazovým můstkem pro stanovení, zda občan potřebuje sociální pomoc v peněžní podobě, je pojem **životní minimum**. Bližší vysvětlení životního minima, „staré“ a „nové“ zákonné úpravy je uveden v příloze č. I.

1.1 Sociální práce

Pod pojmem sociální práce si můžeme představit zejména praktickou stránku pomoci potřebným. Matoušek hovoří o přímé praxi, práci v první linii. „Přímá praxe / práce v první linii jsou všechny formy sociální práce, při nichž je pracovník v osobním kontaktu s klientem (klienty) a navazuje pomáhající vztah.“²⁰ V rámci sociální práce je pro zúčastněné důležitý první kontakt, navázání vztahu, vzájemné poskytnutí základních informací a poskytnutí poradenství základního nebo odborného.²¹ Vzájemná spolupráce sociálního pracovníka a klienta může být v tomto bodě ukončena nebo se dále vyvíjí podle aktuální situace.

Sociální pracovník v rámci sociální práce s klientem vybírá a používá ten způsob sociální práce vybraný z celé palety metod a postupů, který pomůže klientovi optimálním způsobem řešit a zmírňovat různé sociální problémy, které jej trápí. Může také klienta směřovat k jiným institucím, které jsou schopny klientovi odborně pomoci. Způsob sociální práce vybírá sociální pracovník podle typu sociálních problémů, se kterými se klient potýká a současně také podle sociálních kategorií klienta. Sociální práce se zaměřuje na osoby mladé nebo staré, osoby fyzicky nebo psychicky znevýhodněné (zdravotně, mentálně

²⁰ Matoušek, 2003, s. 170.

²¹ Srov. Řezníček, 1994, s. 33-35.

handicapované), neúplné rodiny, osoby osamocené a podobně a také se jim podle potřeby přizpůsobuje.²²

Sociálními kategoriemi rozumíme rozdělení klientů do sociálních kategorií podle věku, osobního stavu, pohlaví, zdravotního stavu, vzdělání, způsobu bydlení, příslušnosti k etnické skupině apod.²³ Každá kategorie klientů má svá specifika, kterými se budu dále zabývat v rámci rizikových skupin rozebíraných v kapitole 3.1 a v praktické části této práce v 6. kapitole.

V odborné literatuře se uvádí, že ... „roste počet problémů, se kterými se klient potýká a roste také počet osob, které kontaktují sociální pracovníky a žádají poskytnutí základního poradenství.“²⁴ V praktické části mé práce se budu zabývat i typem problémů řešených s vybranými klienty v rámci mé sociální práce, abych zjistila, zda je možné tuto Marešovu hypotézu vyvrátit nebo potvrdit. Odborná literatura sice reaguje na změny v této oblasti, ale přeci jen se nedá vyloučit jistá časová prodleva mezi publikováním problematiky a nynějším aktuálním stavem.

O sociální práci se říká, že je vědou i uměním. „Sociální práce je uměním, které vyžaduje velikou škálu dovedností. Jde především o porozumění pro potřeby druhých a schopnost pomáhat lidem tak, aby se na naší pomoci nestali závislí (aby neztratili schopnost pomáhat si vlastními silami). Sociální práce je ovšem také vědou, neboť disponuje teoriemi a dále vytváří nové teorie vysvětlující vznik a řešení individuálních, skupinových a komunitních problémů. Obě charakteristiky sociální práce – věda i umění – jsou nezanedbatelné. Osobní předpoklady sociálního pracovníka, jeho talent, tvořivost, vzdělání, jsou základem.“²⁵

1.3 Sociální pracovník

V této podkapitole si přiblížíme, kdo je sociální pracovník, co nám může nabídnout a co od něj můžeme očekávat. Podle zákona o sociálních službách,²⁶ který legislativně upravuje oblast sociální pomoci a sociálních služeb, je sociální pracovník interpretován takto: „Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně

²² Mareš, 1994, s. 128.

²³ Srov. Buchtová, 2002, s. 91-109.

²⁴ Mareš, 1994, s. 128.

²⁵ Matoušek, 2001, s. 192.

²⁶ § 109 Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších změn a doplňků. Tento zákon upravuje v § 110 i požadovaný druh a stupeň vzdělání pro výkon profese; ovšem ne každý, kdo pracuje v oboru, podmínky stanovené zákonem splňuje a ne každý je ochoten se sebevzdělávat.

právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace.²⁷

Sociální pracovník je tedy osoba vykonávající jednu z pomáhajících profesí, jež pracuje s nějak ohroženými či znevýhodněnými skupinami či jedinci. Osobně pracuji jako sociální pracovník na dávkách pomoci v hmotné nouzi a setkávám se s klienty ohroženými či postiženými chudobou, invaliditou, nemocí a úrazem, stářím, s dětmi a mladistvými, rodiči pečujícími o nezletilé děti, rodinami, které postihla smrt živitele, osobami propuštěnými z výkonu trestu, nezaměstnanými. Novým fenoménem, se kterým se setkávám, jsou jednotlivci i rodiny bojující se zadlužením a předlužením a vším, co k tomuto problému patří; zejména možnost ztráty bydlení a sociálního vyloučení.

Odpověď na otázku jak může být sociální pracovník nápomocen klientovi při řešení jeho problémů, je velmi široká. Sociální pracovník klientovi poskytuje informace o jeho nárocích, jeho právech a povinnostech a možných formách pomoci včetně konkrétní realizace. Může posoudit aktuální stav, je klientovi přímo nápomocen při jednání s jinými institucemi, působí i preventivně. V rámci prevence informuje klienta o případných důsledcích nevhodně zvolené strategie jednání a je mu nápomocen při řešení jeho potíží. Reaguje v rámci své kompetence na doložené potřeby klienta, navrhuje formy sociálních služeb včetně jejich poskytnutí nebo zprostředkování. Hlavně nesmí sociální pracovník vidět klienta „jako objekt své činnosti“. Na klienta by měl pohlížet především jako na člověka v pravém slova smyslu, který má svou osobnost a osobitost, který žije v interakci s konkrétním prostředím a musí se vypořádávat s jeho nároky. „Někdy jsou nároky prostředí nadměrné nebo jinak problematické a je úkolem sociálního pracovníka podpořit klienta a pomoci mu v jeho sociálním fungování.“²⁸

Je pravdou, že jmenovité kompetence sociálního pracovníka pro výkon sociální práce nejsou dosud jednoznačně právní normou upraveny. Sociální pracovník, který pracuje na úseku hmotného zabezpečení občana, se má řídit kromě zákonů i doporučeními a metodickými pokyny, které vydává Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Dosud nejobsáhlejším pokynem pro přímou sociální práci s klienty na dávkách pomoci v hmotné nouzi, respektive na dávkách sociální pomoci, se jeví Metodický pokyn č. 5/2009 Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky²⁹. Tento dokument uznává potřebu

²⁷ § 109 Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších změn a doplňků.

²⁸ Matoušek, 2001, s. 192.

²⁹ Metodický pokyn č. 5/2009 Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, odbor sociální politiky.

sociální práce zejména v duchu Zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a v souladu s Etickým kodexem sociálních pracovníků České republiky.³⁰

³⁰ Platnost Etického kodexu sociálních pracovníků České republiky od 1.1.1995. Odkaz na Etický kodex na adrese: <http://k161.unas.cz/texty/SP/eticky%20kodex.doc>

2. Význam práce pro člověka

Práce je považována za jednu ze základních lidských činností, která provází život člověka odnepaměti. Jejím prostřednictvím jsou zajišťovány některé ze základních lidských potřeb. „Práce je každá smysluplná tělesná a duševní aktivita vedoucí k určitému, předem zřejmému cíli a k vytváření hodnot, které mají význam pro jedince i společnost. Práce je předpokladem a současně také nástrojem seberealizace a materiálního zajištění člověka.“³¹ V naší společnosti je práce hluboce zakořeněna a má pro spokojený život člověka nezastupitelnou úlohu a význam. Význam práce pro člověka může být následující.³²

- existenční a materiální
- rozvojový a tvořivý
- kooperační a socializační
- estetický a kulturní
- relaxační

Vlastní prací se člověk podílí na tvorbě produktů a hodnot a za odvedenou práci je zpravidla odměňován. Odměna za práci mu umožní nejen získat prostředky k uspokojení jeho životních potřeb, ale i zkušenost z pracovní činnosti. Člověk prací získává nové zkušenosti a zdokonaluje původní schopnosti a dovednosti. Zkušenost z pracovní činnosti je důležitá pro pochopení hodnoty lidské práce, k pochopení strukturace času, prostoru a energie. Už to, že člověk ráno vstane a jde do práce, znamená, že změní prostředí, ve kterém se pohybuje, změní okruh osob, se kterými se stýká, změní denní a týdenní rytmus života i druh činností, které vykonává. Každý den má svou specifickou časovou strukturu a význam. Dochází ke střídání pracovních dní a dnů volna. Práce člověka nutí ke kooperaci s jinými lidmi, k respektu a vzájemné komunikaci. Práce mu tak pomáhá k začlenění do pracovní skupiny i sociálního prostoru. Pracovní vztahy se mohou dále vyvíjet ve vztahy přátelské; znamená to, že vztahy přesahují vymezený pracovní rámec. Člověk získává prostřednictvím práce určitý sociální status, vystupuje v určitých sociálních rolích a celkově se začleňuje do společnosti. Člověk se může v práci realizovat, kariérně

³¹ Novosad, 2009, s. 45-46.

³² Novosad, 2009, s. 45-46.

růst a získávat stabilní sociální identitu a sebeúctu. Práce člověka obohacuje i emocionálně, přináší pocit psychické pohody, radosti a uspokojení z dobře vykonané práce. Práce má i duchovní rozměr.^{33,34}

Dokonale význam práce shrnují a vyjadřují tyto charakteristiky:

- „zaměstnání, práce, dává časovou strukturu dni,
- zaměstnání znamená pravidelné sdílené zážitky a kontakty s lidmi mimo nukleární rodinu,
- zaměstnání spojuje individuální cíle a účely s nadosobními cíli,
- zaměstnání definuje aspekty osobního statusu a identity,
- zaměstnání posiluje aktivitu osobnosti“³⁵.

Můžeme konstatovat, že pro člověka je z hlediska komplexního zajištění existence a bio-psycho-sociální pohody získání práce (resp. zaměstnání) jedním z prioritních životních cílů. Také společnost očekává, že především prací bude občan, který je schopen pracovat, získávat příjmy pro své současné i budoucí ekonomické zajištění a vytváří proto podmínky legislativní, ekonomické a společenské. Práce tedy určitým způsobem člověka v životě ukotvuje, materiálně zabezpečuje a dává životu řád, směr a cíl. Co se však stane, když člověk práci ztratí a stane se nezaměstnaným?

2.1 Ztráta zaměstnání

Ztráta zaměstnání nebo náhlá nemožnost pracovat (například vlivem nemoci, úrazu) je hlubokým zásahem do života člověka. Skutečný dopad nemožnosti pracovat si člověk, který tuto zkušenost dosud nezískal, mnohdy nedokáže ani představit. Je omezeno jeho spolupodílení se na životě společnosti po stránce ekonomické, společenské i politické. Současně také nastávají změny v jeho osobním životě. Ztráta zaměstnání je tíživou existenciální zkušeností pro člověka mimo jiné i proto, že práce má v našich podmínkách a v naší kultuře tak hluboký význam. „Cíle, status, sociální kontakty, struktura našeho života i jednotlivých dnů jsou primárně odvozovány z našeho zaměstnání. Naše vzdělání je chápáno jako příprava na zaměstnání a náš volný čas jako regenerace pro další práci v zaměstnání. Ostatně ani nezaměstnanost není vymezena pozitivními atributy, ale jako

³³ Srov. Novosad, 2009, s. 45-48.

³⁴ Srov. Mareš, 1994, s. 56-60.

³⁵ Šimek, 1996, s. 27-28.

ztráta zaměstnání.³⁶ Vysvětleme si pojmy, se kterými se budeme dále setkávat:

2.2 Kdo je zaměstnaný a kdo nezaměstnaný?

„Zaměstnaný je ten, kdo vykonává jakékoliv placené zaměstnání nebo sebezaměstnání. Zaměstnaní jsou rovněž ti, kteří práci mají, ale právě nepracují, například jsou nemocní, na dovolené či stávkují.“³⁷

„Nezaměstnaný je ten, kdo je schopen pracovat, je ochoten během určité doby (např. 14 dní) do práce nastoupit, nemá placené zaměstnání ani sebezaměstnání a aktivně ho hledá. Patří sem rovněž ti, kteří byli z práce uvolněni a čekají na výzvu k návratu do práce, nebo čekají na nástup do nového pracovního místa. Podmínkou tzv. registrované nezaměstnanosti je zaregistrování na úřadu práce, jehož prostřednictvím práci hledají.“³⁸

Je zřejmé, že ztráta zaměstnání je pro člověka zvyklého pracovat velmi negativním zážitkem. Je pravdou, že systém sociálního zabezpečení umožňuje v našich (rozuměj českých) podmínkách žít i bez příjmu z práce. Stát sice poskytuje jistou sociální síť ve formě sociálního zabezpečení, jak jsme si ho přiblížili v první kapitole, ale pro člověka vznikají i další důsledky plynoucí z nezaměstnanosti, které mají na osobu a osobnost člověka velký vliv.

2.3 Důsledky nezaměstnanosti

Důsledky nezaměstnanosti³⁹ zasahují člověka v celém rozsahu jeho statusu a mohou být následující:

- ztráta stabilního příjmu (ekonomické hledisko). Stabilní příjem umožňoval jednak materiální zabezpečení, jednak pomáhal dosahovat, upevňovat a nebo zvyšovat prestiž jedince v jeho sociálním okolí. Ztráta příjmu nutně znamená omezení spotřeby a také

³⁶ Mareš, 1994, s. 56.

³⁷ Brožová, 2003, s. 77.

³⁸ Brožová, 2003, s. 77.

³⁹ Dnes již doslova legendární výzkum Jahodové, Lazarsfelda a Zeisela uskutečněný v rakouském městě Marienthal zkoumal nezaměstnanost a její důsledky pro život člověka. Výsledky výzkumu byly prezentovány v knize „Nezaměstnaní v Marienthalu“ (The Unemployed of Marienthal) od výše uvedených autorů již ve 30. letech. I přes velký časový odstup má tento výzkum platnost dodnes. Jahodová v 70. letech provedla srovnávací analýzu, která víceméně výsledky ze 30. let potvrdila a prezentovala ji v díle Employment and Unemployment z roku 1982. Řada autorů na tyto výzkumy Jahodové a kol. odkazuje. Například: (Buchtová, 2002, s. 102.) (Mareš, 1994, s. 62.) (Šimek, 1996, s. 26 -28.).

ohrožení, snížení nebo ztrátu prestiže.⁴⁰ Vlivem ztráty stabilního příjmu dochází ke snížení životní úrovně jednotlivce nebo rodiny, což s sebou často nese i vznik nebo zvýšení jejich zadluženosti. Systém sociální pomoci a výše těchto dávek je koncipován především jako přechodná pomoc, která není schopna plně saturovat potřeby nezaměstnaného. Pokud nezaměstnanost trvá příliš dlouho nebo je postiženo ztrátou zaměstnání více členů rodiny, dochází rychleji k přiblížení se k prahu chudoby a hrozbě sociálního vyloučení.⁴¹

- mění se hodnotový systém a systém sociálních vazeb. Rozměňují se a postupně se ztrácejí kontakty, které jedinec navázal v rámci pracovních vztahů a které měly přesah i do soukromí.⁴²

- ztráta prestiže a snížení nebo ztráta sociálního statusu, které člověk získal prostřednictvím práce je novou zatěžující zkušeností. Tato ztráta je pociťována tím více, čím prestižnější bylo vykonávané povolání a čím vyšší byl dosažený sociální status.⁴³

- změna strukturace a vnímání času je další velkou životní změnou. Dny již nemají svou specifickou časovou strukturu ani význam. Původní denní rytmus a režim je narušen, postupně dochází ke splývání pracovních dnů a dnů volna. Čas není rozdělen na složku pracovních povinností a složku relaxační (volno po práci), a člověku tak chybí nějaký řád, na který byl dosud zvyklý. Práci v zaměstnání nelze dost dobře nahradit adekvátním trávením volného času. Velký objem volného času umí málokdo smysluplně trvale využívat a vyplnit jej jinou pevnou časovou strukturou tak, aby se nedostavily pocity nudy, neaktivity, neúčelnosti a bezcílnosti, které mají devastující vliv na psychiku člověka.

- změny v rodině: Každý jedinec i rodina má nějakým způsobem stanoveny své priority, zvyky, normy, práva a povinnosti a požadavky vůči sobě i ostatním členům rodiny. Vlivem nezaměstnanosti dochází ke změnám po stránce ekonomického zabezpečení, ke změnám zaběhnutých pravidel fungování rodiny i domácnosti (dělbá činností, rolí, tzv. „mužské a ženské“ práce) i ke změnám ve vzájemné interakci mezi členy rodiny (vztahy, komunikace, materiální pomoc, psychická podpora). Sociální status jedince klesá nejen v očích veřejnosti, ale i v očích ostatních členů rodiny. Ke změnám dochází v různých rovinách: v rovině partnerské, v rovině rodičů a dětí a v rovině nukleární rodiny v interakci s širší rodinou.⁴⁴

⁴⁰ Srov. Šimek, 1996, s. 27-28.

⁴¹ Srov. Mareš, 1994, s. 62.

⁴² Srov. Šimek, 1996, s. 27-28.

⁴³ Srov. Šimek, 1996, s. 27-28.

⁴⁴ Srov. Mareš, 1994, s. 67.

- sociální izolace: vlivem ztráty zaměstnání dochází ke ztrátě významného zdroje širších sociálních kontaktů, které nelze dost dobře nahradit přeorientováním se na bližší sociální kontakty v rodině, sousedství nebo v malé sociální zájmové skupině. Kontakty z bývalého pracoviště se postupně oslabují vlivem fyzické nepřítomnosti a ztrácejí se i dříve společně sdílené životní zkušenosti. Do tohoto okruhu zcela jistě patří i vlastní pocit stigmatizace ze ztráty zaměstnání. Takto postižené osoby se po čase začnou vyhýbat lidem zaměstnaným, svým přátelům a současně se nestýkají ani s lidmi nezaměstnanými, protože je to pro ně příliš depresivní, emotivně zatěžující a připomíná jim to jejich nepříznivou životní situaci. Tyto dvě kategorie (zaměstnaní a nezaměstnaní) mají zpravidla i jiný časový rozvrh činností, který je od vzájemných kontaktů vzdaluje.⁴⁵ Do sociální izolace se dostává nejen osoba přímo nezaměstnaná, ale i jeho rodina. Důvodem je snížení objemu finančních prostředků rodiny, které již nedovoluje sdílet s ostatními jejich životní standard. Nemohou například jet na dovolenou, nemohou pěstovat některé své koníčky, podstatně omezují výdaje za kulturu. Místo posezení s přáteli v restauraci, které si nemohou dovolit, si dají třeba pivo sami doma a časem je přátelé přestanou zvát na společná posezení, výlety do přírody a na jiné akce spojené s jistým finančním výdajem. „Sociální izolaci nezaměstnaných je však třeba chápat především jako jejich izolaci od majoritní (zaměstnané) populace. K té může docházet i při rozvinutém společenském životě nezaměstnaných osob, je-li omezen na stejně postižené prostředí.“⁴⁶ Omezení nebo ztráty kontaktů v sociálních sítích mají další úskalí: starší osoby jsou méně adaptabilní a hůře získávají nové kontakty. Zúžení kontaktů má za důsledek i zhoršení možností při hledání nového zaměstnání, protože množství možných a různorodých kontaktů umožňuje získání mj. i informací o možných volných místech. Někdy jde o informaci, kterou nelze získat jinak než přímo od informátora na konkrétním pracovišti (kdy se uvolní nějaké místo např. odchodem do důchodu, na mateřskou, charakter pracovní pozice, typ požadované pracovní dovednosti, obtížnost vykonávané práce). A naopak: budoucí zaměstnavatelé nemají možnost prostřednictvím třetích společně známých osob recipročně získat neformální informace o budoucím zaměstnanci (zdali je spolehlivý, nepije, je flexibilní, jaké má charakterové vlastnosti, aby „zapadl“ do stávajícího kolektivu, zdali by reflektoval na případnou nabídku zaměstnání apod.).

⁴⁵ Lidé zaměstnaní jsou například limitováni při večerních aktivitách nutností ranního vstávání a odchodem do zaměstnání. Lidé nezaměstnaní až tak limitováni nejsou, mohou si „přispát“. Rozdílů v možnostech využití času osob zaměstnaných a nezaměstnaných by se našlo mnoho, vždy je zde nějaký rozdílný limit v tom, co mohou a co musí.

⁴⁶ Mareš, 1994, s. 70.

- dopady na fyzické a psychické zdraví jsou nezanedbatelným a významným důsledkem nezaměstnanosti. Zejména na fyzické zdraví má velký dopad stres, který dále působí na imunitní a kardiovaskulární systém. Ke stresu se přidávají další faktory, které mají vliv na zdraví: kouření, užívání uklidňujících léků, požívání alkoholu a drog. Na psychickém zdraví se podepisuje pocíťovaná psychická nepohoda, napětí, obavy z budoucnosti, deprese, úzkost, pocit osobní nedostatečnosti, snižující se sebedůvěra, sebeúcta a sebehodnocení v přímé souvislosti s délkou nezaměstnanosti nebo prožitkem opakované nezaměstnanosti. Na fyzické a psychické zdraví spolupůsobí mnoho dalších faktorů: věk (mladší a starší lidé se stabilizují rychleji než lidé středního věku), hodnota ztraceného zaměstnání, připisování důležitosti a oddanosti tomuto zaměstnání a v neposlední řadě i nová zkušenost s hledáním nového zaměstnání (nový ponižující zážitek žádat o práci a být odmítán, neschopnost najít novou práci, negativní postoje okolí, náhled na sebe jako na toho, kdo selhal, kdo není schopen se o sebe postarat nebo jednání s úřady, prožitek starostí, jak dostát svým závazkům.⁴⁷

„Životní způsob se při nedobrovolné ztrátě zaměstnání mění natolik podstatně - bez ohledu na to, zda se jedná o nezaměstnanost dlouhodobou či krátkodobou - ve všech svých aspektech, že lze zcela oprávněně uvažovat o diskontinuitě životní dráhy nezaměstnaného jedince. Důsledkem ztráty zaměstnání tedy vzniká diskontinuální obraz statusu, který může být pocíťovaný nositelem jako sociální diskvalifikace, vedoucí v extrémních případech až k dezintegraci osobnosti.“⁴⁸

A je tady ještě jeden důležitý bod: Ztráta zaměstnání zpravidla způsobí vznik závislosti na sociálním zabezpečení a proměnu dosud svobodného pracovníka na závislého klienta sociálního státu. V příští kapitole se budu proto zabývat pojmem „klient“ a následně popíšu, jak vidím kategorie klientů, kteří vyhledali sociální pomoc z pozice sociálního pracovníka. Zmíním se o skupinách klientů označených jako „rizikové“ v kapitole 3.1 a popíšu, jakým způsobem se klient sociální práce vztahuje ke společnosti.

⁴⁷ Srov. Buchtová, 2002, s. 102-106.

⁴⁸ Šimek, 1996, s. 27.

3. Klient sociální práce

Potenciálním klientem sociální práce se stává každá osoba, která sociální pomoc vyhledá nebo je jí sociální pomoc nabídnuta. Ne všechny osoby, které splní zákonné podmínky a mají nárok na dávky sociální pomoci (dávky pomoci v hmotné nouzi) jsou pouze osoby nezaměstnané nebo bez příjmu. Můžeme sem zařadit například i osoby s nízkým příjmem různého typu (např. příjem ze závislé činnosti, různé typy důchodů apod.), nebo skupiny těchto osob (okruhy společně posuzovaných osob), proto budu pro osoby, které jsou takto uvedeny a posuzovány užívat pojem klient. S různou typologií a kategorizací osob nezaměstnaných nebo nezaměstnaností ohrožených, jak je uvedena v odborné literatuře, lze souhlasit a vztáhnout ji i na tyto osoby – tedy klienty, jako celek.

„Klient (client): subjekt, který využívá sociální služby. Může to být osoba, rodina, skupina i komunita.“⁴⁹ Pojem klient, jak jej charakterizuje Matoušek, je pro potřeby této bakalářské práce příliš široký a obecný, zúžím jej proto takto: Klientem rozuměj osobu, rodinu, skupinu osob nebo komunitu, která vyhledala sociální pomoc⁵⁰ a byly jí nabídnuty nebo poskytnuty dávky sociální pomoci⁵¹.

Každý člověk se může během svého života dostat, ať už vlastní vinou či vlivem okolností, do situací, které nemohl ovlivnit, do situací, kdy potřebuje radu a pomoc, aby byla zachována či obnovena jeho autonomie. Může se tedy stát potenciálním nebo skutečným klientem sociální práce. To, že potenciální klient sociálního pracovníka vyhledá a podle zákonem stanovených kritérií by mohl využít sociální pomoc ještě neznámá, že ji skutečně využije. Osobní postoj klienta, jeho morální zásady a jeho hrdost mu někdy brání sociální pomoc přijmout a využít. Každý sociální pracovník by měl mít neustále na paměti, že klient je především člověk, individualita, kterou nelze zařadit do tabulek, vyřídít jako případ. Klient je člověk, který si žádá o pomoc už tím, že vůbec sebral odvahu, vstoupil do dveří a pátrá po zdroji pomoci.

⁴⁹ Matoušek, 2003, s. 90.

⁵⁰ „Sociální pomoc (social assistance) Peněžní nebo věcné dávky a služby poskytované za určitých podmínek, na základě určitých kritérií a průzkumu majetkových poměrů jednotlivcům nebo rodinám, které se nacházejí na spodní hranici příjmového žebříčku nebo pod určitou úroveň sociálního minima. Sociální pomoc může být státem (obcí) organizovaná či nařízená (obligatorní), povolená (např. právo žebrot) nebo podporovaná (např. příspěvky na činnost nestátních organizací.“ (Matoušek, 2003, s. 212.).

⁵¹ Dávky sociální pomoci: v tomto smyslu se jedná o dávky sociální péče, které se vyplácely do konce roku 2006 a nebo dávky pomoci v hmotné nouzi, které se vyplácejí od 1.1.2007 (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení).

Některé skupiny lidí jsou více než ostatní ohroženy ztrátou zaměstnání (a zpravidla z toho plynoucí ztrátou příjmu) a mohou se ve větší míře stávat našimi klienty. Mnozí odborníci na tuto problematiku (například Buchtová⁵², Mareš⁵³, Matoušek⁵⁴, Vágnerová⁵⁵ a jiní) hovoří o „rizikových skupinách osob“. Co tento pojem v kontextu sociální práce s klienty znamená?

3.1 Rizikové skupiny

Rizikové skupiny⁵⁶ jsou skupiny občanů ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností,⁵⁷ kteří se mohou stát dlouhodobými příjemci nejrůznějších sociálních dávek a podpor. „Tyto skupiny jsou také vystaveny riziku opakované nezaměstnanosti. Jejich příslušníci nacházejí uplatnění spíše na sekundárním trhu práce a při méně placených pracích s nejistou budoucností. Je zřejmé, že právě na tyto skupiny musí být zaměřena politika zaměstnanosti.“⁵⁸ „V našich podmínkách mezi rizikové skupiny lze zahrnout občany jakkoli znevýhodněné, zejména: mladé lidi, absolventy škol a učilišť bez praxe, osoby s nízkým vzděláním a malou kvalifikací, ženy, osoby v předdůchodovém věku, příslušníky romského etnika.“⁵⁹

Oba autoři shodně ve svých pracích charakterizují jednotlivé rizikové skupiny a zdůvodňují, z jakých důvodů je ta která skupina označena jako riziková. Rizikovým skupinám by měla být poskytnuta adekvátní péče s přihlédnutím k jejich individuálním zvláštěnostem. Zkušený sociální pracovník si je těchto nuancí vědom a bere v patrnost, že cílové skupiny (target groups) jsou každá jinak a svým způsobem vystaveny zátěži, která nesouvisí jen s momentální nemožností pracovního uplatnění a finančního zajištění z vlastní práce. Každá z rizikových skupin je svým způsobem oproti ostatním nějak znevýhodněná. Podívejme se tedy stručně na charakteristiku znevýhodnění jednotlivých rizikových skupin, jak se s nimi setkávám a jak je vidím z praxe a z pozice sociálního pracovníka, není-li uvedeno jinak.

⁵² Srov. Buchtová, 2002, s. 109.

⁵³ Srov. Mareš, 1994, s. 42.

⁵⁴ Srov. Matoušek, 2005, s. 301.

⁵⁵ Srov. Vágnerová, 2000, s. 407- 410.

⁵⁶ ve smyslu sociální práce s osobami vyhledávajícími sociální pomoc

⁵⁷ nezaměstnanost přesahující dobu 1 roku (srov. Večeřa, 2001, s. 97.)

⁵⁸ Buchtová, 2002, s. 109.

⁵⁹ Matoušek, 2005, s. 301.

Zdravotně postižení lidé: do této kategorie lze zahrnout klienty se změněnou pracovní schopností, kteří jsou znevýhodněni zejména ze zdravotního hlediska a dále klienty, kteří mají sice pracovní rekomandaci (doklad o druhu a charakteru práce, který by neměli ze zdravotních důvodů vykonávat), ale nedosahují takového poklesu pracovní schopnosti, aby jim byla přiznána invalidita v některém stupni. Do této skupiny lze zahrnout i osoby invalidní. Všechny tyto osoby charakterizuje dlouhodobá evidence na úřadu práce, jejíž délka značně přesahuje všechny ostatní kategorie. Pro potenciálního zaměstnavatele jsou tyto občany rizikové z hlediska zvýšené ochrany jejich zdraví, předpokládané zvýšené pracovní neschopnosti a problémům spojeným se zajištěním výrobního procesu v případě jejich nepřítomnosti.

Mladí lidé, zejména absolventi škol bez praxe: jsou při hledání zaměstnání znevýhodněni oproti starším lidem zpravidla absencí jakékoliv pracovní zkušenosti a pracovních návyků. Nebezpečí se skrývá v tom, že si včas neosvojí pracovní návyky, neosvojí si nové sociální a pracovní role, většinou se neodpoutají fyzicky ani ekonomicky od rodičů. Nuda, apatie, ekonomická závislost a nemožnost osamostatnění se vede k dalším problémům, které mladí lidé pak neumějí a nechtějí řešit. Při snaze o osamostatnění se a odchodu od rodičů jsou více ohroženi chudobou, prohloubením sociálního vyloučení a sociálně patologickými jevy.

Lidé s nízkým vzděláním a malou kvalifikací: pro zaměstnavatele je rozhodující úroveň kvalifikace a dovedností pracovníka. Oproti lidem s nízkým nebo jen základním vzděláním jsou již lidé vyučení v oboru flexibilnější při výkonu práce. O potenciálního zaměstnance se základním vzděláním není příliš velký zájem, uplatnění nalézají spíše v manuálních a pomocných profesích s nízkým finančním ohodnocením. Zpravidla se této skupině lidí tzv. „nevyplatí“ pracovat, zvažují, zda jejich výdělek snížený o další náklady (náklady na oblečení, cestovné, stravné, nehledě na námahu spojenou s pracovní činností, ztracený čas a případné komplikace se zajištěním nezletilých dětí – školka, družina, dohled na jejich školní přípravu, eventuálně péče o přestárle nebo nemocné rodinné příslušníky) je adekvátní vynaloženému úsilí. Často docházejí k názoru, že sociální síť je schopna sice omezeně, ale dostatečně zabezpečit jejich finanční požadavky. V tomto smyslu se o této rizikové skupině vyjadřuje i např. Buchtová, která uvažuje ještě dále a popisuje vytváření nové třídy deklasovaných (new underclass).^{60,61}

⁶⁰ „V současné struktuře dlouhodobě nezaměstnaných jsou největší skupinou nekvalifikovaní pracovníci (asi 1/3 všech nezaměstnaných), jejichž část tvoří i absolventi základních škol. Jde zejména o mladé lidi obtížně vzdělavatelné, často s malým zájmem o zaměstnání. Patří sem i lidé, kteří se podílejí na společensky nežádoucím deviantním chování (alkoholici, recivisté, lidé propuštění z nápravných zařízení a další lidé sociálně nepřizpůsobiví). Převážně jde o lidi se specifickými charakteristikami individuálního a rodinného

Lidé v předdůchodovém věku: prožívají ztrátu zaměstnání poměrně těžce, protože se mnohdy se ztrátou zaměstnání setkávají poprvé. Jsou si vědomi ztráty konkurenceschopnosti vůči mladším lidem, úbytku fyzických sil, pomaleji se učí novým věcem, pomaleji se přizpůsobují novým životním situacím, s věkem jsou dogmatictější a rigidnější. Snaží se příliš “nevyčnivat”, aby na sebe příliš nepoutali pozornost zaměstnavatele při možných reorganizacích, což je kontraproduktivní – mohou se jevit jako méně kreativní a ani bohaté pracovní zkušenosti jim nezajistí přednost před dravostí mládeže. Při jednání často vyjadřují pocit hořkosti, rezignace a skutečnost degradace z jistého sociálního statusu, ke kterému se za dlouhá léta dopracovali.

Ženy jsou skupina handicapovaná zejména z důvodu péče o rodinu a malé děti. Absence na pracovišti narušuje plynulý chod výrobního procesu a způsobuje zaměstnavateli jisté obtíže, což snižuje ochotu zaměstnavatelů zaměstnávat matky s dětmi. Menší mobilita ženské pracovní síly, neúplná rodina a menší ochota žen s dětmi pracovat ve vícesměnném provozu jsou dalšími pádnými důvody pro zařazení žen do rizikových skupin. Specifikem této skupiny je, že role nezaměstnané ženy je z pohledu společnosti méně degradující a stigmatizující než role nezaměstnaného muže. Profesní role muže a ženy je různě posuzována, má jiný význam a rovněž důsledky nezaměstnanosti pro tyto kategorie jsou jiné. Tradiční pohled je následující: Na muže se pohlíží jako na toho, u koho se předpokládá kariéerní růst, muž je živitel a zabezpečovatel rodiny atd. Ženě je přisouzena hlavní role v péči o děti, eventuálně v péči o staré a nemocné členy rodiny; zaměstnání a kariéra není hlavním posláním ženy. Žena má možnost úniku ze statusu nezaměstnané osoby např. do role matky.⁶² Matoušek uvádí, že pro ženu „ztráta zaměstnání není tak stigmatizující a degradující jako pro muže.”⁶³

Romové: patří do rizikové skupiny zejména z důvodu, že jejich handicapem na trhu práce je především nízká úroveň kvalifikace, jejich odlišná představa o pracovní morálce a odlišný pohled Romů na zaměstnanost a práci jako takovou. Koncentrace Romů v jedné

života. Zvláštní náklonnosti a charakteristiky přispívají k jejich “vydělávání se” ze společnosti a vedou k vytváření “nové třídy deklasovaných” (new – underclass), která žije jakoby “uvnitř systému podpor” sociálního zabezpečení, v “subkultuře” trvalé závislosti na státu. Proces utváření této skupiny nezaměstnaných se specifickou kulturou – pasivitou, apatií a častým deviantním chováním souvisí však i s délkou nezaměstnanosti a dalšími faktory sociálního prostředí. Úroveň kvalifikace a profesionálních dovedností bude při hledání pracovní příležitosti rozhodující. Více dovedností totiž znamená větší možnost volby pro zaměstnavatele i pro pracovníka”. (Buchtová, 2002, s. 114.)

⁶¹ Srov. Buchtová, 2002, s. 114.

⁶² Srov. Vágnerová, 2000, s. 408- 409.

⁶³ Matoušek, 2005, s. 302.

lokalitě snižuje nabídku pracovních míst pro osoby s nízkou kvalitací.⁶⁴ Vlivem ekonomické reformy zanikají nebo procházejí změnami i ty profese, ve kterých dříve Romové nacházeli pracovní uplatnění. Romy na trhu práce diskvalifikují i jejich tradiční vzorce hodnot a chování, na které majoritní společnost reaguje odmítavě.

Čím déle jsou lidé bez práce postiženi ztrátou nebo nemožností zapojení se do pracovního procesu, tím rychleji ztrácejí pracovní návyky, adaptují se na nové sociální role vyloučených osob a objevují se nebo prohlubují se u nich sociální, psychické i zdravotní problémy. Pomalejší a pro společnost dražší je také zpětná reintegrace těchto lidí do společnosti. U všech typů rizikových skupin je potřebná včasná a důsledná ochrana před sociálním vyloučením a pomoc a podpora při jejich zapojení do všech sfér života. Konkrétní strukturou klientely se budu zabývat v praktické části při jejím rozboru v kapitole 5 a 6.

3.2 Klient a společnost

Co pociťuje člověk, který je nebo se ocitne zcela nebo částečně bez finančního zajištění a dostává se na úroveň žadatele o sociální pomoc, tedy na úroveň klienta? U klientů dochází k posunu nebo ztrátě jistého statusu ve společnosti, mění se způsob participace na životě společnosti, cítí se být stigmatizováni, chápou rozpor mezi tím, co by chtěli mít, čím by chtěli být a současnou skutečností. Někteří berou své současné postavení jako nepřipustnou životní prohru a vyhýbají se všemu, co by je mohlo jako nezaměstnaného identifikovat. O důsledcích nezaměstnanosti jsem se zmínila již v kapitole 2.1.

Jak reaguje společnost na nezaměstnaného člověka? Je klient podrobován „společenskému teroru“? Na tuto otázku je složitá odpověď. S každým postavením člověka ve společnosti jsou svázána jistá práva, povinnosti a očekávání ze strany sociálního okolí i státu. Od nezaměstnaného (klienta sociální práce) společnost očekává:

- rychlý návrat do původních nebo podobných rolí
- plnění ekonomických závazků bez ohledu na momentální pokles ekonomického zajištění
- snahu o změnu stávající situace bez ohledu na to, zda je snaha možná
- že odpovědnost za současný stav nese především klient
- pokud není schopen znovunalezení práce, je považován za neschopného nebo líného
- zejména dlouhodobá nezaměstnanost je důvodem pro ostrakizaci bez ohledu na skutečné

⁶⁴ Srov. Matoušek, 2005, s. 302.

důvody (skutečnými důvody může být např. změněný zdravotní stav, změny ve struktuře požadovaných povolání, probíhající rekvalifikace, zdravotní nebo mentální handicap, osobnostní úpadek, zainteresanost v šedé ekonomice z důvodu nemožnosti legalizovat stav – přístup některých zaměstnavatelů, kdy není vystavena žádná pracovní smlouva nebo dohoda ap.)⁶⁵

„Dominující obraz nezaměstnaných v očích veřejnosti, podporovaný často masmédií, je stále moralizující. Nezaměstnaní jsou si v tomto pohledu sami vinni svými problémy. Je to dáno jejich neochotou k mobilitě, neochotou přijmout i hůře placenou práci nebo práci na zkrácený úvazek. Jsou nezaměstnaní pro své nedostatky či nedostatek prozíravosti. Nemají potřebnou kvalifikaci, která by jim dala na trhu práce větší šance, a nejsou do jejího rozšíření ochotni investovat ani peníze, ani čas. O práci možná přišli i tím, že měli přehnané mzdové požadavky. Obraz nezaměstnaných jako osob žijících na úkor tvrdě pracujících daňových poplatníků a doplňujících si svůj příjem prací v neformální ekonomice je stále svůdný a rozšířený.“⁶⁶ Z tohoto úhlu pohledu je morální tlak veřejnosti na klienta obrovský, přirovnala jsem jej ke společenskému teroru.⁶⁷ A jak níže uvádím, každý klient volí jinou životní strategii k jeho překonání (aktivně, pasivně, únikem do jiných rolí).

Je nutno zdůraznit, že riziko nezaměstnanosti není ve společnosti rovnoměrné. Záleží na jednotlivých charakteristikách, které jsou definovány věkem, vzděláním, zdravotním stavem, hmotným zázemím, pohlavím, příslušností k národnostní nebo etnické skupině (jak je výše uvedeno v odstavci rizikové skupiny). Příslušnost k jisté profesní nebo sociální skupině předurčuje klienta, že bude více vystaven riziku nezaměstnanosti (opakované nebo dlouhodobé). Důležitou veličinou je také restrukturalizace výrobních faktorů v území: některé oblasti jsou více postiženy útlumem průmyslové výroby. Dříve požadovaný specifický typ vzdělání již není požadován a nezaměstnanost postihuje celé rodiny a území.

Jak se klient vyrovnává se stigmatizací spojenou s nezaměstnaností? Způsob vyrovnání se se situací a s pozicí nezaměstnaného souvisí s jeho životním postojem – životní strategií. Ta může být:

⁶⁵ Srov. Mareš, 1994, s. 61-81.

⁶⁶ Mareš, 1994, s. 80.

⁶⁷ Můžeme přirovnat nezaměstnanost k jisté sociální deviaci (odchylku od normálu, kdy normální je být zaměstnan) a tlaku společnosti na jedince, kdy společnost tlačí nezaměstnaného k nápravě stavu k normálu. Je možno přirovnat tento děj k ději popisovanému v teorii strukturálního tlaku.

- aktivní: veškerá energie je namířena ke znovunalezení zaměstnání (i krátkodobého nebo na částečný úvazek) a klient využívá všechny možné cesty: sebevzdělávání, rekvalifikace, veškerý možný způsob hledání práce přes různé kontakty. Nemožnost pracovat tento typ osob paralyzuje a znemožňuje mu užít si např. volnočasové aktivity v dlouhodobém měřítku, cítí se stresováni nejen novým změněným způsobem života, kterému se museli přizpůsobit, ale také “obíháním a papírováním” - tedy vynuceným stykem institucemi, které mu pomáhají překonat toto těžké životní období.

- pasivní: nová životní situace pro ně není výzvou, přeorientují se na nový životní styl, zejména ženy věnují svůj čas, pozornost a péči svým blízkým, svým zálibám a eventuálně sebevzdělávání. Tento typ je schopen přehodnotit své životní směřování a dát mu nový směr bez výraznějších výkyvů.

- úniková: řeší aktuální situaci únikem do jiných statusů, jak již bylo výše řečeno: např. ženy volí mateřství, mladí lidé status studenta, starší lidé odcházejí do předčasného důchodu, zdravotně oslabení lidé řeší své zdravotní problémy a snaží se získat status invalidního občana, pokud je to možné, osoby, které mají problémy se zákonem se cíleně nechají raději umístit do vazby a výkonu trestu, než by řešily okruh problémů spojených s nezaměstnaností a často také se ztrátou bydlení. V některých případech je možností péče o jiné osoby (asistenční služby, příjem z příspěvku na péči) a podobně.

Samozřejmě existuje více podrobnějších typologií, jak hodnotit způsob řešení dosažení cílů stanovených společností a šancemi jednotlivých sociálních skupin, jak těchto cílů dosáhnout.⁶⁸ Příští kapitola nám napoví něco o typech klientů a vlastní sociální práci s nimi.

⁶⁸ Merton rozlišoval pět možných typů adaptace na situaci, kdy společnost nabízí cíle vhodné k následování, ale prostředky k dosažení těchto cílů jsou nerovnoměrně ve společnosti distribuovány. Jsou to: konformita, inovace, ritualizace, rebelie a únik. Skupina nizozemských sociologů tuto Mertonovu teorii dále rozvinula a aplikovala na stav dlouhodobé nezaměstnanosti, kdy mezi nezaměstnanými rozlišují: konformisty, ritualisty, snažící se o únik z reality, podnikavé, kalkulující a autonomní nezaměstnané. (srov. Mareš, 1994, s. 94.)

4. Klient v systému sociální pomoci

Klientem sociální práce není pouze člověk nezaměstnaný. Setkávám se s klienty, u kterých je ztráta nebo absence finančního zajištění způsobena nemožností pracovat ze zdravotních důvodů nebo změnou při novém posouzení zdravotního stavu osoby, která byla dosud invalidní, posudkovým lékařem. Můžeme sem zařadit například i osoby s nízkým příjmem různého typu (např. příjem ze závislé činnosti, různé typy důchodů apod.), nebo skupiny těchto osob (okruhy společně posuzovaných osob). S různou typologií a kategorizací osob nezaměstnaných nebo nezaměstnaností ohrožených, jak je uvedena v odborné literatuře, lze souhlasit a vztáhnout ji i na tyto osoby – tedy klienty, jako celek.

Sociální pracovník, který pracuje na úsek u dávek sociální pomoci, se setkává při své práci se všemi uvedenými nástroji sociální pomoci (kapitola 1.3) a jejich možnou aplikací zejména při poradenské činnosti. Je to z důvodu, že se setkává s klientelou, kterou můžeme rozdělit v souladu s metodickým pokynem⁶⁹ do dvou základních kategorií:

1) **klientela latentní** – do této kategorie lze zahrnout potenciální klienty, kteří řeší nějaké sociální problémy týkající se jejich osoby nebo osob blízkých, případně známých a nevědí, kam by se měli obrátit, aby byl předestřený problém řešen na kompetentních místech a k jejich spokojenosti. Nemusí se nutně jednat pouze o klienty nezaměstnané nebo klienty s nízkým příjmem, může se jednat i o osoby nacházející se z jakéhokoliv důvodu v osobní krizi. Latentní klienti mají zpravidla pouze mlhavou představu o možných řešeních problému a typu instituce, která by jim mohla pomoci. Tato klientela představuje nemalou a časově náročnou část sociální práce s klienty; tato oblast není statisticky podchycena. O této kategorii klientů se zmiňuje i Metodický pokyn č. 1/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí⁷⁰ a respektuje ji jako nedílnou součást oblasti sociální práce s klienty. Část klientely latentní se může stát po obdržení informací klientelou aktivní. To jsou zejména případy nezaměstnaných klientů, kterým např. končí výplata podpory v nezaměstnanosti nebo pracujících klientů, kteří mají nízké příjmy a dalších kategorií klientů, kteří se neorientují v oblasti sociálního zabezpečení a hrozí jim sociálně tíživá situace.

2) **klientela aktivní** – tato skupina zahrnuje hlavně klienty, kteří pobírali nebo pobírají

⁶⁹ Metodický pokyn č. 1/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí, odbor sociální politiky

⁷⁰ Metodický pokyn č. 1/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí, odbor sociální politiky

dávky sociální péče (dříve) nebo dávky pomoci v hmotné nouzi (nově). Klienti se ve spisové agendě mohou vyskytnout:

- a) jednorázově: v situaci, kdy klient pobírá dávky sociální pomoci po určitou dobu pouze na základě jediné žádosti nebo klient pouze řešící jednorázovou mimořádnou situaci – např. živelná pohroma, požár a podobně.
- b) opakovaně: klienti se vracejí k pobírání dávek opakovaně – např. v případech opakované ztráty zaměstnání nebo po návratu z náhradního řešení nezaměstnanosti: např. z mateřské dovolené, odebrání invalidního důchodu nebo z výkonu trestu a podobně.

Klientele aktivní i klientele latentní vždy poskytuje sociální pracovník poradenství. O konkrétním množství poskytovaných informací a četnosti řešení jednotlivých případů, se kterými potenciální klienti přicházejí, neexistují statistické údaje, protože poradenské aktivity nejsou izolovaným nástrojem sociální pomoci, ale jsou „součástí každodenní činnosti každého sociálního pracovníka.“⁷¹

Klienty můžeme rozdělit podle různých kritérií:

A/ Podle způsobu, jakým vyhledají sociální pomoc

B/ Podle sociální situace, ve které se nacházejí

C/ Podle cílové skupiny, které je určitý typ sociální pomoci poskytnut

Ad A/ Podle způsobu, jakým vyhledá sociální pomoc: klientem sociální práce se může stát osoba, skupina osob nebo společenství, kteří z nejrůznějších důvodů pomoc sociálního pracovníka:

- a) sami vyhledají
- b) je jim doporučeno třetí stranou sociální pomoc vyhledat nebo požádat o ni: třetí strana, která klientovi doporučí vyhledání pomoci může být například úředník jiného správního orgánu nebo osoba z okruhu blízkých a známých budoucího klienta nebo pracovník jiné pomáhající profese, který poskytne základní informace i o jiných formách pomoci, než je pomoc při řešení aktuálního stavu jím samotným (např. zdravotník, lékař, policista, hasič, právník ap.). Stává se, že pracovník jiné pomáhající profese upozorní sociálního pracovníka na možný problém, a ten pak může pružně reagovat a usnadnit klientovi proces pomoci. Tímto způsobem například spolupracují zdravotně sociální pracovníci zdravotnických zařízení (nemocnic, léčeben dlouhodobě nemocných, psychiatrických léčeben

⁷¹ Krebs, 2007, s. 272.

podobně), azylových domů atd.

- c) je jim sociálním pracovníkem nabídnuta v rámci depistážní činnosti a terénní práce možnost se o sociální pomoc zajímat a využít ji.

Ad B/ Podle sociální situace, ve které se nacházejí: tyto skupiny klientů tvoří zpravidla osoby nebo skupiny osob, které se ocitly v různém typu sociální nouze (existencial collapse). (nezaopatřenost, vysoký věk, ztráta soběstačnosti pro nemoc, zdravotní postižení, dysfunkce rodiny, ohrožení práv a zájmů jedním jinou osobou nebo z jiných závažných důvodů), kdy není fakticky schopen zabezpečovat své základní životní potřeby (jimi se myslí zejména péče o sebe, vlastní výživu a svou domácnost). K uznání stavu sociální nouze je nutné, aby základní životní potřeby této osoby nebyly zabezpečeny jinak, případně aby způsobem života této osoby byly ohroženy zájmy společnosti. Pojem sociální nouze není v legislativě zakotven.⁷²

Ad C/ Podle cílové skupiny (target group), které je určitý typ sociální pomoci poskytnut: zde již rozlišujeme konkrétní způsob pomoci a kompetence státních a nestátních orgánů, které ten který typ pomoci jsou schopny samostatně nebo ve vzájemné spolupráci poskytnout. Osoby v sociální nouzi by měly ve spolupráci se sociálním pracovníkem prozkoumat možnosti nároku a možnosti využití jednoho nebo kombinaci více typů dávek a poradenství v rámci sociálního zabezpečení⁷³, které jsou níže uvedeny:

- a) poradenství (základní, speciální)⁷⁴
- b) dávky nemocenského pojištění⁷⁵
- c) dávky důchodového pojištění⁷⁶
- d) nároky na výživné dle zákona o rodině⁷⁷
- e) dávky státní sociální podpory⁷⁸
- f) dávky sociální péče⁷⁹/dávky pomoci v hmotné nouzi⁸⁰

⁷² Matoušek, 2003, s. 210.

⁷³ Srov. Podle § 13 Zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi se zkoumá možnost zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek a podle zde uvedené posloupnosti je částečně popsán postup konkrétního způsobu pomoci ve spolupráci s jinými orgány.

⁷⁴ Upraveno § 2 odst. 1 Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Upraveno § 1 odst. 2 Zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších změn a doplňků.

⁷⁵ Upraveno Zákonem č. 187/2006 o nemocenském pojištění ve znění pozdějších změn a doplňků.

⁷⁶ Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších změn a doplňků.

⁷⁷ Upraveno Zákonem č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších změn a doplňků.

⁷⁸ upraveno Zákonem č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších změn a doplňků.

⁷⁹ Do 31.12.2006 upraveno Zákonem č. 482/1991 o sociální potřebnosti ve znění pozdějších změn a doplňků.

- g) sociální služby⁸¹
- h) finanční, materiální i materiální pomoc státních i nestátních subjektů
- i) a další zde nejmenované subjekty

Cílem této práce je sledovat klienty, kteří vyhledali pomoc a byly jim poskytovány dávky sociální pomoci (dávky sociální péče, později dávky pomoci v hmotné nouzi) prostřednictvím odboru sociálního a školského Městského úřadu v Hulíně. Hlavní „diagnózou“ těchto klientů je mimo jiné zejména:

- 1) žádný nebo nedostatečný příjem
- 2) nemožnost zajistit si prostředky pro zabezpečení svých základních životních potřeb
- 3) jsou jinými osobami, které splňují zákonné podmínky pro vznik nároku na dávku a její výplatu
- 4) osoby, které postihla mimořádná živelná a jiná událost

Ad 1) Klienti s nedostatečným příjmem mohou být zejména:

osoby zaměstnané, jejichž příjem je podle zákona pod hranicí životního minima

osoby nezaměstnané, které nejsou vedeny v evidenci úřadu práce a jsou:

- osoby nepracující (i sankčně vyřazené z evidence uchazečů o zaměstnání úřadu práce)
- osoby pečující o své blízké s vyšším stupněm závislosti na péči jiné osoby II. a výše

osoby nezaměstnané, které jsou vedeny v evidenci úřadu práce a:

- nikdy nepracovaly (zejména osoby, které předčasně ukončily své vzdělávání, čerství absolventi škol ap.)
- které ztratily příjem z výdělečné činnosti, mají nárok a pobírají podporu v nezaměstnanosti
- které ztratily příjem z výdělečné činnosti, nemají nárok a nepobírají podporu v nezaměstnanosti
- nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti
- skončil jim nárok na výplatu podpory v nezaměstnanosti
- osoby částečně invalidní, které mají nárok na výplatu invalidního důchodu

⁸⁰ Od 1.1.2007 upraveno Zákonem č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších změn a doplňků.

⁸¹ Upraveno Zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších změn a doplňků.

- osoby částečně invalidní, které nemají nárok na výplatu invalidního důchodu z důvodu, že nesplnily podmínku odpracovaných let před vznikem a posouzením invalidity.

Ad 2/ Klienti, kteří si nemohou zajistit prostředky pro zabezpečení svých základních životních potřeb:

- osoby invalidní ve stupni I., II., III.⁸²
- osoby invalidní ve stupni I., II., III., které nemají nárok na výplatu invalidního důchodu z důvodu, že nesplnily podmínku odpracovaných let před vznikem a posouzením invalidity⁸³
- osoby nad 65 let věku, starobní důchodci
- osoby pečující o své blízké se stupněm závislosti na péči jiné osoby I.,
- osoby pečující o nezletilé dítě

Ad 3/ Jiné osoby, které splňují zákonné podmínky pro vznik nároku na dávku a její výplatu: např. cizinci, uprchlíci, běženci z jiných států

Ad 4/ Osoby, které postihla mimořádná živelná a jiná událost (např. povodeň, požár)

Výše uvedeným výčtem jsem chtěla upozornit na pestrou paletu typů klientů, kteří přicházejí za sociálním pracovníkem a ten se musí ihned orientovat v případě a přesně odhadnout klientovu zakázku. Téměř všechny výše uvedené skupiny osob lze zahrnout do kategorie „nezaměstnaní“ nebo „rizikové skupiny“, o kterých jsem se již zmiňovala.

Z výše uvedeného vyplývá, že „sociální poradenství je zaměřeno na poskytování informací o způsobech řešení, zvládnání nebo kompenzace obtížné sociální situace, právech, povinnostech a nárocích vyplývajících ze systému sociálního zabezpečení, právních aspektech krizové situace, navazujících odborných službách apod.“⁸⁴

⁸² § 39 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů.

⁸³ § 40 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ Bednářová, 2006, s. 56.

4.1 Práce s klientem v systému sociální pomoci

Systém sociální pomoci, který platil do konce roku 2006, neskýtal mnoho příležitostí a zejména ani času pro individuální sociální práci s klientem. Hlavní příčinou bylo velké množství klientů na jednoho sociálního pracovníka, dále pak náročnost (jazyková bariéra u romských občanů, nízká sociální a vzdělanostní úroveň, vysoké procento dlouhodobě nezaměstnaných), dopravní dostupnost a rozptýl klientely na spádovém území, poradenství pro latentní klientelu ap. O klienta pečuje v celém rozsahu sociální práce (to znamená že: poskytne poradenství, přijme žádost o dávku, zpracuje a rozhoduje o nároku na dávku a její výši, připraví podklady pro výplatu dávky, pomáhá řešit další navazující problémy, s kterými klient přichází a dále jinak stále pečuje o klienta – poradensko-diagnostickými, dohlížecími, výchovnými prvky, terénní prací) jediný pracovník. Podle časového snímku, který byl pořízen a ověřen terénním šetřením v roce 2005 a popsán v Metodickém pokynu Ministerstva práce a sociálních věcí č. 1/2006,⁸⁵ bylo zhora nemožné věnovat všem klientům stejnou péči a pozornost.

Z výše uvedeného ovšem přímo nevyplývá, že by klientům nebyla poskytována pomoc a poradenská péče v potřebném rozsahu. Bylo sice velmi obtížné s klienty individuálně pracovat, ale sociální pracovníci se o to snažili. Včasná pomoc a poradenství často pomohlo klientovi v náhledu na aktuální problém, v nové orientaci a rychlejší konsolidaci situace. Pár minut rozhovoru pomohlo získat klientovu důvěru a přesvědčení, že jde o opravdový zájem o „člověka jako lidskou bytost se svými obtížemi“ a společný zájem na pozitivním řešení situace.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon) přímo pojem „sociální práce“ také neobsahuje a není ani zdaleka návodem, jak s klientem pracovat a zda a jak využívat postupy a metody, které sociální práce obsahuje. Současná krize - a jak se ukazuje - i budoucí situace ve společnosti vyžaduje přísně individuální přístup k multiproblematickým klientům a návrh možností řešení složitých sociálních situací klientů ohrožených nebo přímo se ocitajících v hmotné nouzi. Osobně se setkávám kromě již běžných finančních problémů i s nutností akutního řešení nově vzniklých problémů klienta: často se objevuje zadlužení, „předlužení“, exekuce, ohrožení nebo ztráta bydlení, osoby zaměstnané se potýkají s insolvencí zaměstnavatelů, pozdním vyplácením nemocenských dávek a více než dříve se objevuje nezaměstnanost postihující

⁸⁵ Srov. Metodický pokyn č. 1/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí, odbor sociální politiky

celé rodiny a podobně. Novým trendem je v posledním roce také rušení údaje o trvalém pobytu sotva dospělých mladých lidí⁸⁶. Nové fenomény kladou na sociálního pracovníka nové nároky a současně ještě více zdůrazňují potřebu motivace a aktivizace klienta prostřednictvím sociální práce a poskytování poradenství.

4.2. Motivace klienta a její podoby v porovnávaných systémech

Zákon č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti (právní úprava platná a účinná do 31. 12. 2006 – dále jen stará úprava) i Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi (právní úprava platná a účinná od 1.1.2007 – dále jen nová úprava), oba ve znění pozdějších změn a doplňků, jasně stanovovaly podmínky, za jakých lze dávku přiznat a současně stanovovaly také práva, povinnosti a možnosti žadatelů o dávku, kteří se ocitli v obtížné situaci.

Stará úprava příliš neodměňovala aktivní snahu klienta o zlepšení svých sociálních podmínek. Většinou striktně stanovila, za jakých podmínek dávku sociální péče lze přiznat, co má klient plnit a při nesplnění podmínek nároku na dávku nebude dávka stanovena a vyplacena. Životní minimum bylo dvousložkové: skládalo se z částky potřebné k zajištění výživy a ostatních základních potřeb (částky byly odstupňovány podle věku dětí a pevně stanovená jedna částka pro dospělé) a z částky potřebné k zajištění nezbytných nákladů na domácnost (částky byly odstupňovány podle počtu členů v domácnosti). Ve staré konstrukci životního minima se jeho výše na osobu při rostoucím počtu členů domácnosti snižovala jen v části společných nákladů na domácnost. Částky na osobní potřeby jednotlivých osob se u vícečlenných domácností neměnily a pouze se aritmeticky sčítaly. Nepřihlíželo se k nižším nákladům, které vyplývají z vícenásobného společného a racionálnějšího využívání věcí v četnějších domácnostech. V důsledku toho byly souhrnné částky životního minima vícečlenných domácností vyšší, než byla jejich objektivně nutná potřeba. Tato skutečnost byla demotivační, vedla ke zneužívání sociálních opatření státu a vyvolávala kritiku sociálního systému. Konkrétní výše částek životního minima podle staré úpravy jsou uvedeny v příloze č. 1. Tato právní úprava nedávala

⁸⁶ Poznámka z praxe: Tímto způsobem získá klient údaj o trvalém pobytu v sídle ohlašovny a podle nové zákonné úpravy tak obejde okruh společně posuzovaných osob (dále jen SPO); uvádí, že je „bezdomovec“, což se mu podaří „prokázat“ lehčeji, než zdůvodnit svou žádost o vyloučení z okruhu SPO a zpravidla tak klient nárok na dávku snáze získá; což by se mu v okruhu SPO a vzájemné vyživovací povinnosti tohoto okruhu nepodařilo – příjmy okruhu SPO rodiny jsou v případě, že jsou ostatní výdělečně činní, většinou dostatečné. Při šetření klienti uvádějí, že jsou u rodičů pouze na návštěvě a nepodílí se na úhradě nákladů na výživu a na bydlení.

správnému orgánu příliš volnosti k správnému uvážení případné výjimečnosti případu. Budoucí klienti si byli vědomi “plošné” povahy této zákonné úpravy a možnosti snadného finančního zajištění využívali. Konkrétně neměli žádnou výraznou překážku pro získání dávky sociální péče absolventi škol po ukončení studia, kteří se zapojením do pracovního procesu nespěchali. Z vlastní praxe v oboru vím, že velká část čerstvých absolventů po skončení doby, po kterou byli považováni za studenty (tj. například absolventi středních škol po 31. 8. každého roku) se automaticky dostavila na sociální odbor městského úřadu a žádala o přiznání dávky sociální péče. Vzhledem k vysokým počtům klientů připadajících na jednoho sociálního pracovníka nebylo možné se věnovat každému klientovi individuálně. Klient byl tou osobou, která určovala frekvenci projednání jeho případných dalších těžkostí přímo nesouvisejících s dávkou.⁸⁷

Nová úprava je představena jako moderní a aktivizující systém, jehož cílem je aktivizace a motivace klienta pobírajícího dávky pomoci v hmotné nouzi. Má být oceněna aktivita těch, kteří se snaží zaměstnání najít a nevyhýbají se možnosti jakékoliv práce (dle svých možností a schopností) před těmi, kteří jsou pasivní a nemají zájem svůj stav měnit. Mottem této právní úpravy je: „Ti, kdo pracují a snaží se zaměstnání najít, se musí mít lépe než ti, kteří nepracují nebo se práci vyhýbají.“ Životní minimum je jednosložkové, představuje společensky uznanou minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Částky životního minima vyjadřující náklady na bydlení byly v nové úpravě vyloučeny s tím, že ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci systému státní sociální podpory poskytováním nově koncipovaného příspěvku na bydlení a v systému hmotné nouze doplatkem na bydlení.⁸⁸ Důvodem tohoto kroku jsou výrazně diferencované náklady na bydlení, a to nejen podle počtu osob v domácnosti, ale také velikosti sídla, podle formy vlastnictví, možnosti získat v určité lokalitě přiměřený byt, a dalších skutečností, které již nelze dále z centra objektivně vymezovat. Změny v zákoně o životním a existenčním minimu vytvářejí předpoklady pro rovnou ochranu všech typů domácností a mají motivační charakter k aktivizaci občanů v hmotné nouzi při jejich začleňování na trh práce a i do společnosti. Nově je stanoven okruh společně posuzovaných osob, jejich pořadí a diferenciací částek životního minima podle věku a pořadí. Osoby žijící a hospodařící společně mají nižší životní náklady, než kdyby byly posuzovány samostatně. Při výpočtu nároku na dávku

⁸⁷ srov. Zákon č. 463/1991 Sb. o životním minimu, Zákon č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti, oba ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁸ Upraveno § 33 Zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů.

a její výši je využito institutů životního minima a existenčního minima, stanoveného okruhu společně posuzovaných osob, výčtu započitatelných příjmů a způsobu zjišťování příjmu u osob samostatně výdělečně činných. Zvláštní životní situace (například ubytování v azylových domech, ubytovnách a jiné případy) a jejich posouzení jako hodné zvláštního zřetele jsou na posouzení správního orgánu.

Nově je zaveden institut existenčního minima, který odpovídá minimálnímu životnímu standardu nezbytnému k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb umožňující přežití a slouží zejména jako stanovení základní hranice chudoby a k diferenciaci aktivních snah klienta a jeho ohodnocení oproti pasivním příjemcům dávek. Tento institut v našem právním řádu dosud chyběl. Modernost a akčnost tohoto systému lze spatřovat zejména v diferenciaci posuzování jednotlivých aktivit klienta a dopadu na jeho diferenciovanou výši dávky – způsob finančního ohodnocení jeho snah a aktivit,⁸⁹ který zveřejnil ve své bakalářské práci již Zdeněk Živčák:⁹⁰

Tabulka č. 1: **Přehled o navyšování existenčního minima u osob nezaměstnaných**

	Zvýšení	Jednotlivec	První osoba	Druhá a další osoba od 15 let věku
Existenční minimum	X	2.020,-- Kč	2.020,-- Kč	2.020,-- Kč
Zvýšení příjmu uplatněním nároků a pohledávek	o 20 %	221,20 Kč	172,-- Kč	116,-- Kč
Zvýšení příjmu využitím majetku	o 30 %	331,80 Kč	258,-- Kč	174,-- Kč
Vlastní aktivity zaměřené na zvýšení příjmu vlastní prací	o 20 %	221,20 Kč	172,-- Kč	116,-- Kč
Aktivity v rámci úřadu práce – zvýšení příjmu vlastní prací	o 30 %	331,80 Kč	258,-- Kč	174,-- Kč
Životní minimum	X	3.126,-- Kč	2.880,-- Kč	2.600,-- Kč
Rozdíl mezi životním a existenčním minimem	X	1.106,-- Kč	860,-- Kč	580,-- Kč

Motivační faktory obou systémů jsou pro přehlednost níže uvedeny v tabulce. Barevně jsou označeny motivační nástroje systému pomoci v hmotné nouzi, které zvýhodňují při výpočtu nároku na dávku (příspěvek na živobytí) a její výši aktivnějšího klienta:

⁸⁹ srov. Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů; Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁰ Živčák, 2008, s. 40.

Tabulka č. 2: **Motivační faktory v porovnávaných systémech:**

Motivační pobídky dle Zákona č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti do 31. 12. 2006	Motivační pobídky dle Zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi do 31. 12. 2008
Hodnocení snahy zvýšení příjmu vlastním přičiněním - vlastní prací - řádným uplatněním zákonných nároků a pohledávek - prodejem nebo jiným využitím vlastního majetku je podmínkou pro nárok na dávku	Hodnocení snahy zvýšení příjmu vlastním přičiněním - vlastní prací - řádným uplatněním zákonných nároků a pohledávek - prodejem nebo jiným využitím vlastního majetku je podmínkou pro nárok na dávku a pro % zvýšení EM o rozdíl mezi ŽM a EM
Sociální poradenství	Sociální poradenství
100 % zápočet příjmů	Diferencovaný zápočet příjmů, příjem se započte ze: 70% - příjem ze závislé činnosti 80% - podpora v nezaměstnanosti, podpora při rekvalifikaci, nemocenské dávky 100% ostatních započitatelných příjmů (některé dávky státní sociální podpory, důchody) s výjimkou příspěvku na živobytí
Není odpočet z příjmů	Odpočet z příjmů 30 % opodstatněných nákladů na bydlení
Vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce	Vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce
Plnění dávky - peněžní formou - věcnou formou	Plnění dávky - peněžní formou - věcnou formou
Zvýšení z důvodu dietního stravování	Zvýšení z důvodu dietního stravování
Započítával se příspěvek při péči o osobu blízkou jako příjem (nově nahrazen příspěvkem na péči)	Příspěvek na péči se nezapočítává, započte jen některých případech (pečovaná osoba není ve spol. domácnosti s příjemcem příspěvku na péči)
Není povinnost aktivizace	Je povinnost plnění aktivizačního plánu

4.3 Charakteristika klientely na sledovaném pracovišti

Na odbor sociální a školský Městského úřadu v Hulíně přicházejí ze spádových lokalit (Hulín, Záhlinice, Chrástany, Pravčice, Břest) většinou občané, kteří se cítí být ohroženi nějakou tíživou sociální situací nebo se již v tíživé sociální situaci přímo nacházejí. Se sociálními pracovníky konzultují nejčastěji otázky týkající se ztráty zaměstnání a snížení nebo ztráty finančního příjmu, nemožnosti nalézt nové zaměstnání, zhoršení zdraví a z toho plynoucí omezení nebo ztrátu pracovní způsobilosti, řešení výchovných potíží s dětmi, partnerské a rodinné problémy, osobní zadluženost, ohrožení ztrátou nebo ztrátu bydlení, uvalení exekucí na příjmy a majetek a mnoho dalších. Celkový výčet konzultovaných problémů není ani možný, navíc se některé problémy vzájemně kombinují a kumulují. Všichni příchozí zpočátku tvoří latentní klientelu, které je hlavně poskytnuto základní poradenství a dle prvotní analýzy problémů se tyto dále řeší dle druhu problému a odpovídajícího správního orgánu kompetentního k jeho řešení. Klienti jsou tedy buď informováni o možném řešení problému a příslušném kompetentním pracovišti a jsou odesláni jinam (úřad práce, Česká správa sociálního zabezpečení, dávky státní sociální podpory, odbor sociálně právní ochrany dětí), nebo je jim další konkrétní pomoc poskytnuta přímo u nás.

Sociální pracovník vydá klientovi příslušné tiskopisy a seznámí jej se způsobem jejich vyplnění, doložením příslušnými dokumenty, způsobem podání a podobně. Současně je poskytnuto poradenství; klientovi jsou vysvětleny možné způsoby řešení situace, jeho práva, povinnosti a je mu nabídnuta možnost a způsob spolupráce se sociálním pracovníkem při řešení dalších problémů. V případě, že klient využije nabídnuté pomoci, využije svého práva a podá žádost o dávku, stává se aktivním klientem a je veden v naší evidenci. Žádost klienta včetně všech příloh sociální pracovník zpracuje a rozhodne v rámci kompetencí jemu svěřených o přiznání nebo nepřiznání dávky.

Současně s vyplácením dávek spolu vzájemně spolupracují zejména na konsolidaci současné nepříznivé finanční situace nebo závažného osobního stavu nebo situace a snaží se o aktivní řešení s využitím všech zákonných možností ke znovuoobnovení autonomie klienta.

4.4 Charakteristika spolupráce klienta a sociálního pracovníka

Každý klient, který pobírá dávky (dávky sociální péče podle staré úpravy nebo dávky pomoci v hmotné nouzi podle nové úpravy), má povinnost každý měsíc dokládat skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku a její výši. Tím je myšleno například dokládání výše uhrazených nákladů na bydlení, doložení, jaké aktivní kroky podnikl pro zlepšení své situace, zejména zvýšením příjmů z vlastní výdělečné činnosti, a doložením jiných skutečností, které by mohly mít vliv na nárok na dávku a její výši. Tento kontakt je pokládán za kontakt pasivní, protože je soubor dokládaných dokladů a konkrétní termín kontaktu předem vzájemně sjednán. Sociální pracovník v rámci kontaktu s klientem poskytuje i sociální poradenství, konzultuje s klientem jeho záležitosti a pomáhá mu při řešení nejrůznějších problémů radou, konkrétní pomocí nebo zprostředkuje schůzky s jinými subjekty pomoci. Také konzultuje, jak se vyvíjí řešení již dříve konzultovaných problémů a pracuje s klientem na dalším postupu. Každý měsíc sociální pracovník na základě doložených i získaných podkladů pro rozhodnutí od jiných subjektů (úřad práce, dávky státní sociální podpory, zaměstnavatelé, správa sociálního zabezpečení apod.) nově stanovuje nárok na dávku a její výši a vydává písemné rozhodnutí v případě, že se výše dávek změní. Klient kontaktuje pasivně sociálního pracovníka také tehdy, kdy se seznamuje se všemi podklady pro rozhodnutí a případně přijme oproti podpisu rozhodnutí o nově stanovené výši dávek.

Pasivní kontakt na výzvu je případ, kdy nejsou doloženy všechny podklady pro rozhodnutí nebo nastaly nové skutečnosti, které je klient povinen doložit (klient například nesplnil svou oznamovací povinnost).

Kontakt aktivní je takový typ kontaktu, kdy klient pracovníka sám vyhledá, doloží mimo předem sjednaný termín nové skutečnosti nebo se dostaví z důvodu potřeby konzultace a řešení nějakého problému. Sociální pracovník založí doložené podklady do spisu nebo o jednání sepisuje protokol⁹¹, záznam z jednání⁹², sociální záznam⁹³ o zjištěných

⁹¹ Protokol – sepisuje sociální pracovník např. o zjištěných nebo doložených skutečnostech, pokud má klient něco konat nebo jej seznamuje s podklady pro rozhodnutí.

⁹² Záznam z jednání – sepisuje se při ústním řešení problémů, požadavcích klienta apod.

⁹³ Sociální záznam se např. sepisuje o sociálních skutečnostech, které charakterizují klienta. Podle staré úpravy neexistoval aktivizační plán a soc. pracovník si v sociálním záznamu zapsal důležité skutečnosti z jednání s klientem, jeho sociální postavení (dosažené vzdělání, poslední vykonávané povolání, zdravotní stav (invalidita, dieta), způsob bydlení a vše co se z jednání s klientem dozvěděl a co může napomáhat nebo usnadnit práci s klientem. Sem se také zapisoval další navržený způsob spolupráce s klientem, její vývoj a konzultace s jinými spolupracujícími subjekty.

skutečnostech, aktivizační plán⁹⁴. V rámci sociálního šetření v místě bydliště klienta sepisuje protokol z místního šetření⁹⁵.

Nejčastějšími předpokládanými typy řešených problémů jsou: hledání zaměstnání, problémy spojené s bydlením, zadluženost, problémy spojené s péčí o děti (například neplacené výživné, výchovné problémy, styk dětí s rozvedeným rodičem, záškoláctví) a jiné blíže nespecifikované problémy (partnerské, mezigenerační, péče o staré rodiče) zahrnuté do kategorie poradenství. V empirické části práce se budu konkrétními kategoriemi nejčastěji řešených problémů také zabývat.

Rozdíly mezi starou a novou úpravou spočívají v tom, že doklad o výši nákladů na bydlení doložil klient podle staré úpravy pouze při podání žádosti nebo při změně nákladů na bydlení. Podle nové úpravy má klient dokládat i jejich úhradu (ne pouze výši nákladů na bydlení) za předcházející kalendářní měsíc, protože pouze při jejich úhradě dosáhne klient na patřičné zvýhodnění „platiče“ od „neplatiče“ na což klienti reagují zvýšenou platební morálkou a tím se zvyšuje i počet dokládaných dokladů klientem.

Obdobná situace je i u výživného na děti. Podle staré úpravy v případě, že druhý rodič soudem stanovené výživné neplatil, existovala schůdnější cesta, jak matka dítěte patřičnou částku obdržela: byl tu institut „Platba za jiného“. Neplacené výživné matce uhradil formou „platby za jiného“ stát prostřednictvím úřadů s rozšířenou působností promptně bez dlouhých soudních jednání. Podle nové úpravy musí rozvedená matka vyžadovat po otci dětí striktně výživné na děti a rozvedená žena či muž po bývalém manželovi výživné na rozvedenou manželku/manžela.⁹⁶

Podle staré úpravy sociální pracovník mohl o obsahu předložených dokladů sepsat protokol a klient v rámci jednoho protokolu splnil svou povinnost. Podle nové úpravy tato možnost existuje také, ale protože je nutno zadávat do jednotného programu OKnouze⁹⁷ doklady pod čárovými kódy a zapisovat na doklady čísla pořadová a čísla jednací⁹⁸ a vkládat do spisu seznamy dokumentů, je tato praxe nevyhovující. Důvodem je nepřehlednost v číslování dokumentů ve spisu, protože na jednom dokumentu

⁹⁴ Aktivizační plán – sestavuje se ze zákona (§19 zák. č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi) s klientem. Popíše jeho sociální situace, dosažené vzdělání, event. zadluženost a způsob jejího řešení. V rámci tohoto plánu si klient klade přiměřené cíle, které chce dosáhnout, použité nástroje a opatření a termín a hodnotí se plnění tohoto plánu. Obdobně se vypracovává individuální motivační postup u klientů žádajících mimořádnou okamžitou pomoc s cílem předejít jejímu sociálnímu vyloučení.

⁹⁵ Protokol z místního šetření – sepisuje se při šetření provedeném v místě bydliště klienta z důvodu ověření majetkových a sociálních poměrů podle § 63 zák. č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších změn a doplňků.

⁹⁶ Podle § 92 Zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁷ Podle § 65 písm. c) zák. č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ Podle zákona č. 500/2004 Sb. správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

prokazujícím více skutečností se nachází více čárových kódů a pořadových a jednacích čísel. (Konkrétně jde o situace výše měsíčních příjmů, úhrady nákladů na bydlení, přijatého výživného a podobně prokazovaných formou výpisů z bankovních účtů).

Existuje mnoho dalších rozdílů v právech a povinnostech klienta podle staré i nové právní úpravy, které však závisí na konkrétní situaci klienta. Pro ilustraci jsem tedy uvedla nejobvyklejší postup při práci s klientem a nejvýraznější rozdíly mezi oběma zákonnými úpravami. Příští kapitola se již bude zabývat vlastním šetřením, pro které je předchozí text relevantní.

5. Empirická část

5.1 Základní informace o místě šetření, jeho charakteristika

Městský úřad v Hulíně, odbor sociální a školský v rámci přenesené působnosti pomáhá řešit občanům jejich hmotnou nouzi a další problémy s hmotnou nouzí související. Spádovou oblast Městského úřadu v Hulíně tvoří město Hulín včetně jeho místních částí Záhlinice a Chrášťany, obec Pravčice a obec Břest.

Všechny obce včetně místních částí Hulína (Záhlinice, Chrášťany) mají dobrou dopravní dostupnost (vlakovou, autobusovou nebo vlak v kombinaci s autobusem) a vzdálenost do Hulína je do pěti kilometrů. Ze všech těchto obcí je dobrá dopravní dostupnost i do blízkých obcí s rozšířenou působností (Kroměříž, Holešov jsou vzdáleny do deseti kilometrů). Hulín, Kroměříž i Holešov mají průmyslovou infrastrukturu a skýtají široké možnosti zaměstnání v průmyslu i ve službách. Viz příloha č. II., tabulka č. 3.

Tato spádová oblast měla k 31. 12. 2008 cca 8.922 obyvatel.⁹⁹ V příloze č. III., tabulce č. 4 je pro zajímavost uvedena skladba obyvatel v jednotlivých obcích podle počtu, pohlaví a věku. Věková kategorie 15 - 64 let je zvolena tak, aby pokryla období pracovní aktivity v životě člověka. Většinou má počet obyvatel ve sledovaných letech 2006, 2007 a 2008 mimo Pravčice klesající tendenci.

5.2 Vymezení cíle, předmětu a základní hypotézy průzkumu

Prováděným zjišťováním a srovnáváním je sledován cíl hlavní (dále označen jako C_{H1}) a cíle vedlejší (dále označeny jako $C_{V1} - C_{V6}$).

Hlavním cílem (C_{H1}) šetření je zjistit, jaký vliv má legislativní změna platná a účinná od 1. 1. 2007 na klienty závislé na dávkách sociální pomoci. Za výchozí stav budu považovat stav zjištěný za II. pololetí roku 2006, tj. stav podle staré zákonné úpravy.¹⁰⁰

Vedlejší cíle ($C_{V1} - C_{V6}$) souvisejí s výsledkem šetření hlavního cíle a mají za úkol zjistit:

⁹⁹ Pro potřeby tohoto šetření jsem vyhledala počet obyvatel k 31. 12. 2008 na stránkách Českého statistického úřadu http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/hlavni_vekove_skupiny_obyvatel_v_obcich_okrese_kromeriz.

¹⁰⁰ Zákon č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti - právní úprava platná a účinná do 31.12.2006 – dále jen stará úprava).

C_{V1}: zjistit, zda se snížil počet klientů

C_{V2}: zjistit, zda se snížil objem vyplacených finančních prostředků

C_{V3}: zjistit, zda se změnil objem vyplacených finančních prostředků na klienta

C_{V4}: zjistit, zda se změnil počet kontaktů s klienty

C_{V5}: zjistit, zda se změnila charakteristika těchto kontaktů

C_{V6}: zjistit, zda se zvýšila spolupráce klientů se sociálním pracovníkem při řešení jejich existenčních potíží.

Při stanovení hlavního cíle šetření jsem vycházela z Důvodové zprávy č. 1063/0¹⁰¹ k navrhovanému zákonu o pomoci v hmotné nouzi, která poukazuje na velké množství klientů připadajících na jednoho sociálního pracovníka a praktickou nemožnost vlastní sociální práce s klienty. Dle důvodové zprávy je nutno vytvářet podmínky pro takovou sociální práci, která povede k sociálnímu začleňování osob, které se z nedostatku finančních prostředků ocitají na okraji společnosti. Stará zákonná úprava vytváří sociální past tím, že „garantuje za poměrně snadno splnitelných podmínek trvalý příjem na úrovni, kterou zejména osoby s více dětmi a nízkou kvalifikací nemohou reálně příjmy z výdělečné činnosti dosáhnout. To vede k nezájmu o přijetí hůře placené práce.“¹⁰²

Cíle vedlejší vycházejí z cíle hlavního a veškeré šetření bude provedeno analýzou spisové dokumentace klientů, kteří splňovali podmínky pro nárok na dávku a její výplatu ve všech třech sledovaných obdobích, tj. vždy II. pololetí roku 2006, II. pololetí roku 2007 a II. pololetí roku 2008. Rok 2009 nebude do šetření zahrnut z důvodu, že se od 1. 1. 2009 podstatně změnila podmínky nové úpravy – nebylo již třeba s klientem vypracovávat aktivizační plán.

Předmětem zkoumání je spisová dokumentace klientů odboru sociálního a školského Městského úřadu v Hulíně, kterým ve sledovaných obdobích – vždy v II. pololetí roku 2006, II. pololetí roku 2007 a II. pololetí roku 2008 (dále jen sledované období) trval nebo vznikl nárok na dávku sociální péče/dávku pomoci v hmotné nouzi a její výplatu. Jsou sledovány statistické výstupy složení klientely, statistické výstupy vyplacených dávek a statistické výstupy týkající se četnosti, důvodu kontaktu a skladby problémů, které se řešily. Popsané případy ponosou fiktivní označení, aby byl zachován požadavek Zákona č. 101/2000 Sb. na ochranu osobních údajů, ve znění pozdějších změn a doplňků.

¹⁰¹ Důvodová zpráva 1063/0 k navrhovanému zákonu o pomoci v hmotné nouzi předložená v Parlamentu České republiky <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1063&CT1=0> .

¹⁰² Důvodová zpráva 1063/0 k navrhovanému zákonu o pomoci v hmotné nouzi předložená v Parlamentu České republiky <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1063&CT1=0> .

Obsahová analýza dokumentů bude použita jako technika sběru dat. Kvantitativní strategie průzkumu je použita pro analyzování jednotlivých údajů, které jsou rozděleny do předem určených kategorií.

Na základě vytyčených cílů jsou stanoveny následující hypotézy:

Hlavní hypotéza (označená jako **H_H**): Struktura klientů na dávkách sociální pomoci se změnila z hlediska celkového počtu klientů a celkového objemu vyplacených finančních prostředků.

Hypotéza vedlejší (označená jako **H_{V1} – H_{V6}**):

H_{V1}: Počet klientů se ve sledovaném období postupně snížil o ½.

H_{V2}: Celkový objem finančních prostředků se ve sledovaných obdobích postupně snížil o ½.

H_{V3}: Objem vyplacených finančních prostředků na jednoho klienta se snížil o více než 5 %.

H_{V4a}: Oproti roku 2006 v roce 2008 celkový počet kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

H_{V4b}: Oproti roku 2006 v roce 2008 počet ústních kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

H_{V4c}: Oproti roku 2006 v roce 2008 počet písemných kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

H_{V5}: Charakteristika kontaktů se změnila z hlediska typu projednávaných záležitostí.

H_{V6}: Spolupráce klienta se sociálním pracovníkem se zvýšila v oblasti aktivního řešení potíží.

5.3 Užití metody a techniky šetření

Objektem šetření bude spisová a účetní dokumentace klientů Městského úřadu v Hulíně, odboru sociálního a školského, kterým vždy ve II. pololetí roku 2006, II. pololetí roku 2007, II. pololetí roku 2008 byla vyplácena dávka sociální péče (II. pololetí roku 2006) nebo pomoci v hmotné nouzi (II. pololetí roku 2007 a II. pololetí roku 2008).

Základními užitými metodami pro šetření jsou: Analýza produktů, v rámci které bude provedena vnitřní obsahová analýza dokumentů; metoda statistického srovnávání a metoda

stratifikovaného výběru, které se budou pro účel šetření vzájemně doplňovat. Nejdříve bude provedena analýza primárních písemných a číselných dokumentů a budou vypracovány druhotné dokumenty; kontrola zjištěných podkladů bude provedena s odstupem 14 dnů. Následně budou druhotné dokumenty za použití výše uvedených metod vyhodnoceny a výsledky budou zpracovány do tabulek a grafů. Pro objasnění pojmů uvádím tyto vysvětlivky:

„Analýza produktů spočívá v rozboru produktů minulé činnosti zkoumané osoby či skupiny osob. Zabývá se jevy, které vznikly bez výzkumných záměrů. Původce jevů ani činnost, která k nim vedla, nemusí být při rozboru přítomny.“¹⁰³

„Dokumentem se rozumí předmět vytvořený speciálně pro přenos a zachování informace.“¹⁰⁴ Pro potřeby této práce se bude jednat o informace v písemné a číselné podobě.

„Vnitřní obsahová analýza se zabývá obsahem dokumentu. Vnitřní analýza údaje člení do podskupin a vzájemně je porovnává, je hlavní cestou k omezení různých zkreslení, daných povahou dokumentů. Obsahová analýza je vždy zároveň analýzou příslušného textu.“¹⁰⁵

„Metoda záměrného stratifikovaného výběru: za stratifikační kritéria často slouží takové znaky jako pohlaví, věk, školní vzdělání, profese a podobně.“¹⁰⁶ Základním stratifikačním kritériem bude, aby klient byl příjemcem dávek ve všech sledovaných obdobích.

„Prvotní (primární) dokumenty fixují přímé údaje o příslušných jevech, osobách, procesech. Příkladem prvotních dokumentů jsou úřední záznamy, soudní protokoly, údaje o tržbách, vkladech apod. Druhotné dokumenty se opírají již o nějakou prvotní dokumentaci a vstupuje sem ve větší míře způsob vidění autora dokumentu.“¹⁰⁷

Za primární dokumenty budou považovány tyto vyžádané i nevyžádané dokumenty: žádosti o dávku sociální péče, žádosti o dávku pomoci v hmotné nouzi (žádost o příspěvek na bydlení), informace o užívaném bytu, sociální záznam, doklad prokazující relevantní skutečnosti, protokol o ústním jednání, přehledy k výplatám dávek, seznamy dokumentů ve spisu, konkrétní dokumenty a podobně. Původcem těchto dokumentů je klient sám a instituce (pracovníci Městského úřadu v Hulíně, případně jiné instituce a osoby).

Za druhotné dokumenty budou považovány zpracované statistické výstupy, vypracované

¹⁰³ Janoušek, 1986, s. 118.

¹⁰⁴ Janoušek, 1986, s. 118.

¹⁰⁵ Janoušek, 198, s. 121-122.

¹⁰⁶ Janoušek, 1986, s. 72.

¹⁰⁷ Janoušek, 1986, s. 119.

osobní listy klienta, přehledy o druhu a četnosti kontaktů klienta se správním orgánem a podobně. Obsahové analýze budou podrobeny primární i sekundární (druhotné) dokumenty.

Obsahovou jednotkou je spis konkrétního klienta, z něhož budou analyzovány tyto kategorie:

- kategorie bydliště: trvalý pobyt na adrese objektu určeného k bydlení nebo v sídle ohlašovny
- kategorie dle pohlaví: muži, ženy
- kategorie dle osobního stavu: svobodní, ženatí/vdané, rozvedení, vdovy/vdovci
- kategorie dle okruhu společně posuzovaných osob: jednotlivci, ve společné domácnosti
Rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, ve společné domácnosti manželé a partneři, ve společné domácnosti rodiče a nezletilé děti, které nejsou nezaopatřené, ve společné domácnosti rodiče a zletilé děti, pokud spolu užívají byt a nejsou posuzovány společně s jinými osobami, ve společné domácnosti s jinými osobami¹⁰⁸
- kategorie dle věku: níže uvedené rozdělení do věkových kategorií¹⁰⁹:
 - 15 – 25 let
 - 26 – 36 let
 - 37 – 47 let
 - 48 – 58 let
 - nad 59 let
- kategorie dle vzdělání: základní, vyučen, středoškolské, vysokoškolské¹¹⁰
- kategorie dle zdravotního stavu: zdrav, plně invalidní (PID)¹¹¹, částečně invalidní (ČID)¹¹², nutnost dietního stravování potvrzená odborným lékařem (dieta)
- kategorie dle způsobu bydlení (vlastní bydlení, vícegenerační – s rodiči¹¹³, nájemní, jiné¹¹⁴, bez přístřeší)

¹⁰⁸ toto dělení vychází z § 4 Zákona č. 110/2006 sb. o životním a existenčním minimu.

¹⁰⁹ Kategorie jsou odstupňovány po 10 letech. Od 15 let věku nejdříve může dítě dokončit povinnou devítiletou školní docházku dle Zák. č. 561/2004 Sb. školského zákona ve znění pozdějších předpisů a případně se zaevidovat na úřadě práce, proto je nejnižší hranice stanovena na 15 let. Plnění jednotlivých vývojových úkolů podle R.J.Havighursta zhruba odpovídá desetiletému období 15-25 let adolescence, 26-36 let mladá dospělost, 37- 47 let střední dospělost, 48-58 let zralá dospělost.

¹¹⁰ Rozumí se nejvyšší dosažené vzdělání; vyučen: např. získání výučního listu; střední: absolventi učebních oborů s maturitou, středních škol s maturitou, vyšších odborných škol – DiS.; vysokoškolské: bakalářské, magisterské, doktorské, inženýrské a jiné vyšší ukončené typy vzdělání .

¹¹¹ Posouzení konkrétních kategorií invalidity k 31.12.2008.

¹¹² Posouzení konkrétních kategorií invalidity k 31.12.2008.

¹¹³ Pouze v případě, že je okruh samostatně posuzován, ale bydlí v domě rodičů, které tvoří jiný okruh SPO, aby se odlišil způsob bydlení (není to vlastnická ani nájemní forma a není zahrnuta do kategorie jiné).

¹¹⁴ Kategorie jiné bydlení zahrnuje bydlení podnájemní, ubytovny, bydlení bez platné nájemní nebo jiné

- celková délka vedení klienta v evidenci příjemců dávek v měsících.

Z celkového objemu klientů ze všech posuzovaných období následně vyčlením formou záměrného stratifikovaného výběru skupinu klientů, kteří budou splňovat podmínky pro nárok a výplatu dávky ve všech sledovaných obdobích vždy II. pololetí roku 2006, II. pololetí roku 2007 a II. pololetí roku 2008. U vybraných klientů zjistím:

- popíšu základní kategorie klienta
- počet kontaktů v měsíci se sociálním pracovníkem správního orgánu
- zda se jedná o
 - kontakt aktivní: vlastní iniciativa klienta
 - kontakt pasivní: kontakt sjednaný na stanovený termín
 - kontakt pasivní na výzvu - na základě písemné výzvy správního orgánu
 - kontakt písemný
 - kontakt ústní
- druh projednané věci:
 - hledání zaměstnání
 - dluhy
 - bydlení
 - výživné
 - podpis rozhodnutí nebo oznámení o dávce
 - příjem, mzda
 - aktivizační plán
 - pracovní neschopnost, zdraví,
 - jiný druh (otázky týkající se dětí)

Obsahové analýze budou podrobeny „Přehledy vyplacených částek“ ve sledovaných obdobích.

5.4 Operacionalizace:

Hlavní hypotéza (H_H): Struktura klientů na dávkách sociální pomoci se změnila z hlediska celkového počtu klientů a celkového objemu vyplacených finančních prostředků. H_H se potvrdí v případě, že budou potvrzeny hypotézy vedlejší H_{V1} a H_{V2}:

smlouvy, azylové domy, maringotky (tzv. „světští“ – provozující kolotoče a cirkus, bydlící v maringotce celoročně).

H_{V1}: Počet klientů se ve sledovaném období postupně snížil o ½.

Hypotéza H_{V1} se potvrdí v případě, že celkový počet klientů poklesne mezi léty 2006 – 2008 o 45% - 55 %, přičemž tento pokles bude postupný v celém sledovaném období.

H_{V2}: Celkový objem finančních prostředků se ve sledovaných obdobích postupně snížil o ½.

Hypotéza H_{V2} se potvrdí v případě, že nastane pokles v objemu vyplacených finančních prostředků mezi léty 2006 – 2008 o 45 % - 55 %.

H_{V3}: Objem vyplacených finančních prostředků na jednoho klienta se snížil o více než 5 %.

Hypotéza H_{V3} se potvrdí v případě, že nastal pokles v objemu vyplacených finančních prostředků na jednoho sledovaného klienta ve sledovaných obdobích o více než 5 %. Za počáteční stav bude bráno sledované období roku 2006. Hypotéza H_{V3} se potvrdí, pokud k poklesu vyplacených finančních prostředků dojde alespoň u 13 sledovaných klientů (2/3 z celkového počtu sledovaných klientů).

H_{V4a}: Oproti roku 2006 v roce 2008 celkový počet kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

Hypotéza H_{V4a}: se potvrdí v případě, že 13 (více než 2/3 z celkového počtu sledovaných klientů) a více z celkově sledovaných 17 klientů mělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 o 30 % kontaktů se sociálním pracovníkem více oproti roku 2006.

H_{V4b}: Oproti roku 2006 v roce 2008 počet ústních kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

Hypotéza H_{V4b}: se potvrdí v případě, že 13 (více než 2/3) a více z celkově sledovaných 17 klientů mělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 alespoň o 30 % ústních kontaktů více oproti roku 2006.

H_{V4c}: Oproti roku 2006 v roce 2008 počet písemných kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

Hypotéza H_{V4c}: se potvrdí v případě, že 13 (více než 2/3 klientů z počtu 17) a více z celkově sledovaných 17 klientů mělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 alespoň o 30 % písemných kontaktů více oproti roku 2006.

H_{V5}: Charakteristika kontaktů se změnila z hlediska typu projednávaných záležitostí.
Hypotéza H_{V5} se potvrdí v případě, že se typ projednávané záležitosti objeví nově nebo se změní nebo zvýší typ projednávaných záležitostí alespoň o 30 %.

H_{V6}: Spolupráce klienta se sociálním pracovníkem se zvýšila v oblasti aktivního řešení potíží.

Hypotéza H_{V6} se potvrdí v případě, že se počet kontaktů zvýší alespoň o 30 % ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 oproti roku 2006.

5.5 Použité nástroje

Primární dokumenty jsem podrobila obsahové analýze a následně jsem vytvořila sekundární dokumenty (přehledy dle stanovených kritérií) a tyto jsem s odstupem 14 dnů verifikovala.

Pro analýzu dat z dokumentů jsem vytvořila jako nástroj osobní záznamový list , v němž byly uvedeny relevantní kritéria pro třídění klientů viz Příloha č. IV., tabulka č. 5. V osobním listu klienta jsem jako orientační údaje důležité pro rozlišení jednotlivých klientů a možnou kontrolu uvedla datum narození a údaj o trvalém pobytu. Na základě údajů zapsaných do osobního listu klienta jsem pak klienty roztrídila do skupin se shodnými kategoriemi. Tyto údaje se staly základem pro vytvoření tabulek dle stanovených kritérií. Na základě analýzy údajů uvedených v tabulkách (viz příloha č. V.) jsem pak stanovila výstupy, které jsem převedla do grafické podoby.

Dalším nástrojem vytvořeným pro potřeby této práce je Přehled o druhu a četnosti kontaktů klienta se správním orgánem viz Příloha č. IV., tabulka č. 6. Provedla jsem záměrný stratifikační výběr klientů dle stanoveného kritéria (klient musí být příjemcem dávek po všechna sledovaná období) a z dokumentace jsem zjistila sledované údaje. V Přehledu o druhu a četnosti kontaktů klienta se správním orgánem jsem vyznačila ze spisové dokumentace relevantní data, která jsem převedla do tabulek.

6. Ověření stanovených hypotéz šetřením

6.1 Interpretace výsledků šetření a hodnocení

V souladu s vytyčeným postupem šetření se budu nejprve zabývat strukturou příjemců dávek. Odbor sociální a školský Městského úřadu v Hulíně vedl v evidenci ve II. pololetí roku 2006 celkem 326 klientů. Jedná se o všechny klienty, kteří požádali o opakovanou dávku sociální péče nebo dávku sociální péče v mimořádných případech podle § 8 a)¹¹⁵ (takzvanou jednorázovou dávku) a tato jim byla přiznána a vyplacena. V jednom měsíci klient mohl pobírat dávku tzv. jednorázovou i opakovanou současně v případě, že klient splňoval podmínky ze zákona (nejčastěji se jednalo o nákup školních pomůcek, úhradu pobytu ve škole v přírodě, letní tábor, nákup spotřební elektroniky jako náhradu za neopravitelnou – ledničky, pračky, koupelová kamna a jiné). Tato možnost souběhu dvou typů dávek (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení + některý druh dávky mimořádné okamžité pomoci) trvá i v nové zákonné úpravě.

Stav zjištěný v posuzovaném období roku 2006 považuji za výchozí, t.j. počáteční stav, který činí 326 klientů. Poté, co vstoupil v platnost Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu a Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, oba ve znění pozdějších předpisů, poklesl v roce 2007 počet evidovaných o 232 klientů (o 71 %) na 94 klientů. V roce 2008 došlo k dalšímu poklesu o 49 klientů (o dalších 15 %) na 45 klientů. Celkový pokles v počtu klientů mezi léty 2006 - 2008 činí 86 %. Viz příloha č. VI. graf č. 23. Vlivem legislativních změn¹¹⁶ je zaznamenán markantní pokles v počtu příjemců dávek. Je nutno mít na zřeteli, že vždy zůstane určitý počet klientů, kteří nejsou uplatnitelní na trhu práce a ani nemohou čerpat finanční prostředky z jiných zdrojů, než z dávek sociální pomoci, protože pro jiné formy finančního zajištění nesplňují zákonné podmínky. (Například nemají odpracován potřebný počet let pro vznik nároku na výplatu invalidního důchodu¹¹⁷ a podobně).

Ve skupině klientů bylo v roce 2006 z počtu 326 klientů 140 mužů, tj. 43 % a 186 žen, tj. 57 % žen. S poklesem v počtu klientů v roce 2008 došlo k vyrovnání obou skupin až

¹¹⁵ Zákona č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁶ vlivem zákona č. 111/2006 o pomoci v hmotné nouzi, a zákona č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, oba ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ Podle § 40 zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

na 49 % mužů a 51 % žen roce 2008. Došlo k poklesu zastoupení žen v celkové struktuře klientů. Nepotvrzuje se výraznější zastoupení žen v celkové struktuře klientů podle pohlaví – viz kapitola 3.1. Viz příloha č. VI. graf č. 24.

Převážná většina klientů ve sledovaném vzorku byla bez zdravotních omezení. Na tak malém vzorku lidí se zdravotním omezením (mimo plně invalidních, kteří ze zdravotních důvodů sice nemusí pracovat, ale nesplňují nárok na výplatu invalidního důchodu) se nedá jednoznačně prokázat jejich výrazné zastoupení v rizikových skupinách – viz kapitola 3.1. Viz příloha č. VI., graf č. 25.

Nejvíce klientů v roce 2006 bylo z řad vyučených (40 %), následovali klienti se základním vzděláním (32 %) a středoškolským vzděláním (25 %). V roce 2007 se počet klientů se základním vzděláním (40 %) a vyučených (44 %) téměř vyrovnal. V roce 2008 převažovali klienti se základním vzděláním (53 %) a vyučení (38 %). Potvrzuje se v odborné literatuře uváděné tvrzení, že skupina lidí s nízkým vzděláním hledá hůře pracovní uplatnění a jsou ohroženi dlouhodobou nezaměstnaností více než klienti se středním a vyšším vzděláním. Viz kapitola 3.1 lidé s nízkým vzděláním a malou kvalifikací. Viz příloha č. VI., graf č. 26.

Nejvíce klientů v roce 2006 bydlelo u rodičů (52 %), často se jednalo o mladé lidi po absolutoriu. Následovalo nájemní bydlení (19 %) a shodně po 13 % bylo zastoupeno vlastní bydlení a jiné formy bydlení. Bez přístřeší byly 2 % klientů. Z důvodu legislativní změny platné a účinné od 1.1.2007 došlo k novému stanovení a posuzování okruhu společně posuzovaných osob. Na základě této legislativní změny téměř všichni klienti žijící u rodičů již nesplňovali podmínky pro přiznání nároku na dávku. V roce 2007 a v roce 2008 byl největší počet klientů v nájemním bydlení (32 % v roce 2007 a 33 % v roce 2008), následovalo bydlení vlastní (31 % v roce 2007 a 22 % v roce 2008) a bydlení v podnájmech, ubytovnách a azylových domech (jiná forma bydlení) (26 % v roce 2007 a 20 % v roce 2008). Výkyvy nastaly i u osob bez přístřeší (5 % v roce 2007 a již 18 % v roce 2008). Viz příloha č. VI., graf č. 27.

Ve všech sledovaných obdobích tvoří největší skupinu podle okruhu společně posuzovaných osob (SPO) bezdětní (jednotlivci) a rodiče s nezletilými dětmi v péči. Tento jev je způsoben nedostatečnou výší příjmů pro ten který okruh SPO. Viz příloha č. VI., graf č. 28.

Změna v okruhu posuzování SPO a z toho se odvíjející změna v zápočtu příjmů okruhu SPO způsobila radikální pokles klientů žijících v jednom okruhu SPO ve vícegenerační rodině. V roce 2006 ve vícegenerační rodině žilo 52 % klientů, v roce 2007 to bylo jen 6 %

klientů a v roce 2008 žilo ve vícegenerační rodině 7 % klientů. Viz příloha č. V., tabulka č. 14.

Z uvedeného vzorku 326 klientů bylo na ohlašovně vedeno v roce 2006 10 % klientů, v roce 2007 to bylo 14 % klientů, v roce 2008 to bylo již 26 % klientů. Zde se ukazuje, že pozorování sociálního pracovníka co se týče nového fenoménu rušení údaje o trvalém pobytu klienta popsaného v poznámce pod čarou č. 85 v kapitole 4.1 se potvrzuje.

Z celkového počtu klientů v roce 2006 mělo 24 % klientů svěřené v péči nezletilé děti. Z toho bylo 23 % žen a 1 % mužů. V roce 2007 došlo k růstu na 34 % klientů s dětmi v péči, z toho bylo 33 % žen a 1 % mužů. V roce 2008 následoval pokles a přiblížení se k hodnotám roku 2006. V roce 2008 jsme zaznamenali 26 % klientů s dětmi v péči, z toho 24 % žen a 2 % mužů. V procentuálním vyjádření můžeme konstatovat téměř totožný výsledek u žen s dětmi v porovnání roků 2006 a 2008 (23 % na 24 %) přes nárůst v roce 2007 (33 %). Viz příloha č. VI., grafy č. 29, č. 30, č. 31.

Ve struktuře našich klientů převažovali ve všech třech sledovaných obdobích svobodní, následovali rozvedení; ženatí, vdané, vdovy a vdovci byli v menšině. Mezi lety 2006 – 2008 došlo k poklesu evidovaných svobodných klientů. V této kategorii se nejvýrazněji projevilo vyloučení na základě posouzení, že žijí ve společné domácnosti s rodiči. U všech ostatních kategorií došlo k nárůstu klientů. Počet vdov a vdovců není závislý na legislativní úpravě, ale faktickém stavu, ve kterém se klienti ocitli po smrti partnera. Svobodní a rozvedení klienti tvoří nejpočetnější skupiny. Viz příloha č. VI., graf č. 32, č. 33 č. 34.

V grafu č. 35 v příloze č. VI. sledujeme celkovou proměnu klientely podle osobního stavu a péče o děti ve zkoumaných obdobích. Největší skupinu tvoří v roce 2006 rozvedení s dětmi a svobodní s dětmi, celkem 21 %; vdaných s dětmi je pouze 3 % ze sledovaného vzorku. V roce 2007 tvoří rozvedení s dětmi a svobodní s dětmi 28 % klientů. V roce 2008 tvoří svobodní s dětmi a rozvedení s dětmi 22 % a vdané matky pouze 4 % klientů. Z analýzy dat vyplývá, že přes všeobecný pokles klientů ve sledovaných obdobích zcela zásadně převažují v evidenci svobodní bezdětní a rozvedení bezdětní.

V roce 2006 bylo v evidenci nejvíce klientů ve věkovém rozpětí 15 – 25 let (absolventi škol). Následovala věková kategorie 26 -36 let. U těchto dvou skupin došlo k nejmarkantnějšímu poklesu vzhledem k tomu, že se změnil okruh společně posuzovaných osob a že v této skupině je i vysoké procento klientů s dětmi, kteří již na dávky pomoci v hmotné nouzi nedosáhli. Nárůst sledujeme u kategorie 26 – 36 let s dětmi. Věková kategorie 37 -47 let bezdětných zaznamenala oproti roku 2006 v roce 2008 čtyřnásobný nárůst klientů, věková hranice 48 – 58 let bezdětných zaznamenala dvojnásobný nárůst.

Na bezdětných klientech nejsou zpravidla závislé výživou další osoby a tito nejsou z tohoto důvodu nuceni k výraznějším aktivitám pro změnu své stávající situace. Viz příloha č. VI., graf č. 36.

V prosinci 2006 v souvislosti s legislativní změnou všichni evidovaní klienti obdrželi nové žádosti o příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení a byli informováni o legislativní úpravě platné a účinné od 1.1.2007 a současně byli požádáni, aby v lednu 2007 uplatnili tyto nové žádosti, což většina klientů učinila. S legislativní úpravou bylo vyřazeno z evidence 116 klientů (36 %), kteří již nespĺňovali podmínky pro nárok na dávku a její výplatu. 107 klientů (33 %) nastoupilo do zaměstnání a 29 klientů (9 %) bylo sankčně vyřazeno pro maření součinnosti s úřadem práce.¹¹⁸ U 29 klientů (9 %) nastaly jiné důvody pro ukončení pobírání dávek, které klienti blíže nespécifikovali. Celkem 87 % klientů ukončilo pobírání sociálních dávek. V následujících obdobích postupně došlo ke stabilizaci počtu klientů. Viz příloha č. VI., graf č. 37.

Ve sledovaném období roku 2007 si dalších 45 klientů (48 %) našlo zaměstnání, 14 klientů (15 %) bylo sankčně vyřazeno, u 11 klientů (12 %) se nepodařilo důvod ukončení pobírání dávek zjistit.

Ve sledovaném období roku 2008 nastoupilo do zaměstnání 9 klientů (20 %), 8 klientů (18 %) bylo sankčně vyřazeno z evidence uchazečů o zaměstnání úřadu práce z důvodu maření součinnosti a u 8 klientů (18 %) se nepodařilo důvod ukončení dávek zjistit.

Ve všech třech sledovaných obdobích byla trvale v evidenci skupina 17 klientů. Tato skupina tvoří z celkového počtu klientů pro rok 2006 cca 5% klientů, pro rok 2007 tvoří tato skupina z celkového počtu již 18% klientů a pro rok 2008 je to již cca 38 % z celkového počtu klientů pro to které posuzované období. Viz příloha č. VI., graf č. 38.

Z porovnání uvedeného v příloze č. VI. v grafu č. 39 vyplývá, že se prodlužuje doba vedení v evidenci a výplata dávek sociální pomoci těmto klientům. V roce 2006 byla průměrná doba vedení v evidenci a výplaty dávek sociální pomoci 30 měsíců, v roce 2007 to bylo již 45 měsíců, v roce 2008 to bylo již 53 měsíců. U klientů, kteří byli sledováni po všechna období, je tato doba ještě delší: 74 měsíců. Důvody musíme hledat mimo jiné i v sociálních charakteristikách těchto klientů.

Z celého objemu klientů jsem pro potřebu šetření hypotéz vedlejších H_{V3} – H_{V6} formou záměrného stratifikačního výběru vybrala ty klienty, kteří splnili jedinou podmínku výběru: jedná se o klienty, kteří pobírají dávky ve všech sledovaných obdobích. Vyhledala jsem

¹¹⁸ Srov. § 30 a § 31 Zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

tyto klienty, šetřila jsem u nich sociální kategorie (v příloze č. VIII. jsou uvedeny jejich charakteristiky podle sociálních kategorií), změny ve výši vyplacených finančních prostředků (příloha č. IX.), druh kontaktu i druh projednávané záležitosti (příloha č. X.). Souhrnné výsledky jsou uvedeny v příloze č. XI.

Z přehledů k výplatám a osobních listů klientů jsem zjistila následující výsledky: Základní podmínku stratifikačního výběru - výplatu sociálních dávek pro celé sledované období splňuje 17 klientů: 14 klientů (82 %) má uveden trvalý pobyt v Hulíně, 3 klienti (18 %) v Pravčicích. V Břestu nemá žádný z vybraných klientů trvalý pobyt.

Podle pohlaví 7 mužů představuje 41% z celkového počtu 17 klientů, 10 žen představuje 59 % z celkového počtu klientů. Z počtu 10 žen je 7 žen matkami s dětmi, což je 70 % z celkového počtu žen. Ženy jsou výrazněji zastoupeny než muži. Viz kapitola 3.1.

Podle osobního stavu evidujeme 8 svobodných, jednu vdanou klientku a 8 rozvedených klientů. Svobodní a rozvedení klienti představují shodně po 47 % z celkového počtu klientů, jsou tedy obdobně jako základní skupina v největším zastoupení. Jedna vdaná osoba představuje necelých 6 % z celkového počtu 17 klientů.

Podle soužití vedou s 53 % (9 klientů) jednotlivci, následují je se 41 % rodiče a nezletilé děti (7 klientů) a 1 zletilý klient žije ve společné domácnosti se svým rodičem (necelých 6 %). Ostatní kategorie nejsou zastoupeny.

Podle věku je struktura klientů následující: v kategorii 15-25 let je zařazen jeden klient (necelých 6 %), kategorii 26 – 36 let tvoří 4 klienti (24 %), z toho jsou 3 ženy s nezletilými dětmi; kategorii 37 – 47 let tvoří 7 klientů (41 %), z toho jsou 4 ženy s nezletilými dětmi; kategorii 48-58 let tvoří 5 klientů (29 %).

Podle vzdělání má 8 klientů vzdělání základní (což je 47 % z celkového počtu), 7 klientů je vyučeno (41 %), 1 klient má středoškolské vzdělání (necelých 6 %) a jeden klient je vysokoškolák (necelých 6 %).

Zdravotní omezení těchto klientů je minimální. 16 klientů je zdravo (94 %), jeden klient je plně invalidní (necelých 6 %).

Pro šetření vedlejších hypotéz $H_{V4} - H_{V6}$ jsem vytvořila nástroj uvedený v příloze č. IV. (tabulka č. 6), pomocí kterého jsem šetřila počet kontaktů klienta se sociálním pracovníkem v jednotlivých sledovaných obdobích, druh kontaktu (aktivní, pasivní, pasivní na výzvu), zda byl ústní nebo písemný: pokud přišel klient osobně, jednalo se o kontakt ústní; pokud klient současně dokládal písemnosti, jednalo se souběžně o kontakt ústní i

písemný a typ písemnosti nebo projednávané věci, pokud o ní byl pořízen některý druh záznamu, byl zaznamenán. Následně jsem vytvořila tabulku, kam jsem zanesla údaje od každého klienta za sledovaná období. V příloze č. VIII. uvádím stručnou charakteristiku každého klienta včetně jeho kontaktů se sociálním pracovníkem ve sledovaných obdobích.

Oproti roku 2006 se zvýšil počet kontaktů téměř ve všech oblastech s výjimkou oblasti práce. To je způsobeno skutečností, že každý, kdo nebyl plně invalidní, musel v roce 2006 dokládat, jaké aktivní kroky podnikl ke zvýšení příjmů zejména vlastní prací (hledání zaměstnání). Pokud tuto aktivitu povinně nedoložil, ztrácel nárok na dávku. Nová zákonná úprava je de facto založena na principu jisté dobrovolnosti a aktivity. Nová zákonná úprava bonifikuje aktivity klientů podle již zmíněného hesla že ten, kdo pracuje, se má mít lépe než ten, kdo nepracuje a aktivní klient má být za své aktivity zvýhodněn před těmi, kteří setrvávají v pasivitě¹¹⁹. Způsob bonifikace formou navyšování existenčního minima je uvedena v kapitole 4.2. Podle nové úpravy tedy klienti zvyšují svou aktivitu a dokládají více písemných podkladů o aktivitách, které jim umožní zvýšení dávky. Viz tabulka č. 1 v kapitole 4.2. Paradoxně zvýšená aktivita projevující se dokládáním písemných podkladů klientem zvyšuje objem administrativní práce sociálního pracovníka a nepřináší více času pro vlastní práci s klientem. Nová zákonná úprava s sebou totiž přinesla nový způsob administrace spočívající v tom, že každý písemný doklad musí být opatřen čárovým kódem, datem doložení, v počítačovém programu musí být načten a popsán, opatřen číslem jednacím a číslem pořadovým¹²⁰, aby mohl být jasně identifikován a dále zpracován podle svého obsahu.

Motivační faktory nové zákonné úpravy požadují prokázání aktivit písemnou formou. Klienti se dostávají nejen k prokazování svých aktivit, ale také ke konzultacím dalších těžkostí, se kterými se potýkají. Velký nárůst je zaznamenán například v oblasti bydlení, protože to je oblast, která má za následek případnou bonifikaci (viz tabulka č. 1 s. 36). V oblasti výživného ke 31.12.2006 skončila platnost „platby za jiného“, kterou jsem již dříve popsala. Rodič s dětmi jednak musí dokládat výši přijatého výživného a jednak musí řešit neplacení výživného povinnou osobou (zpravidla otcem dítěte) a prokazovat aktivní kroky k řešení situace. Rozvedené ženy jsou vybídnuty, aby jim bylo stanoveno výživné rozvedené manželce a podobně. Každý měsíc se zkoumá nárok

¹¹⁹ Srov. Důvodová zpráva 1062/0 k zákonu o životním a existenčním minimu <http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1062&CT1=0> a Důvodová zpráva 1063/0 k zákonu o pomoci v hmotné nouzi <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1063&CT1=0>

¹²⁰ O způsobu vedení spisu hovoří i zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

na dávku a její výši na základě doložených podkladů. Nový systém pružně reaguje na aktivity klienta. S tím také souvisí seznámení klienta se správním rozhodnutím; četnost vydávání rozhodnutí se zvyšuje. Veškeré aktivity spojené s příjmem finančních prostředků (dohoda o provedení práce, práce na snížený pracovní úvazek) doložily ve sledované skupině ženy. Jednalo se o 1 ženu rozvedenou bezdětnou a 3 ženy s dětmi. Muži se ve sledovaném období pracovně nezapojovali. Jednoznačně z celkového srovnání sledovaných období vyplývá zvýšená aktivita klientů. Viz příloha č. X. a příloha č. XI.. Pokud se zaměříme na individuálního klienta, tam jasně zvýšenou aktivitu nemůžeme v některých případech prokázat z důvodu nízkého počtu kontaktů.

Nyní se zaměřím na potvrzení či vyvrácení vedlejších hypotéz:

H_{V1}: Počet klientů se ve sledovaném období postupně snížil o ½.

Hypotéza H_{V1} se potvrdí v případě, že celkový počet klientů poklesne mezi léty 2006–2008 o 45% - 55 %, přičemž tento pokles bude postupný v celém sledovaném období.

V příloze č. V., tabulce č. 7 jsou uvedeny počty klientů v celém sledovaném období. Oproti roku 2006 nastal z výchozího stavu 326 klientů pokles o 232 klientů (o 71 %) na 94 klientů v roce 2007. V roce 2008 došlo k dalšímu poklesu o 49 klientů (o dalších 15 %) na 45 klientů. Celkový pokles v počtu klientů mezi léty 2006 - 2008 činí 86 %. Viz příloha č. VI. graf č. 23.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V1} se potvrdila**, neboť došlo k postupnému poklesu počtu klientů v celém sledovaném období o více než předpokládaných 45 % - 55 % až na konečný pokles o 86 %.

H_{V2}: Celkový objem finančních prostředků se ve sledovaných obdobích postupně snížil o ½. Hypotéza H_{V2} se potvrdí v případě, že nastane pokles v objemu vyplacených finančních prostředků mezi léty 2006 – 2008 o 45 %-55 %.

Vypracovala jsem přehledy čerpání finančních prostředků podle přehledů k výplatám finančních prostředků za jednotlivé kalendářní měsíce sledovaných období let 2006, 2007, 2008. Každý měsíc se od skutečně vyplacených finančních prostředků odečítají ty částky, které klienti vracejí v případě, že jim byl z nějakého důvodu vyčíslen přeplatek na dávkách a výsledná částka tvoří skutečné čerpání finančních prostředků. Na vrácené částky nebudu brát zřetel, i když jsou v tabulkách č. 40, č. 41 a č. 42 v příloze č. VII. uvedeny. Důvodem je skutečnost, že k výplatě musí být připraven celý objem finančních prostředků

dle vypočtených nároků na dávku. Dále je nutno říci, že počet příjemců dávek se nerovná počtu vyplacených dávek. Důvodem je skutečnost, že v jednom měsíci může klient (příjemce dávky) čerpat i více dávek. Podle staré úpravy to byla opakovaná dávka sociální péče + dávka sociální péče v mimořádných případech¹²¹, podle nové úpravy může čerpat příjemce příspěvek na živobytí + doplatek na bydlení a dávku mimořádné okamžité pomoci¹²². Za sledované období roku 2006 bylo vyplaceno 4.915.732,- Kč; ve sledovaném období roku 2007 je vyplaceno 1.253.376,- Kč, (pokles o 3.662.356,- Kč, což je pokles o 75 % oproti roku 2006). Ve sledovaném období roku 2008 je vyplaceno pouze 637.074,- Kč, což je oproti roku 2006 další pokles o 616.302,- Kč (o dalších 13 %). Celkem poklesl objem vyplacených finančních prostředků od sledovaného období roku 2006 po konec sledovaného období roku 2008 celkem o 87 %.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V2} se potvrdila**, neboť došlo k poklesu objemu vyplacených finančních prostředků v celém sledovaném období o více než předpokládanou ½; konečný pokles objemu vyplacených finančních prostředků činí 87 %.

H_{V3}: Objem vyplacených finančních prostředků na jednoho klienta se snížil o více než 5 %.

Hypotéza H_{V3} se potvrdí v případě, že nastal pokles v objemu vyplacených finančních prostředků na jednoho sledovaného klienta ve sledovaných obdobích o více než 5 %. Za počáteční stav bude bráno sledované období roku 2006. Hypotéza H_{V3} se potvrdí, pokud k poklesu vyplacených finančních prostředků dojde alespoň u 13 sledovaných klientů (2/3 z celkového počtu sledovaných klientů).

V příloze č. IX: v tabulce č. 63 je uveden celkový přehled klientů, kteří pobírali dávky sociální pomoci po celé sledované období. V příloze č. IX. v tabulce č. 64 a č. 65 jsou vyjádřeny poklesy objemu vyplacených finančních prostředků v procentech. U 13 klientů došlo k poklesu objemu vyplacených finančních prostředků ve sledovaných obdobích o více než 5 %.

V příloze č. VII. v tabulce č. 45 je uveden objem vyplacených finančních prostředků na jednu dávku ve sledovaném období. Také zde je zaznamenán pokles. V roce 2006 byla průměrná výše jedné dávky 3.467,-Kč. V roce 2007 došlo k poklesu průměrné výše jedné dávky na 2.448,- Kč (pokles o 29 %). V roce 2008 byla průměrná výše jedné dávky

¹²¹ Podle § 8 a) zákona č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti ve znění pozdějších předpisů

¹²² Podle zákona č. 111/2006 o pomoci v hmotné nouzi platnému do 31.12.2008 například podle § 21 příspěvek na živobytí, podle § 33 doplatek na bydlení a podle § 36 mimořádnou okamžitou pomoc

2.569,- Kč, což představuje oproti roku 2006 snížení o 26 %.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V3} se potvrdila**, neboť došlo k poklesu objemu vyplacených finančních prostředků v celém sledovaném období o více než předpokládaných 5 % u 13 sledovaných klientů (2/3 z celkového počtu sledovaných klientů). Tato hypotéza se potvrdila současně u obou sledovaných skupin: ve skupině všech klientů, kterým byly vypláceny dávky ve sledovaných obdobích a současně u skupiny klientů, kteří byli vybráni stratifikačním výběrem do skupiny klientů, kteří splňovali podmínku pobírání dávek ve všech třech sledovaných obdobích nepřetržitě.

H_{V4a}: Oproti roku 2006 v roce 2008 celkový počet kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

Hypotéza H_{V4a}: se potvrdí v případě, že 13 (více než 2/3) a více z celkově sledovaných 17 klientů mělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 o 30 % kontaktů celkem více oproti roku 2006. Viz příloha č. VIII., tabulka č. 46 – tabulka č. 62.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V4a} se nepotvrdila**, neboť 13 (více než 2/3) a více z celkově sledovaných 17 klientů nemělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 o 30 % kontaktů celkem více oproti roku 2006. Ke zvýšení počtu kontaktů o více než 30 % došlo pouze u 10 klientů.

H_{V4b}: Oproti roku 2006 v roce 2008 počet ústních kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %. Viz příloha č. VIII., tabulka č. 46 – tabulka č. 62.

Hypotéza H_{V4b}: se potvrdí v případě, že 13 (více než 2/3) a více z celkově sledovaných 17 klientů mělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 alespoň o 30 % ústních kontaktů více oproti roku 2006.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V4b} se nepotvrdila**, neboť 13 (více než 2/3) a více z celkově sledovaných 17 klientů nemělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 o 30 % ústních kontaktů více oproti roku 2006. Ke zvýšení počtu kontaktů o více než 30 % došlo pouze u 7 klientů.

H_{V4c}: Oproti roku 2006 v roce 2008 počet písemných kontaktů s klienty narostl alespoň o 30 %.

Hypotéza H_{V4c}: se potvrdí v případě, že 13 (více než 2/3 z celkového počtu sledovaných klientů) a více z celkově sledovaných 17 klientů mělo ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 alespoň o 30 % písemných kontaktů více oproti roku 2006. Viz příloha

č. VIII., tabulka č. 46 – tabulka č. 62.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V4c}** **se potvrdila**, neboť došlo u 13 (více než 2/3 z celkového počtu sledovaných klientů) a více z celkově sledovaných 17 klientů ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 o zvýšení písemných kontaktů o více než 30 % oproti roku 2006. Ke zvýšení počtu kontaktů o více než 30 % došlo pouze u 15 klientů.

H_{V5}: Charakteristika kontaktů se změnila z hlediska typu projednávaných záležitostí. Hypotéza **H_{V5}** se potvrdí v případě, že se typ projednávané záležitosti objeví nově nebo se změní nebo zvýší typ projednávaných záležitostí alespoň o 30 %.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V5}** **se potvrdila**, neboť došlo ke zvýšení a nalezení nových typů projednávaných záležitostí klienta se sociálním pracovníkem. Viz příloha XI., tabulka 69, graf č. 70 a graf č. 71.

H_{V6}: Spolupráce klienta se sociálním pracovníkem se zvýšila v oblasti aktivního řešení potíží.

Hypotéza **H_{V6}** se potvrdí v případě, že se počet kontaktů zvýší alespoň o 30 % ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 oproti roku 2006.

Dílčí závěr: Hypotéza **H_{V6}** **se potvrdila**, neboť došlo ke zvýšení se počtu kontaktů alespoň o 30 % ve sledovaných obdobích roku 2007 a roku 2008 oproti roku 2006. Viz příloha č. XI., tabulka č. 69.

Hlavní hypotéza (H_H): Struktura klientů na dávkách sociální pomoci se změnila z hlediska celkového počtu klientů a celkového objemu vyplácených finančních prostředků. **H_H** se potvrdí v případě, že budou potvrzeny hypotézy vedlejší **H_{V1}** a **H_{V2}**: **Hypotézy vedlejší H_{V1} a H_{V2} byly potvrzeny**. Z toho vyplývá, že se struktura klientů na dávkách sociální pomoci se změnila z hlediska celkového počtu klientů a celkového objemu vyplácených finančních prostředků.

6.2 Závěr empirického šetření

Po obsáhlém šetření je třeba shrnout dosažené výsledky. Doporučený rozsah práce je mírně překročen. Při volbě tématu jsem nedokázala odhadnout, jaké množství zajímavých informací analýza dokumentů poskytne a jakým způsobem je bude třeba

průkazně doložit a okomentovat.

Je prokázané, že vlivem legislativních změn skutečně došlo ke změně struktury klientely ve všech stanovených kategoriích. Z důvodu změn v posuzování okruhu společně posuzovaných osob oproti roku 2006 došlo k výrazné proměně ve struktuře klientely podle osobního stavu a soužití osob, kdy nejvíce ubylo osob svobodných. U evidovaných klientů s dětmi došlo k výraznému snížení jejich počtu. S legislativní změnou nastal výrazný pokles klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi. U klientů, kteří pobírají dávky ve všech sledovaných obdobích, vzrůstá celková doba evidence. Potvrdilo se, že se snížil počet klientů a objem vyplacených finančních prostředků. Převážné snížení objemu vyplacených finančních prostředků bylo zjištěno i u klientů, kteří pobírají dávky ve sledovaných obdobích. U sledovaných klientů průměrná doba setrvávání na dávkách převyšuje průměr.

Došlo k navýšení počtu kontaktů klienta se sociálním pracovníkem. Došlo také k výraznému nárůstu počtu dokládaných písemných podkladů (267 %) pro stanovení nároku na dávku a její výši, s odstupňováním finančního ohodnocení aktivit klienta došlo i ke složitějšímu způsobu zpracování podkladů pro rozhodování o nároku na dávku a její výši a tím ke zvýšenému administrativnímu zatížení sociálního pracovníka v případě, že tento vykonává současně celou sociální práci kolem klienta (příjem a administrativní zpracování dokladů, ústní kontakt s klientem, vyhodnocování aktivit, stanovování nároku na dávku a výpočet její výše, poradenství, pomoc, podpora klienta k obnovení jeho suverenity a autonomie, sociální šetření, depistážní činnost a podobně).

Potvrdila se změna charakteristiky těchto kontaktů. Případy, kdy klient projevil snahu aktivně řešit své obtíže se zvýšil téměř trojnásobně. Vzrostl počet současně řešených okruhů problémů. Matky s dětmi výrazně začaly řešit výživné a dokládají příjmy z výtěžné činnosti. Podstatně se zvýšilo jejich pracovní zařazení nebo změna statusu a ukončení pobírání dávek.

Nepotvrdilo se zvýšení spolupráce klientů se sociálním pracovníkem při řešení jejich existenčních potíží viz výše uvedeno.¹²³

¹²³ Důvodová zpráva 1063/0 k navrhovanému zákonu o pomoci v hmotné nouzi
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1063&CT1=0>

Závěr

Výsledky tohoto šetření mohou pomoci zaměřit pozornost na nejvýznamnější skupiny klientů, kterými se stali klienti svobodní bezdětní a rozvedení bezdětní, kteří tvoří ve všech sledovaných obdobích největší podíl patrně z důvodu, že nemají většinou závazky vůči třetím osobám, které by je výrazněji motivovaly při řešení současné situace. Následují je rozvedení s dětmi ve vlastní péči. Přetrvává větší počet žen na dávkách s nízkým vzděláním. Bylo prokázáno, že skutečným problémem je skupina osob se základním vzděláním a vyučených, tedy riziková skupina osob s nízkým vzděláním.

Na tyto skupiny osob je třeba se zaměřit a pracovat s nimi na jejich aktivizaci, mobilizaci osobnostního potenciálu v rámci jejich možností a ve spolupráci s ostatními pomáhajícími profesemi. Významnou proměnnou v oblasti dávek sociální pomoci je aktuální stav na trhu práce. Podle vývoje na trhu práce je patrný příliv i odliv našich klientů. Období poklesu v počtech klientů je možno využít pro intenzivnější práci s klienty dlouhodobými a potýkajícími se s více problémy současně.

Motivační prvky legislativně upravené se staly skutečně hybnou silou pro zvýšení aktivity klientů a ukazuje se, že je to správná cesta. V současné době byly tyto motivační prvky obohaceny o veřejnou službu a dobrovolnickou službu. Přes veškeré motivační prvky a sociální práci s klienty bude vždy existovat určité množství klientů, kteří nechtějí nebo nemohou nalézt své uplatnění a místo v životě a v rámci vzájemné lidské solidarity je jim třeba nabídnout alespoň minimální finanční pomoc, pocit sounáležitosti a pochopení.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura:

BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H., *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně- právní ochrany dětí.* Publikace Ministerstva práce a sociálních věcí zpracovaná ve spolupráci s psychosociálním centrem Acorus, o.s.. vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2006. ISBN 80-86878-50-3. 139 s.

BROŽOVÁ, B., *Společenské souvislosti trhu práce.* 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství. 2003. ISBN 80-86429-16-4. 140 s.

BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém.* 1. vydání. Praha: Grada publishing a.s.. 2002. ISBN 80-247-9006-8. 240 s.

JANOUSEK, J. A KOL. *Metody sociální psychologie.* 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1986. 256 s.

KREBS, V. A KOL. *Sociální politika.* 3. přepracované vydání. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-050-5. 504 s.

KREBS, V. A KOL. *Sociální politika.* 4. vydání. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1. 504 s.

MAREŠ, P., *Nezaměstnanost jako sociální problém.* 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-901424-9-4 .151 s.

MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce.* 1. vydání. Praha: Portál. 2003. ISBN 80-7178549-0. 288 s.

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J., *Sociální práce v praxi.* 1. vydání. Praha: Portál. 2005. ISBN 80-7367-002-X. 352 s.

MATOUŠEK, O. A KOL. *Základy sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-473-7. 312 s.

NOVOSAD, L., *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. 1. vydání. Praha : Portál. 2009. 269 s.

ŘEZNÍČEK, I., *Metody sociální práce*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 75 s. Studijní texty. Sv. 5. ISBN 80-85850-00-1. 75 s. ??

ŠIMEK, D., *Otevřená práce*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-623-X. s. 91

VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. 2. vydání. Praha: Portál, 2000. ISBN. 80-7178-496-6. 444 s.

VEČEŘA, M., *Sociální stát. Východiska a přístupy*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-16-8. 112 s.

ŽIVČÁK, Z., *Systém pomoci v hmotné nouzi*. Bakalářská diplomová práce. Olomouc: FF UP v Olomouci, 2008. s. 67. Vedoucí práce: PhDr. Klimentová, Eva, PhD.

Prameny:

Důvodová zpráva 1062/0 k zákonu o životním a existenčním minimu.

<http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1062&CT1=0>

Důvodová zpráva 1063/0 k zákonu o pomoci v hmotné nouzi.

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1063&CT1=0>

Etický kodex sociálních pracovníků České republiky platný od 1.1.1995. Odkaz na Etický kodex na adrese: <http://k161.unas.cz/texty/SP/eticky%20kodex.doc>

Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 505/2005 Sb. o zvýšení částek životního minima.

Zákon č. 463/1991 Sb. o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb. školský zákon ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/2006 Sb. o dávkách pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 187/2006 o nemocenském pojištění ve znění pozdějších změn a doplňků.

Metodický pokyn č. 1/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, odboru sociální politiky. Ze dne 04.01.2007. Lze nalézt na adrese:

www.mpsv.cz/tmp/hmotna_nouze/Metodick%a9%20pokyny%20Hmotn%a1%20nouze/

Metodický pokyn č. 5/2009 Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, odboru rodiny a dávkových systémů. Ze dne 13.07.2009. Lze nalézt na adrese:

www.mpsv.cz/tmp/hmotna_nouze/Metodick%a9%20pokyny%20Hmotn%a1%20nouze/

Statistické údaje:

Počet obyvatel ve spádových obcích:

http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/města_a_obce_počet_obyvatel_rok_2008

Mapy:

Mapu Hulína a nejbližšího okolí lze nalézt na adrese:

http://www.mapy.cz/#mm=TrTP@sa=s@st=s@ssq=okres%20krom%C4%9B%C5%99%C3%AD%C5%BE,%20prav%C4%8Dice,%20b%C5%99est@sss=3@ssp=139878784_132871744_140005504_132967168@x=139941888@y=133271552@z=10

Dokumentace:

Spisová dokumentace klientů Městského úřadu v Hulíně, odboru sociálního a školského z období let 2006, 2007, 2008

Přehledy k výplatám dávek sociální péče za rok 2006 klientům Městského úřadu v Hulíně,

odboru sociálního a školského

Přehledy k výplatám dávek pomoci v hmotné nouzi za rok 2007 a rok 2008 klientů
Městského úřadu v Hulíně, odboru sociálního a školského

Seznam tabulek a grafů:

Tabulka, graf	Název	s.
Tabulka č. 1	Přehled o navyšování existenčního minima u osob nezaměstnaných	36
Tabulka č. 2	Motivační faktory v porovnávaných systémech	37
Tabulka č. 3	Mapa Hulína a okolí	72
Tabulka č. 4	Počet obyvatel ve spádových obcích	73
Tabulka č. 5	Osobní záznamový list	75
Tabulka č. 6	Přehled o druhu a četnosti kontaktů klienta se sociálním pracovníkem	76
Tabulka č. 7	Změna v počtu klientů v letech 2006, 2007, 2008	77
Tabulka č. 8	Struktura klientů podle místa trvalého pobytu	77
Tabulka č. 9	Struktura klientů podle pohlaví	78
Tabulka č. 10	Struktura klientů podle pohlaví a péče o dítě	78
Tabulka č. 11	Struktura klientů podle zdravotního stavu	78
Tabulka č. 12	Struktura klientů podle vzdělání	79
Tabulka č. 13	Struktura klientů podle formy bydlení	79
Tabulka č. 14	Struktura klientů podle soužití	79
Tabulka č. 15	Struktura klientů podle okruhu společně posuzovaných osob	80
Tabulka č. 16	Struktura klientů podle osobního stavu	80
Tabulka č. 17	Struktura klientů podle osobního stavu a péče o dítě	80
Tabulka č. 18	Struktura klientů podle věku	81
Tabulka č. 19	Struktura klientů podle věku a péče o dítě	81
Tabulka č. 20	Struktura klientů podle délky období, po které byly dávky vyplaceny	81
Tabulka č. 21	Struktura klientů podle doby vedení ve sledovaném období	82
Tabulka č. 22	Struktura klientů podle způsobu ukončení pobírání dávek	82
Graf č. 23	Počet klientů v letech 2006-2008	83
Graf č. 24	Struktura klientů podle pohlaví v procentuálním vyjádření	83
Graf č. 25	Struktura klientů podle zdravotního stavu	84
Graf č. 26	Struktura klientů podle dosaženého vzdělání	84
Graf č. 27	Struktura klientů podle formy bydlení	85
Graf č. 28	Struktura klientů podle okruhu společně posuzovaných osob	85
Graf č. 29	Struktura klientů podle péče o děti rok 2006	86

Tabulka, graf	Název	s.
Graf č. 30	Struktura klientů podle péče o děti rok 2007	86
Graf č. 31	Struktura klientů podle péče o děti rok 2008	87
Graf č. 32	Struktura klientů podle osobního stavu rok 2006	87
Graf č. 33	Struktura klientů podle osobního stavu rok 2007	88
Graf č. 34	Struktura klientů podle osobního stavu rok 2008	88
Graf č. 35	Struktura klientů podle osobního stavu a péče o děti	89
Graf č. 36	Struktura klientů podle věku a péče o děti	89
Graf č. 37	Struktura klientů podle způsobu ukončení pobírání dávek	90
Graf č. 38	Struktura klientů podle doby vedení v celém sledovaném období	90
Graf č. 39	Struktura klientů podle délky období, po které byla dávky vypláceny	91
Tabulka č. 40	Přehled porovnání počtu klientů a finanční náročnosti – rok 2006	92
Tabulka č. 41	Přehled porovnání počtu klientů a finanční náročnosti – rok 2007	92
Tabulka č. 42	Přehled porovnání počtu klientů a finanční náročnosti – rok 2008	92
Tabulka č. 43	Porovnání počtu příjmů dávek ve sledovaných obdobích	93
Tabulka č. 44	Porovnání objemu vyplacených finančních prostředků všem příjemcům dávek ve sledovaných obdobích v %	93
Tabulka č. 45	Porovnání objemu vyplacených finančních prostředků všem příjemcům dávek ve sledovaných obdobích podle Kč/1 dávku	93
Tabulka č. 46	Klient č. 1: Charakteristika podle sociálních kategorií	94
Tabulka č. 47	Klient č. 2: Charakteristika podle sociálních kategorií	95
Tabulka č. 48	Klient č. 3: Charakteristika podle sociálních kategorií	95
Tabulka č. 49	Klient č. 4: Charakteristika podle sociálních kategorií	96
Tabulka č. 50	Klient č. 5: Charakteristika podle sociálních kategorií	96
Tabulka č. 51	Klient č. 6: Charakteristika podle sociálních kategorií	97
Tabulka č. 52	Klient č. 7: Charakteristika podle sociálních kategorií	97
Tabulka č. 53	Klient č. 8: Charakteristika podle sociálních kategorií	98
Tabulka č. 54	Klient č. 9: Charakteristika podle sociálních kategorií	98
Tabulka č. 55	Klient č. 10: Charakteristika podle sociálních kategorií	99
Tabulka č. 56	Klient č. 11: Charakteristika podle sociálních kategorií	99
Tabulka č. 57	Klient č. 12: Charakteristika podle sociálních kategorií	100
Tabulka č. 58	Klient č. 13: Charakteristika podle sociálních kategorií	100
Tabulka č. 59	Klient č. 14: Charakteristika podle sociálních kategorií	101

Tabulka, graf	Název	s.
Tabulka č. 60	Klient č. 15: Charakteristika podle sociálních kategorií	101
Tabulka č. 61	Klient č. 16: Charakteristika podle sociálních kategorií	102
Tabulka č. 62	Klient č. 17: Charakteristika podle sociálních kategorií	102
Tabulka č. 63	Objem vyplacených finančních prostředků klientům sledovaným ve všech sledovaných obdobích	103
Tabulka č. 64	Objem vyplacených finančních prostředků klientům sledovaným ve všech sledovaných obdobích	104
Tabulka č. 65	Objem vyplacených finančních prostředků klientům sledovaným ve všech sledovaných obdobích	104
Tabulka č. 66	Počet a druh kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roku 2006	105
Tabulka č. 67	Počet a druh kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roku 2007	106
Tabulka č. 68	Počet a druh kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roku 2008	107
Tabulka č. 69	Souhrnná tabulka počtu a druhů kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roků 2006, 2007, 2008	108
Graf č. 70	Počet a druh kontaktů klientů se sociálním pracovníkem ve sledovaných obdobích	109
Graf č. 71	Počet a typ kontaktů klientů se sociálním pracovníkem ve sledovaných obdobích	110

Přílohy

Seznam příloh:

	Název:	strana
Příloha č. I.	Životní minimum	70
Příloha č. II.	Mapa Hulína a nejbližšího okolí	72
Příloha č. III.	Počet obyvatel ve spádových obcích	73
Příloha č. IV.	Nástroje	74
Příloha č. V.	Data získaná na základě analýzy osobních záznamových listů	77
Příloha č. VI.	Tabulky a grafy k interpretaci výsledků šetření	83
Příloha č. VII.	Objem vyplacených finančních prostředků ve sledovaných obdobích	92
Příloha č. VIII.	Charakteristika klientů	94
Příloha č. IX.	Objem vyplacených finančních prostředků klientům sledovaným ve všech sledovaných obdobích	103
Příloha č. X.	Počet a druh kontaktu a typ projednávané záležitosti u klientů sledovaných ve všech sledovaných obdobích	105
Příloha č. XI.	Souhrnná tabulka počtu a druhů kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roků 2006, 2007, 2008	108

Příloha č. I.

Poprvé byl pojem „životní minimum“ jako první oficiálně stanovená hranice chudoby použit v Zákoně č. 463/1991 Sb. o životním minimu v roce 1991. Byl charakterizován jako společensky uznaná minimální hranice příjmu, pod níž nastává stav hmotné nouze. Podle tohoto zákona bylo životní minimum takovým souborem statků a služeb, který umožňoval domácnosti nebo jednotlivci uspokojovat jejich potřeby v nezbytné míře. Životní minimum bylo dvousložkové: skládalo se z částky potřebné k zajištění výživy a ostatních základních potřeb (částky byly odstupňovány podle věku dětí a pevně stanovená jedna částka pro dospělé) a z částky potřebné k zajištění nezbytných nákladů na domácnost (částky byly odstupňovány podle počtu členů v domácnosti). Částky pevně stanovené zákonem byly několikrát valorizovány nařízením vlády o zvýšení částek životního minima. Systém dávek sociální péče výrazně nemotivoval příjemce dávek k aktivnímu přístupu v řešení sociální situace, zejména k hledání zaměstnání. Částka životního minima se nikterak nesnižovala z důvodu nedostatečné aktivity příjemce dávky, měla spíš plošný charakter. Tento stav trval do konce roku 2006.¹²⁴

Pro ilustraci uvádím, jaká byla částka potřebná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb občana v roce 2006:

- 1.750,- Kč měsíčně, jde-li o dítě do 6 let věku
- 1.950,- Kč měsíčně, jde-li o dítě od 6 let věku do 10 let věku
- 2.310,- Kč měsíčně, jde-li o dítě od 10 let věku do 15 let věku
- 2.530,- Kč měsíčně, jde-li o nezaopatřené dítě od 15 let věku do 26 let věku
- 2.400,- Kč měsíčně u ostatních občanů

Za částku potřebnou k zajištění nezbytných nákladů na bydlení se v roce 2006 považovalo:

- 2.020,- Kč měsíčně, jde-li o jednotlivce
- 2.630,- Kč měsíčně, žijí-li v domácnosti 2 osoby
- 3.260,- Kč měsíčně, žijí-li v domácnosti 3 nebo 4 osoby
- 3.660,- Kč měsíčně, žije-li v domácnosti 5 nebo více osob

¹²⁴ Srov. 2005, s. 271-275.

Nová zákonná úprava¹²⁵ platná a účinná od 1. 1. 2007 stanovila, že částka životního minima je jednosložková a pokrývá pouze výdaje na osobní potřeby a výživu. Náklady na bydlení pomáhá řešit společně s dávkami státní sociální podpory nová dávka pomoci v hmotné nouzi – doplatek na bydlení. Nově je zaveden institut pořadí osoby v okruhu společně posuzovaných osob a dle pořadí osoby, jejího věku a zaopatřenosti je stanovena zákonem částka životního minima. Zákon nově stanoví také existenční minimum, což je nejnižší úroveň příjmů zaručená všem osobám a umožňující přežití. Existenční minimum se týká těch osob, které nejsou ochotny aktivně spolupracovat na změně své nepříznivé sociální a ekonomické situace. Zákon také stanoví, u kterých osob nelze existenční minimum použít.

Od částek životního minima se odvíjejí a posuzují i nároky některých dávek státní sociální podpory (např. příspěvek na bydlení), v soudní praxi (např. vymáhání pohledávek), v peněžnictví (např. poskytnutí hypotečního úvěru), v radiokomunikacích (osvobození od placení poplatku za televizní přijímač).

Podle nové zákonné úpravy¹²⁶ jsou částky životního minima stanoveny takto:

Částka životního minima (dále jen ŽM) jednotlivce činí měsíčně 3 126 Kč. Za jednotlivce se považuje osoba, která není společně posuzována s jinými osobami. Pokud je osoba posuzována společně s jinými osobami, jsou částky životního minima odstupňovány podle pořadí osob. Pořadí posuzovaných osob se stanoví tak, že se nejdříve posuzují osoby, které nejsou nezaopatřenými dětmi, a poté osoby, které jsou nezaopatřenými dětmi. V rámci každé z těchto skupin posuzovaných osob se pořadí stanoví podle věku od nejstarší po nejmladší osobu. Věkem osoby rozhodným pro stanovení částek životního minima je věk, kterého osoba dosáhne v kalendářním měsíci, za který je životní minimum zjišťováno.

Částka ŽM osoby, která je posuzována jako první v pořadí, činí měsíčně 2 880 Kč.

Částka ŽM osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně:

2.600,- Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem,

2.250,- Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,

1.960,- Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,

1.600,- Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.¹²⁷

¹²⁵ Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších změn a doplňků.

¹²⁶ Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších změn a doplňků

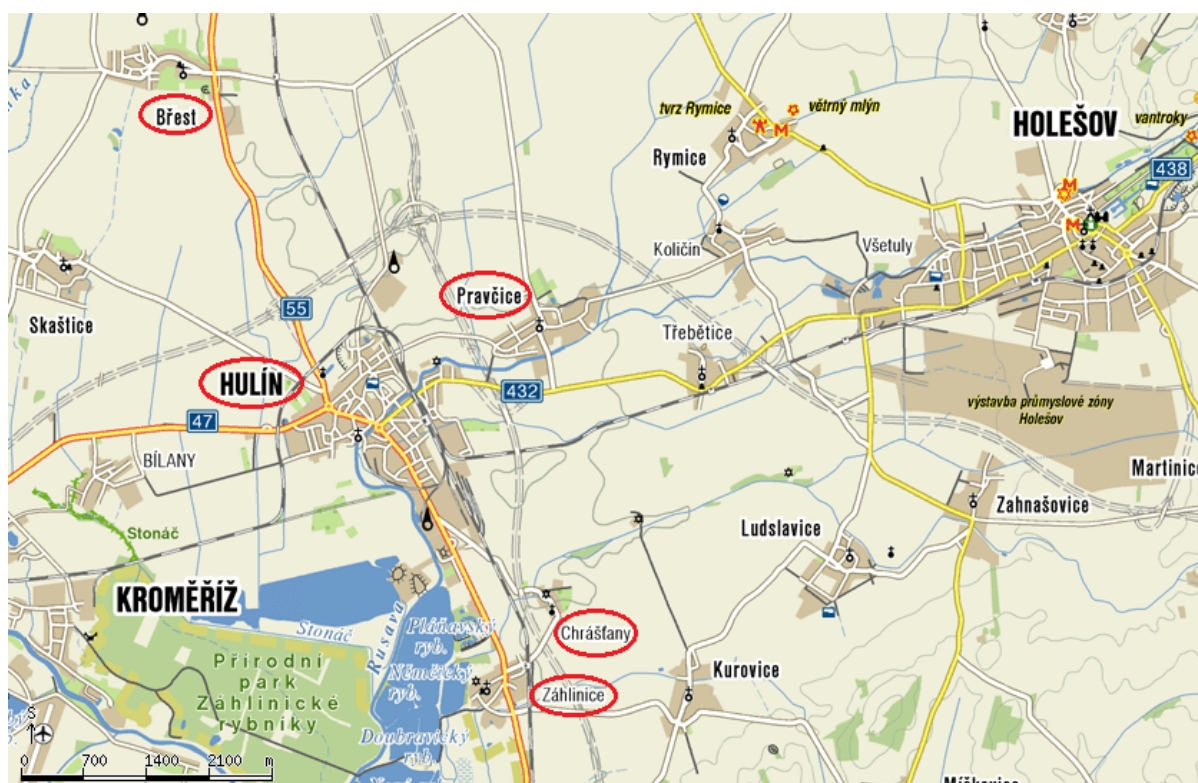
¹²⁷ Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Příloha č. II.

Tabulka, graf č. 3:

Mapa Hulína a okolí

Tato mapa zobrazuje město Hulín, jeho místní části Chrástany, Záhlinice a spádové obce Břest, Pravčice, jejich vzájemnou vzdálenost a dopravní dostupnost. Obce s rozšířenou působností jsou Kroměříž a Holešov.¹²⁸

¹²⁸ Mapu Hulína a nejbližšího okolí lze nalézt na adrese:

http://www.mapy.cz/#mm=TrTP@sa=s@st=s@ssq=okres%20krom%C4%9B%C5%99%C3%AD%C5%BE.%20prav%C4%8Dice.%20b%C5%99est@sss=3@ssp=139878784_132871744_140005504_132967168@x=139941888@y=133271552@z=10

Příloha č. III.

Tabulka č. 4: **Počet obyvatel ve spádových obcích**

Tato tabulka ilustruje počet obyvatel a skladbu obyvatel v Hulíně včetně místních částí, v Břestu a v Pravčicích podle pohlaví a věkové skupiny 15 – 64 let:¹²⁹

Název obce	Pohlaví	Stav k 31.12.2006	Věková skupina 15 – 64 let	Stav k 31.12.2007	Věková skupina 15 – 64 let	Stav k 31.12.2008	Věková skupina 15 – 64 let
Břest	Muži	468	354	459	350	455	350
Břest	Ženy	466	327	462	326	461	325
Břest	Obě pohlaví	934	681	921	676	916	675
Hulín	Muži	3 656	2 731	3 626	2 719	3 609	2 695
Hulín	Ženy	3 725	2 641	3 684	2 618	3 668	2 580
Hulín	Obě pohlaví	7 381	5 372	7 310	5 337	7 277	5 275
Pravčice	Muži	362	263	357	256	363	260
Pravčice	Ženy	351	242	360	246	366	252
Pravčice	Obě pohl.	713	505	717	502	729	512

¹²⁹ počet obyvatel a skladba obyvatel ve spádových obcích vyhledaná na těchto adresách:
http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/hlavni_vekove_skupiny_obyvatel_v_obcich_okrese_kromeriz
http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/mesta_a_obce.

Příloha č. IV.

Nástroje:

Tabulka č. 5:

Osobní záznamový list

Tabulka č. 6:

Přehled o druhu a četnosti kontaktů klienta

Tabulka č. 5:

Osobní záznamový list

Klient narozen dne Adresa trvalého pobytu

Pohlaví:	muž	Žena				
Osobní stav:	Svobodný	Ženatý/vdaná	Rozvedený/á	vdovec	partner	
Okruh společně posuzovaných osob:	bezdětní	Ve společné domácnosti rodiče a nezletilé nezaopatřené děti	Ve společné domácnosti manželé, partneři	Ve společné domácnosti rodiče a zletilé děti, pokud užívají společnou domácnost a nejsou posuzovány s jinými osobami	Ve společné domácnosti s jinými osobami	
Kategorie dle věku: / v letech/	15-25	26-36	37-47	48-58	Nad 59 let	
Kategorie dle vzdělání:	základní	vyučen	středoškolské	vysokoškolské		
Kategorie dle zdravotního stavu:	zdráv	Částečně invalidní	Plně invalidní	dieta	Zdravotní omezení	
Kategorie dle způsobu bydlení:	Vlastní bydlení	S rodiči	Nájemní bydlení	Jiné: podnájemní, ubytovny, azylové domy	Bez přístřeší	Vícegenerační rodina
Splňuje podmínky pro všechna období:	ANO	NE				

Vyřazen od: Důvod Počet měsíců evidence:

Vyřazen od: Důvod Počet měsíců evidence:

Vyřazen od: Důvod Počet měsíců evidence:

Počet měsíců celkem:

Tabulka č. 6:

Přehled o druhu a četnosti kontaktů klienta se sociálním pracovníkem

Měsíc/rok	Počet Kontaktů V měsíci	Kontakt aktivní	Kontakt pasivní sjednaný	Kontakt pasivní – na výzvu	ústní	písemný	Typ: Hledání práce	Typ: dluhy	Typ: bydlení	Typ: výživné	Typ: Podpis Rozhodnutí	Typ: Příjem mzda	Typ: Aktivizační plán	Typ: Zdraví PN+P ¹³⁰	Jiný
Rok 2006															
Červenec															
Srpen															
Září															
Říjen															
Listopad															
Prosinec															
celkem															
Rok 2007															
Červenec															
Srpen															
Září															
Říjen															
Listopad															
Prosinec															
celkem															
Rok 2008															
Červenec															
Srpen															
Září															
Říjen															
Listopad															
Prosinec															
Celkem															

¹³⁰ PN – pracovní neschopnost P – potvrzení o hmotné nouzi

Příloha č. V.

Data získaná na základě analýzy osobních záznamových listů

Struktura klientů, kteří pobírali dávky v II. pololetí let 2006, 2007, 2008

Tabulka č. 7: **Změna v počtu klientů v letech 2006, 2007, 2008**

Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 klientů	Počet klientů v roce 2007	tj. % z celkového počtu 326 klientů	Oproti roku 2006 pokles o %	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 326 klientů	Oproti roku 2006 pokles o %
326	100 %	94	29 %	71 %	45	14 %	86 %

Tabulka č. 8: **Struktura klientů podle místa trvalého pobytu**

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
Hulín - město	235	72 %	76	81 %	30	67 %
Hulín, sídlo ohlašovny	31	10 %	11	12 %	11	24 %
Hulín, část Záhlinice	13	4 %	3	3 %	1	2 %
Hulín, část Chrást'any	4	1 %	-	0 %	-	0 %
Hulín celkem	283	87 %	90	96 %	42	94 %
Pravčice	13	4 %	1	1 %	2	4 %
Pravčice, sídlo ohlašovny	1	0 %	1	1 %	1	2 %
Pravčice celkem	14	4 %	2	2 %	3	7 %
Břest	28	9 %	1	1 %	-	0 %
Břest, sídlo ohlašovny	1	0 %	1	1 %	-	0 %
Břest celkem	29	9 %	2	2 %	-	0 %
CELKEM	326	100 %	94	100 %	45	101 %

Tabulka č. 9:

Struktura klientů podle pohlaví

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
muž	140	43 %	41	44 %	22	49 %
žena	186	57%	53	56 %	23	51 %
CELKEM	326	100 %	94	100 %	45	100 %

Tabulka č. 10:

Struktura klientů podle pohlaví a péče o dítě

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
muž	138	42 %	40	43 %	21	47 %
muž pečující o dítě	2	1 %	1	1 %	1	2 %
žena	110	34 %	22	23 %	12	27 %
žena pečující o dítě	76	23 %	31	33 %	11	24 %
CELKEM	326	101 %	94	100 %	45	100 %

Tabulka č. 11:

Struktura klientů podle zdravotního stavu

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. Roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. Roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. Roku 2008
Zdráv	314	96 %	87	93 %	44	98 %
Plný invalidní důchod	4	1 %	4	4 %	1	2 %
Částečný invalidní důchod	6	2 %	1	1 %	-	0 %
Dieta	2	1 %	2	2 %	-	0 %
Zdravotní omezení /pracovní rekomandace/	-	-	-	-	-	0 %
CELKEM	326	100 %	94	100 %	45	100 %

Tabulka č. 12:

Struktura klientů podle vzdělání

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
Základní	104	32 %	38	40 %	24	53 %
Vyučen	129	40 %	41	44 %	17	38 %
Středoškolské	81	25 %	14	15 %	3	7 %
Vysokoškolské	12	4 %	1	1 %	1	2 %
CELKEM	326	101 %	94	100 %	45	100 %

Tabulka č. 13:

Struktura klientů podle formy bydlení

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
Vlastní bydlení	42	13 %	29	31 %	10	22 %
Bydlení u rodičů	171	52 %	6	6 %	3	7 %
Nájemní bydlení	62	19 %	30	32 %	15	33 %
Jiné – podnájem, ubytovna, azylový dům	43	13 %	24	26 %	9	20 %
Bez přístřeší	8	2 %	5	5 %	8	18 %
CELKEM	326	99 %	94	99 %	45	100 %

Tabulka č. 14:

Struktura klientů podle soužití

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
Vícegenerační rodina	171	52 %	6	6 %	3	7 %

Tabulka č. 15: **Struktura klientů podle okruhu společně posuzovaných osob**

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
Bezdětní jednotlivci	240	74 %	53	56 %	31	69 %
SPO rodiče a nezletilé děti	78	24 %	33	35 %	12	27 %
SPO manželé, partneři	8	2 %	2	2 %	1	2 %
SPO rodiče a nezletilé zaopatřené děti	-	-	-	0 %	-	0 %
SPO rodiče a zletilé děti	-	-	6	6 %	1	2 %
CELKEM	326	100 %	94	99 %	45	100 %

Tabulka č. 16: **Struktura klientů podle osobního stavu**

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
svobodný	218	67 %	39	41 %	22	49 %
vdaná/ženatý	20	6 %	7	7 %	4	9 %
rozvedená/ý/	87	27 %	45	48 %	17	38 %
vdova/vdovec	1	1 %	3	3 %	2	4 %
CELKEM	326	101 %	94	99 %	45	100 %

Tabulka č. 17: **Struktura klientů podle osobního stavu a péče o dítě**

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. Roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. Roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. Roku 2008
svobodný	190	58 %	30	32 %	20	44 %
svobodní s dětmi	28	9 %	9	10 %	2	4 %
vdaná/ženatý	10	3 %	1	1 %	2	4 %
vdaná/ženatý s dětmi	10	3 %	6	6 %	2	4 %
rozvedená/ý/	47	14 %	28	30 %	9	20 %
rozvedená/ý/ s dětmi	40	12 %	17	18 %	8	18 %
vdova/vdovec	1	0.3 %	3	3 %	2	4 %
CELKEM	326	99 %	94	100 %	45	98 %

Tabulka č. 18:

Struktura klientů podle věku

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
15 - 25	136	42 %	11	12 %	2	4 %
26 - 36	97	30 %	27	29 %	11	24 %
37 - 47	45	14 %	32	34 %	19	42 %
48 - 58	45	14 %	21	22 %	12	27 %
Nad 59 let	3	1 %	3	3 %	1	2 %
CELKEM	326	101 %	94	100 %	45	99 %

Tabulka č. 19:

Struktura klientů podle věku a péče o dítě

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
15 - 25	124	38 %	9	10 %	2	4 %
15 – 25 péče o dítě	12	4 %	2	2 %	0	-
26 - 36	53	16 %	5	5 %	3	7 %
26 – 36 péče o dítě	44	13 %	22	23 %	8	18 %
37 - 47	28	9 %	26	28 %	16	36 %
37 – 47 péče o dítě	17	5 %	6	6 %	3	7 %
48 - 58	40	12 %	19	20 %	11	24 %
48 – 58 péče o dítě	5	2 %	2	2 %	1	2 %
nad 59 let	3	1 %	3	3 %	1	2 %
nad 59 let péče o dítě	0	-	0	-	0	
CELKEM	326	100 %	94	99 %	45	100 %

Tabulka č. 20: **Struktura klientů podle délky období, po které byly dávky vyplaceny**

	Počet klientů 2006	Průměrná doba výplaty dávek v měsících	Počet klientů 2007	Průměrná doba výplaty dávek v měsících	Počet klientů 2008	Průměrná doba výplaty dávek v měsících
Průměrná doba výplaty dávek	326	30	94	45	45	53

* počítáno do konce výplaty dávek, nejpozději do 31.12.2008

Tabulka č. 21: **Struktura klientů podle doby vedení ve sledovaném období**

	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
Všechna období ANO	17	5 %	17	18 %	17	38 %
Všechna období NE	309	95 %	77	82 %	28	62 %
CELKEM	326	100 %	94	100 %	45	100 %

Tabulka č. 22: **Struktura klientů podle způsobu ukončení pobírání dávek**

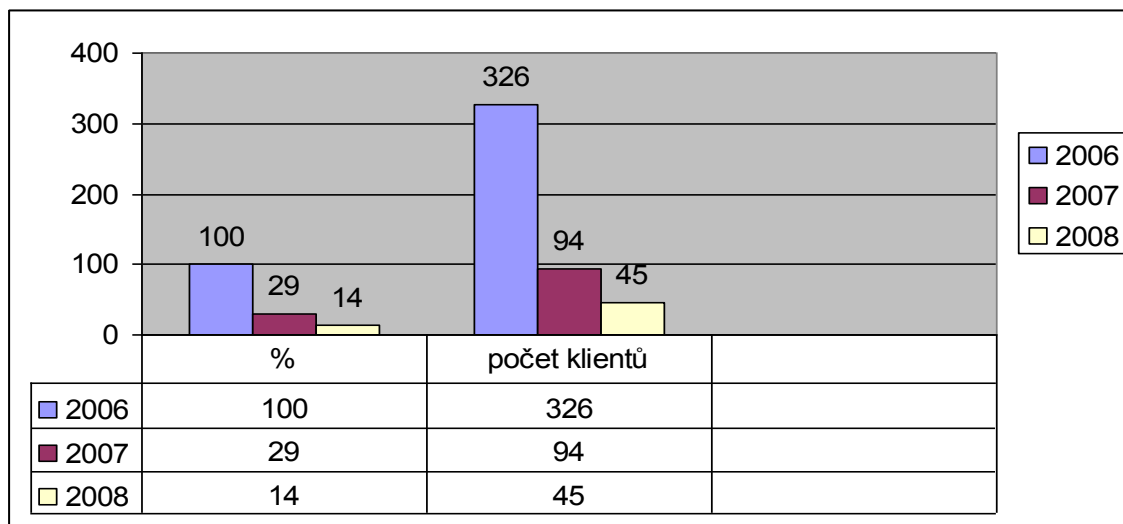
	Počet klientů 2006	tj. % z celkového počtu 326 pro II. pol. roku 2006	Počet klientů 2007	tj. % z celkového počtu 94 pro II. pol. roku 2007	Počet klientů 2008	tj. % z celkového počtu 45 pro II. pol. roku 2008
Práce	107	33 %	45	48 %	9	20 %
Změna zákona	116	36 %	-	0 %	-	0 %
OSVČ	3	1 %	-	0 %	-	0 %
Vlastní žádost	5	2 %	2	2 %	-	0 %
Sankční vyřazení	29	9 %	14	15 %	8	18 %
Mateřská dovolená	4	1 %	1	1 %	-	0 %
Výkon trestu	6	2 %	3	3 %	2	4 %
Změna trvalého pobytu	3	1 %	1	1 %	-	0 %
Jednorázová dávka	6	2 %	-	0 %	1	2 %
úmrť	1	0 %	-	0 %	-	0 %
Jiný důvod	29	9 %	11	12 %	8	18 %
Dávka pokračuje	17	5 %	17	18 %	17	38 %
CELKEM	326	101 %	94	100 %	45	100 %

Příloha č. VI.

Tabulky a grafy k interpretaci výsledků šetření

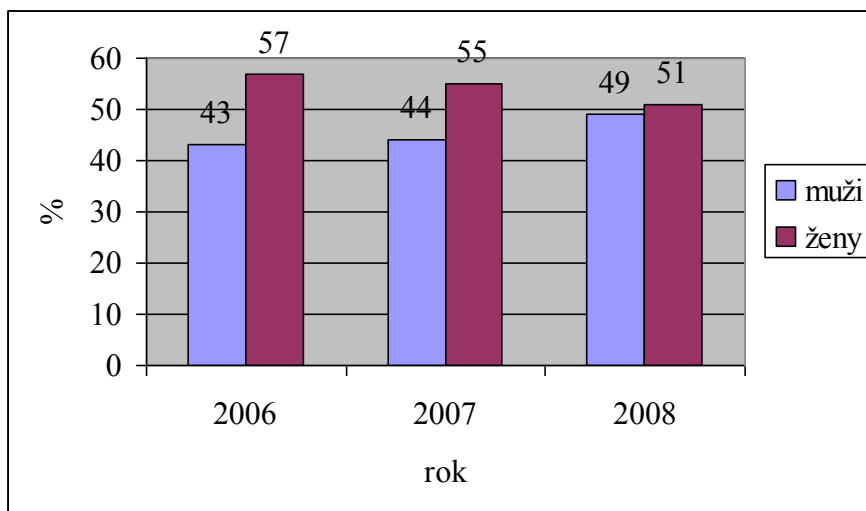
Graf č. 23: **Počet klientů v letech 2006-2008**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 7.

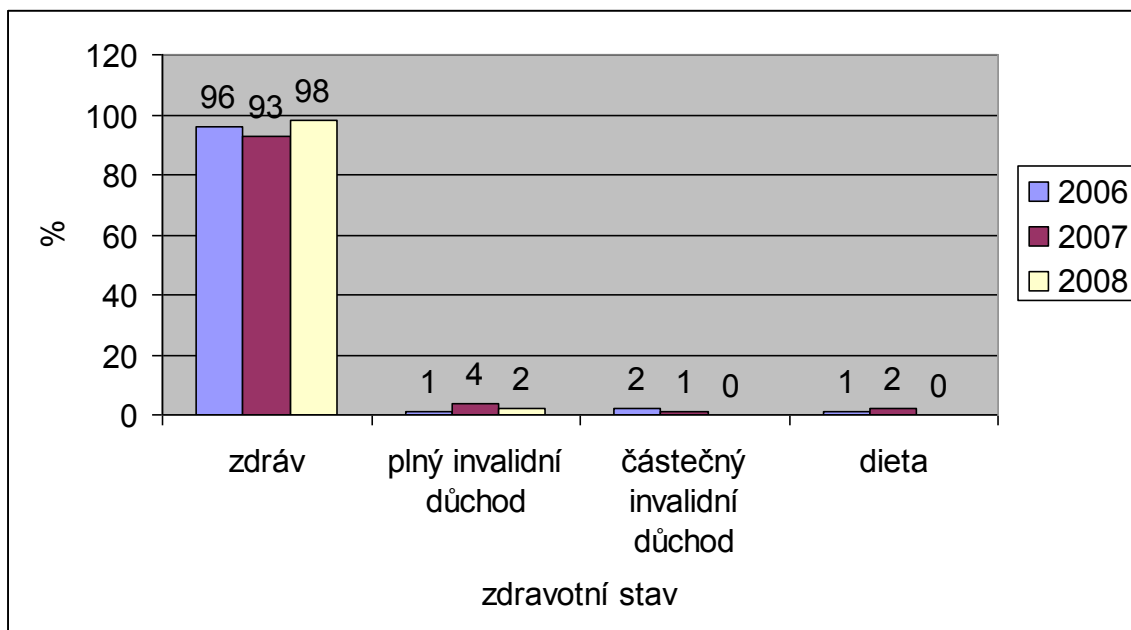
Graf č. 24 **Struktura klientů podle pohlaví v procentuálním vyjádření**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 9.

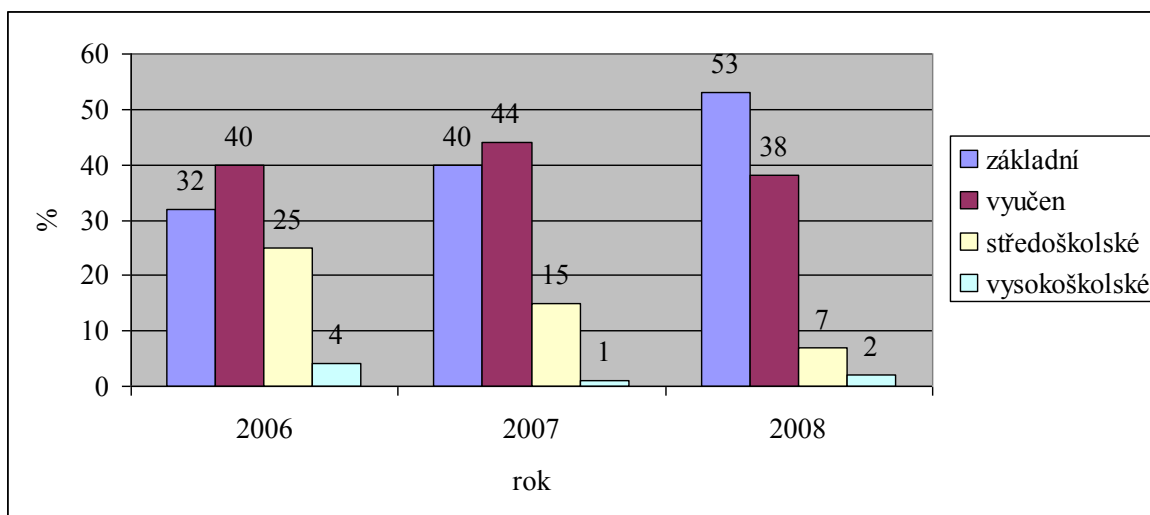
Graf č. 25: **Struktura klientů podle zdravotního stavu**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 11.

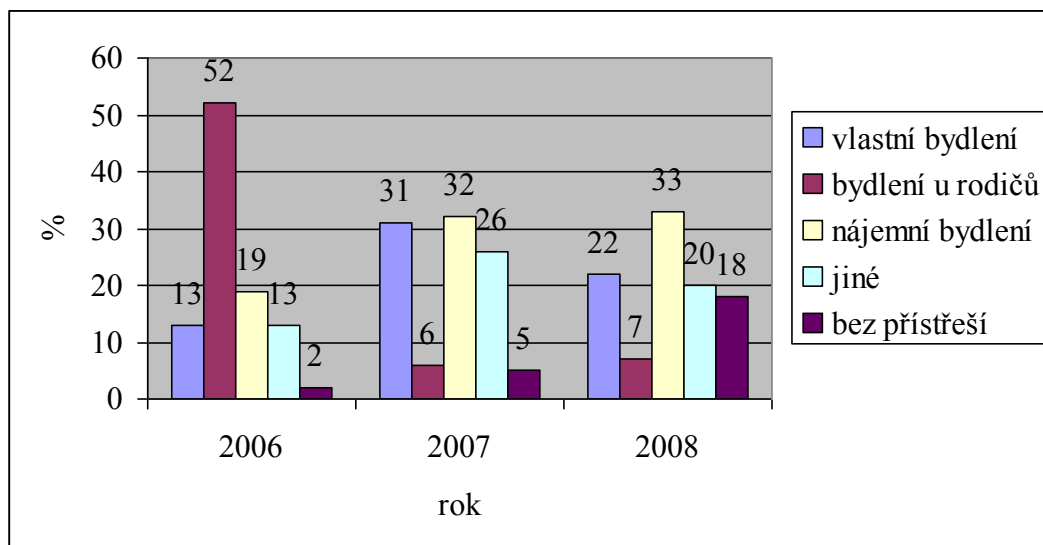
Graf č. 26: **Struktura klientů podle dosaženého vzdělání**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 12.

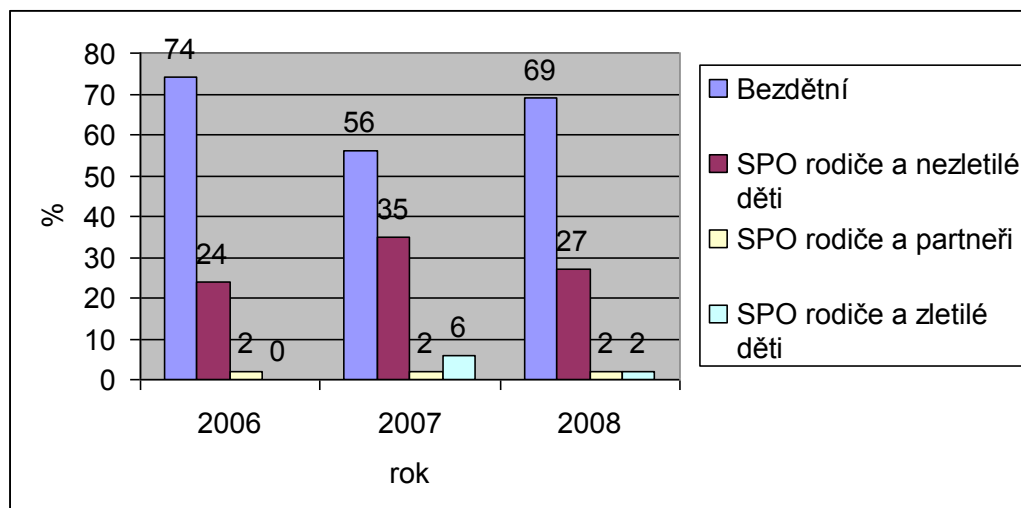
Graf č. 27: **Struktura klientů podle formy bydlení**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 13.

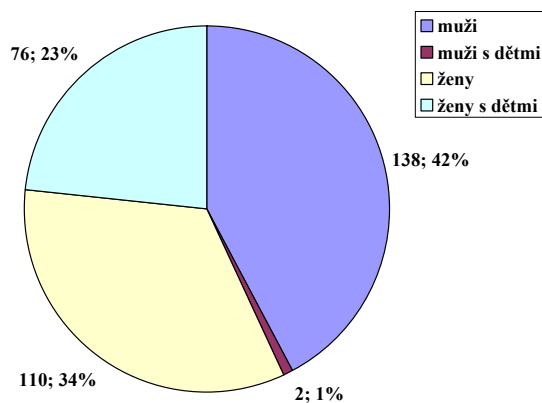
Graf č. 28: **Struktura klientů podle okruhu společně posuzovaných osob**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 15.

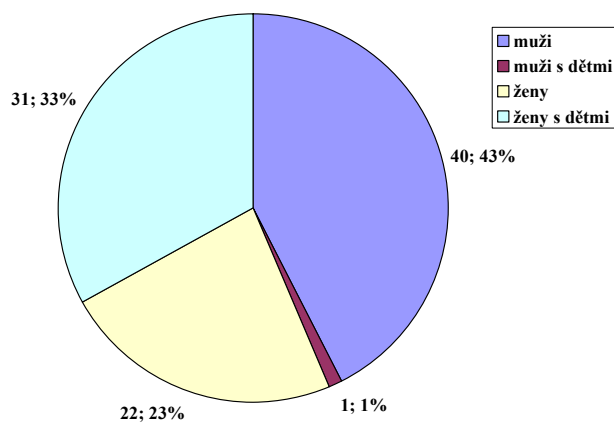
Graf č. 29: **Struktura klientů podle péče o děti rok 2006**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 17.

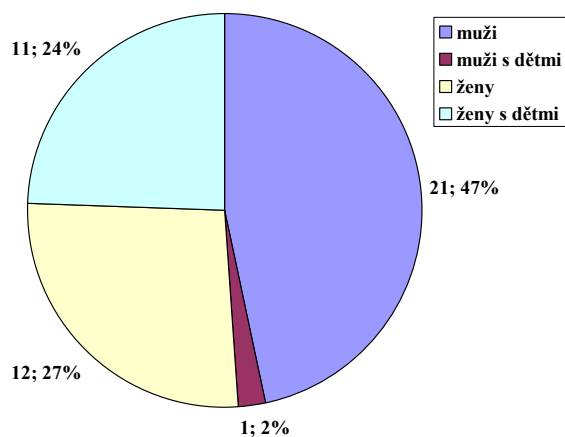
Graf č. 30: **Struktura klientů podle péče o děti rok 2007**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 17.

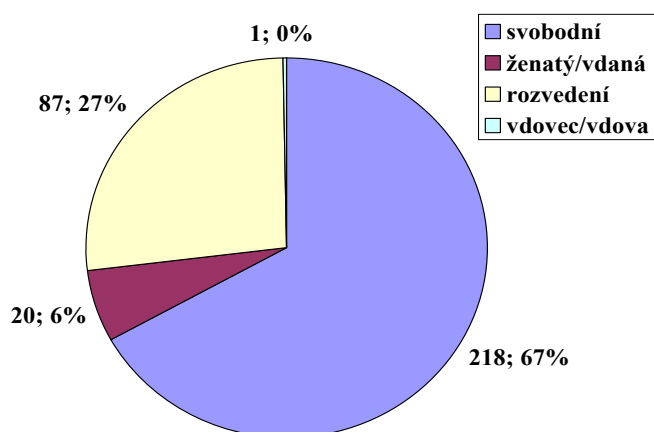
Graf č. 31: **Struktura klientů podle péče o děti rok 2008**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 17.

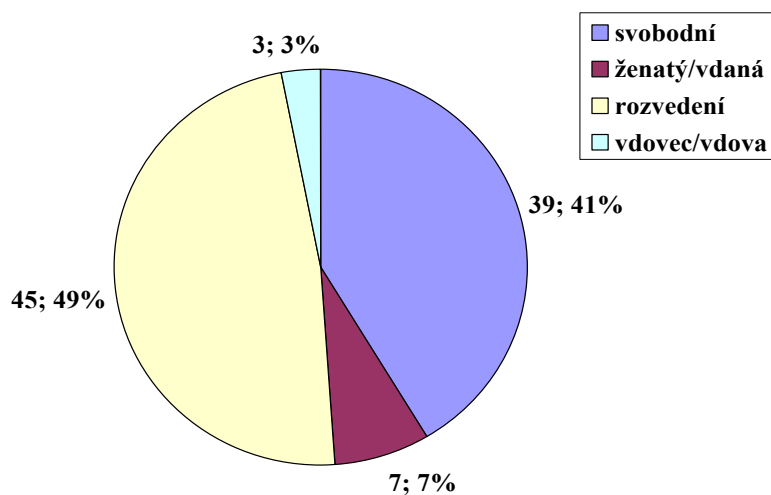
Graf č. 32: **Struktura klientů podle osobního stavu rok 2006**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 16.

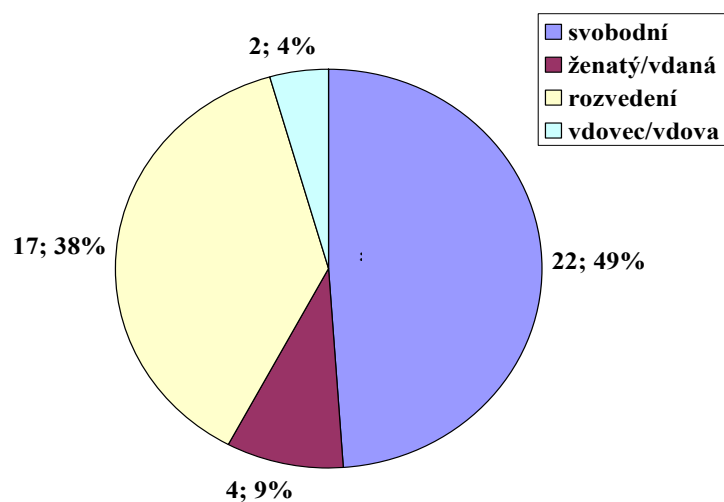
Graf č. 33: **Struktura klientů podle osobního stavu rok 2007**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 16

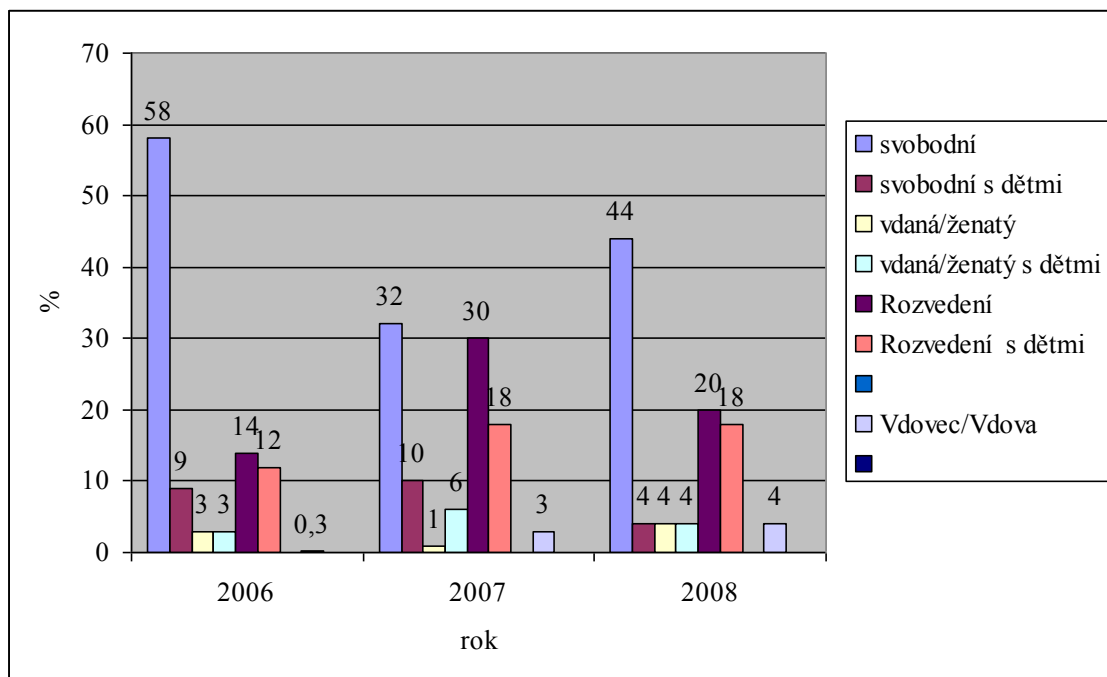
Graf č. 34: **Struktura klientů podle osobního stavu rok 2008**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 16.

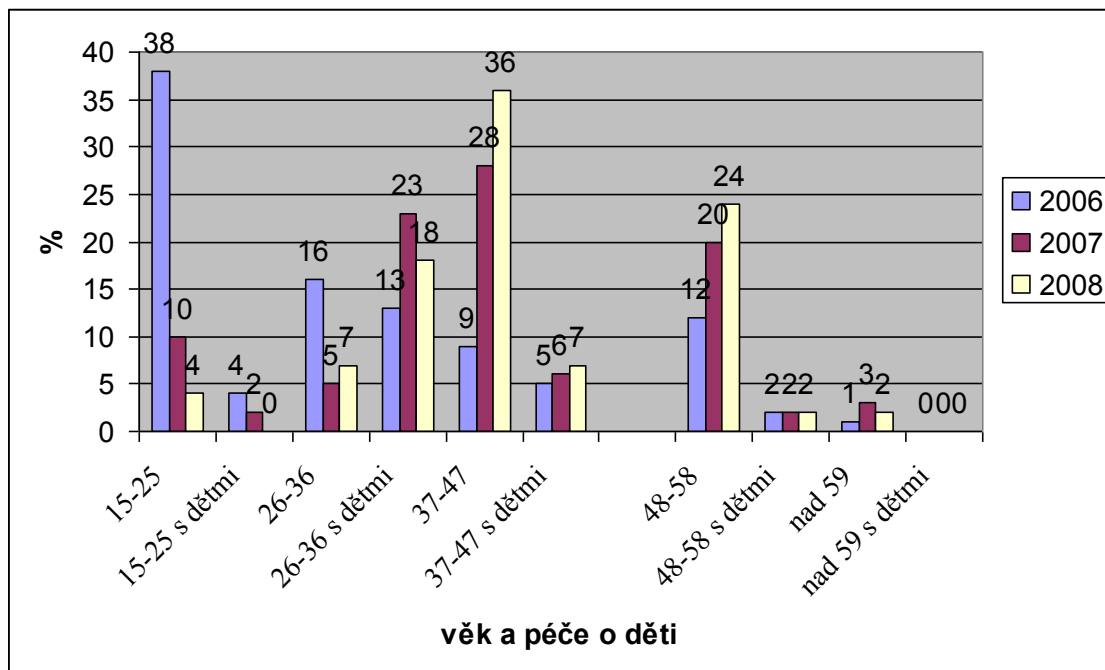
Graf č. 35: **Struktura klientů podle osobního stavu a péče o dítě**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 17.

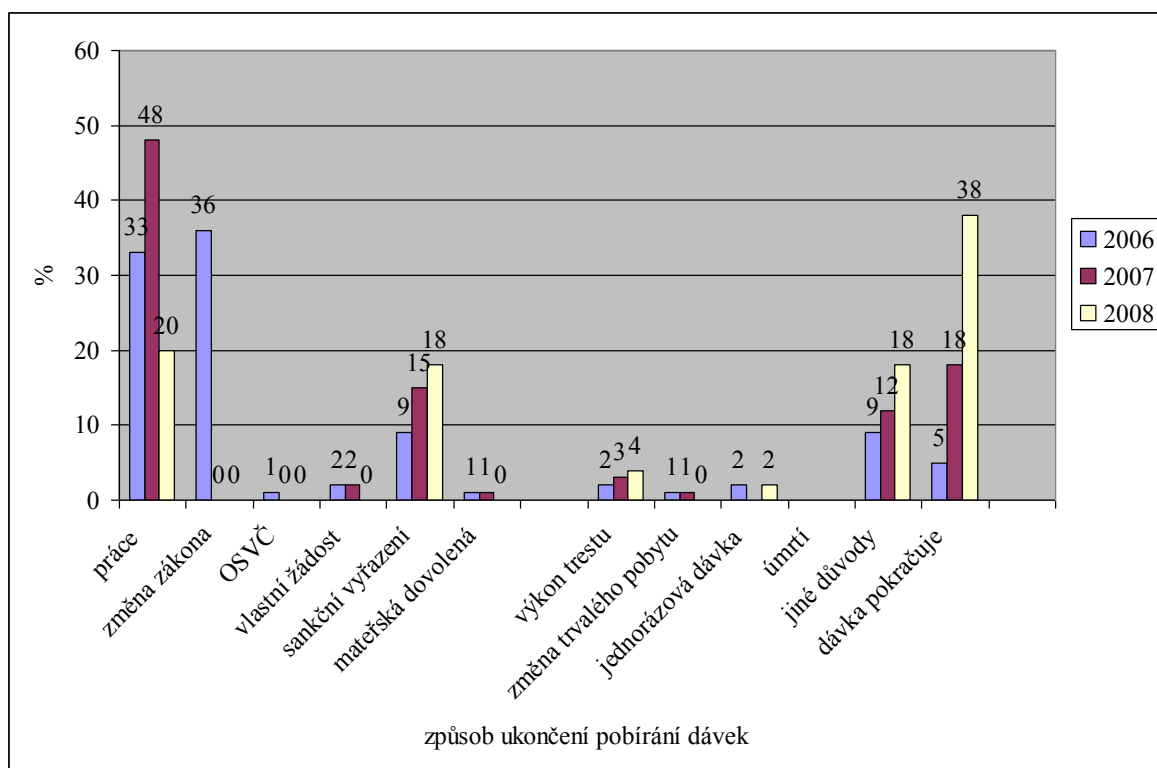
Graf č. 36: **Struktura klientů podle věku a péče o dítě**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 19.

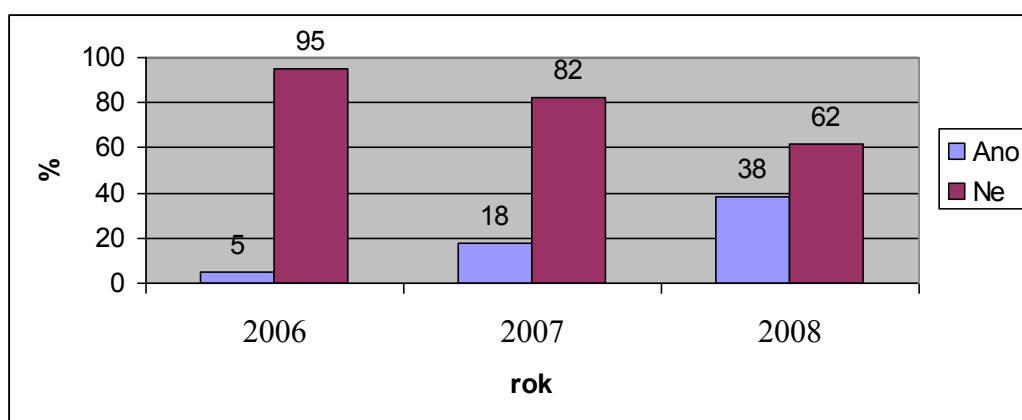
Graf č. 37: **Struktura klientů podle způsobu ukončení pobírání dávek**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 22.

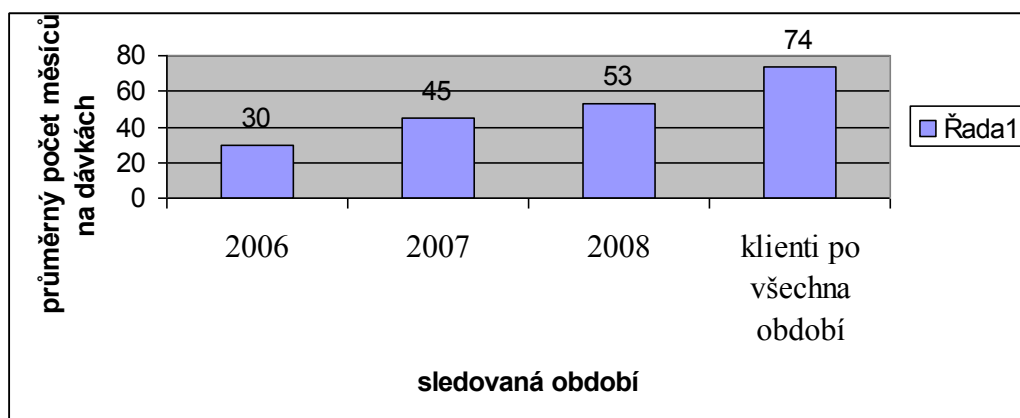
Graf č. 38: **Struktura klientů podle doby vedení v celém sledovaném období**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 21.

Graf č. 39: **Struktura klientů podle délky období, po které byly dávky vypláceny**

Pozn.: Vychází z dat obsažených v tabulce č.: 20.

Příloha č. VII.

Objem vyplacených finančních prostředků ve sledovaných obdobích

Tabulka č. 40: **Přehled porovnání počtů klientů a finanční náročnosti - rok 2006**

Měsíc/rok	Čerpání v Kč	Skutečně vyplaceno v Kč	Počet příjemců	Přírůstek příjemců	Úbytek příjemců	Počet vyplacených dávek	Počet nepřiznaných dávek	Počet rodinek
			Počáteční stav:					
7/2006	781.489,-	794.797,-	230	8	24	230	-	64
8/2006	809.678,-	819.704,-	214	19	18	232	1	61
9/2006	840.116,-	851.407,-	215	38	21	258	-	65
10/2006	886.156,-	896.506,-	232	34	41	256	-	59
11/2006	787.117,-	799.120,-	225	19	30	236	2	60
12/2006	743.228,-	754.198,-	214	10	29	218	-	55
celkem	4.847.784,-	4.915.732,-	Konečný stav: 195	128	163	1430	3	

Tabulka č. 41: **Přehled porovnání počtů klientů a finanční náročnosti - rok 2007**

měsíc	Čerpání v Kč	Skutečně vyplaceno v Kč	Počet příjemců	Přírůstek příjemců	Úbytek příjemců	Počet vyplacených dávek	Počet nepřiznaných dávek	Počet rodinek
			Počáteční stav:					
7/2007	226.811,-	233.174,-	93	1	14	95	-	31
8/2007	202.089,-	207.659,-	80	4	19	80	1	29
9/2007	182.886,-	199.630,-	65	3	7	84	2	25
10/2007	205.521,-	208.443,-	61	5	2	87	3	24
11/2007	209.291,-	209.291,-	64	8	3	86	2	22
12/2007	195.179,-	195.179,-	69	5	3	82	2	26
celkem	1.221.777,-	1.253.376,-	Konečný stav: 71	26	48	514	10	

Tabulka č. 42: **Přehled porovnání počtů klientů a finanční náročnosti - rok 2008**

měsíc	Čerpání v Kč	Skutečně vyplaceno v Kč	Počet příjemců	Přírůstek příjemců	Úbytek příjemců	Počet vyplacených dávek	Počet nepřiznaných dávek	Počet rodinek
			Počáteční stav:					
7/2008	117.945,-	118.945,-	42	1	3	44	-	12
8/2008	99.294,-	103.420,-	40	3	8	42	-	10
9/2008	105.972,-	105.972,-	35	4	2	46	-	10
10/2008	97.300,-	99.300,-	37	-	4	39	-	10
11/2008	110.412,-	111.912,-	33	4	2	40	1	10
12/2008	96.025,-	97.525,-	35	2	3	37	2	10
celkem	626.948,-	637.074,-	Konečný stav: 34	14	22	248	3	

Tabulka č. 43: **Porovnání počtu příjemců dávek ve sledovaných obdobích**

období	Objem vyplacených finančních prostředků ve sledovaném období v Kč	Počáteční stav příjemců/ konečný stav příjemců:	Průměrný měsíční počet příjemců dávek	Přírůstek příjemců	Úbytek příjemců	Počet vyplacených dávek	Průměrný měsíční počet vyplacených dávek	Počet nepříznavných dávek za sledované období
7-12/2006	4.915.732,-	230/195	222	128	163	1418	238	3
7 - 12/2007	1.253.376,-	93/71	72	26	48	512	86	10
7 - 12/2008	637.074,-	42/34	37	14	22	248	41	3

Tabulka č. 44: **Porovnání objemu vyplacených finančních prostředků všem příjemcům dávek ve sledovaných obdobích v %**

období	Objem vyplacených finančních prostředků ve sledovaném období v Kč	Objem vyplacených finančních prostředků oproti roku 2006 (rok 2006 je brán jako 100 %) v %	Pokles objemu oproti vyplacených finančních prostředků (rok 2006 je brán jako 100 %)
7-12/2006	4.915.732,-	100 %	100 %
7 - 12/2007	1.253.376,-	25 %	- 75 %
7 - 12/2008	637.074,-	13 %	- 87 %

Tabulka č. 45: **Porovnání objemu vyplacených finančních prostředků všem příjemcům dávek ve sledovaných obdobích podle Kč/1 dávku**

období	Objem vyplacených finančních prostředků ve sledovaném období v Kč	Počet vyplacených dávek	Průměrný objem vyplacených finančních prostředků na 1 dávku v Kč	% vyjádření vyplacených finančních prostředků na 1 dávku
7-12/2006	4.915.732,-	1418	3.467,- Kč	100 %
7 - 12/2007	1.253.376,-	512	2.448,- Kč	71 %
7 - 12/2008	637.074,-	248	2.569,- Kč	74 %

Příloha č. VIII.
Charakteristika klientů podle sociálních kategorií

Tabulka č. 46: **Klient č. 1:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Muž, svobodný, bezdětný, 26 – 36 let, vzdělání vysokoškolské, titul Ing., nikdy oficiálně nepracoval, bydlí sám ve vlastním bytě v Hulíně. K 31. 12. 2008 veden v evidenci sociálního odboru 129 měsíců, K 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky nespadá do žádné z rizikových kategorií. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 % ano
Počet kontaktů celkem	6	8	10	
Kontakt aktivní		2	1	
Kontakt pasivní	6	6	8	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	6	6	6	
Kontakt písemný	6	15	16	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	6	6	
- dluhy				
- bydlení		8	7	
- výživné			1	
- podpis rozhodnutí			1	
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1		
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)			1	
- jiný				
Vyplacené finanční prostředky v Kč	27.666,-	20.700,-	18.756,-	Celkem 67.122,-

Tabulka č. 47: **Klient č. 2:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Muž, svobodný, bezdětný, věk 48-58 let, vzdělání základní, plně invalidní – stupeň III., po smrti rodičů žil ve společné domácnosti se sestrou, která jej živila. Po její smrti žije v azylovém domě. Není schopen žít bez dohledu jiné osoby. K 31. 12. 2008 veden v evidenci sociálního odboru 52 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin lidí s nízkým vzděláním a lidí se zdravotním postižením. Došlo ke zvýšení vyplacených fin. prostředků – zvýšení nákladů na bydlení + ŽM.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	6	8	7	ne
Kontakt aktivní		1		
Kontakt pasivní	6	7	7	
Kontakt pasivní - na výzvu				
Kontakt ústní	6	6	6	
Kontakt písemný		1	1	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce				
- dluhy				
- bydlení				
- výživné			1	
- podpis rozhodnutí		1		
- příjem, mzda				
- aktivizační plán				
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)				
- jiný				
Vyplacené finanční prostředky v Kč	26.400,-	20.797,-	34.002,-	Celkem 81.199,-

Tabulka č. 48: **Klient č. 3:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, rozvedená, bezdětná, věk 48-58 let, vzdělání základní, zdravá, bydlí sama v nájemním bytě v Hulíně. V roce 2007 si našla práci na částečný úvazek 4 hodiny denně jako uklízečka, je z důvodu nízkých příjmů doplácena dávkami. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 36 měsíců, k 28. 2. 2010 již není v evidenci – dosáhla zvýšení pracovního úvazku. Teoreticky spadá do rizikových skupin lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	6	10	18	ano
Kontakt aktivní		3	3	
Kontakt pasivní	6	6	14	
Kontakt pasivní - na výzvu		1	1	
Kontakt ústní	6	7	13	
Kontakt písemný	6	12	20	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6			
- dluhy				
- bydlení		7	6	
- výživné			1	
- podpis rozhodnutí			6	
- příjem, mzda		6	6	
- aktivizační plán				
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)			1	
- jiný				
Vyplacené finanční prostředky v Kč	16.500,-	8.466,-	6.966,-	Celkem 31.932,-

Tabulka č. 49: **Klient č. 4:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Muž, svobodný, bezdětný, věk 48-58 let, vzdělání základní, zdrav, bez přístřeší, hlášen na ohlašovně v Pravčicích. Odmítá jakoukoliv formu ubytování, bezdomovec. K 31. 12. 2008 veden v evidenci sociálního odboru 83 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále veden v evidenci. Teoreticky spadá do rizikové skupiny lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke zvýšení vyplacených finančních prostředků z důvodu zvýšení ŽM.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	6	6	7	ne
Kontakt aktivní				
Kontakt pasivní	6	6	6	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	6	6	6	
Kontakt písemný	6	7	8	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	6	6	
- dluhy				
- bydlení				
- výživné			1	
- podpis rozhodnutí				
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)				
- jiný				
Vyplacené finanční prostředky v Kč	14.400,-	18.756,-	18.756,-	Celkem 51.912,-

Tabulka č. 50: **Klient č. 5:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, rozvedená, bezdětná, věk 48-58 let, vyučená, zdravá, žije sama v nájemním bytě v Hulíně. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 85 měsíců, k 28.2.2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin žen a lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	7	10	9	ne
Kontakt aktivní	1		3	
Kontakt pasivní	6	8	5	
Kontakt pasivní - na výzvu		2	1	
Kontakt ústní	7	8	8	
Kontakt písemný	7	13	11	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	2	4	
- dluhy	1			
- bydlení		7	1	
- výživné			1	
- podpis rozhodnutí		2		
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)		1	4	
- jiný				
Vyplacené finanční prostředky v Kč	27.390,-	18.535,-	18.756,-	Celkem 64.681,-

Tabulka č. 51: **Klient č. 6:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Muž, rozvedený, bezdětný, věk 37-47 let, vyučený, zdravý, žije sám nájemním byt v Hulíně. K 31. 12. 2008 veden v evidenci sociálního odboru 79 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	8	6	11	ano
Kontakt aktivní	1	1		
Kontakt pasivní	7	5	10	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	6	6	7	
Kontakt písemný	8	7	19	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	4	5	
- dluhy			2	
- bydlení	1	1	4	
- výživné			3	
- podpis rozhodnutí	1	1	2	
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)			2	
- jiný				
Vyplacené finanční prostředky v Kč	32.490,-	18.756,-	18.756,-	Celkem 70.002,-

Tabulka č. 52: **Klient č. 7:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, vdaná, žije ve společné domácnosti s manželem, dítětem a svobodnou dcerou. Věk 37-47 let, vzdělání základní, zdravá, nikdy nepracovala. Manžel pracoval jen příležitostně, má rovněž základní vzdělání. Bydlí v nájemním byt v Hulíně.

K 31. 12. 2008 vedeni v evidenci sociálního odboru 50 měsíců, k 28. 2. 2010 jsou stále v evidenci. Teoreticky spadají do rizikové skupiny lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	8	16	23	ano
Kontakt aktivní		3	5	
Kontakt pasivní	6	13	16	
Kontakt pasivní - na výzvu	2		2	
Kontakt ústní	6	12	18	
Kontakt písemný	8	21	33	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	6	10	
- dluhy				
- bydlení		8	8	
- výživné			4	
- podpis rozhodnutí	1	4	5	
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1		
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)		1	6	
- jiný	1	1		
Vyplacené finanční prostředky v Kč	33.556,-	41.482,-	19.214,-	Celkem 94.252,-

Tabulka č. 53: **Klient č. 8:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, rozvedená, žije společně s nezletilým synem, věk 37-47 let, vzdělání středoškolské, zdravá, žije ve vlastním bytě, nikdy nepracovala. Další tři děti jsou již dospělé a žijí jinde. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 107 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikové skupiny žen, nemá z důvodu absence zaměstnání potřebnou praxi ani kvalifikaci. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	8	16	16	ano
Kontakt aktivní	1	3	3	
Kontakt pasivní	7	12	12	
Kontakt pasivní - na výzvu		1	1	
Kontakt ústní	7	14	13	
Kontakt písemný	8	25	27	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	5	6	
- dluhy		2		
- bydlení		5	6	
- výživné		6	7	
- podpis rozhodnutí	1	5	4	
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)		1	3	
- jiný	1	1		
Vyplacené finanční prostředky v Kč	22.604,-	21.106,-	14.826,-	Celkem 56.236,-

Tabulka č. 54: **Klient č. 9:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Muž, svobodný, bezdětný, věk 37-47, vzdělání základní, zdrav, bydlí na charitní ubytovně. K 31. 12. 2008 veden v evidenci sociálního odboru 48 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin lidí s nízkým vzděláním. Z důvodu požívání alkoholu přišel o zaměstnání, pravidelné hospitalizace. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	3	11	15	ano
Kontakt aktivní		2	4	
Kontakt pasivní		7	7	
Kontakt pasivní - na výzvu	3	2	4	
Kontakt ústní	3	7	4	
Kontakt písemný	3	13	23	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce		6	9	
- dluhy		1	1	
- bydlení				
- výživné			1	
- podpis rozhodnutí	3	5	4	
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)			6	
- jiný			1	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	21.240,-	16.876,-	16.596,-	Celkem 54.712,-

Tabulka č. 55: **Klient č. 10:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, rozvedená, žije s nezletilými dětmi v nájedním bytě v Hulíně. Věk 37-47, vzdělání základní, zdravá. Výživné otcem dětí není hrazeno. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 108 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci jiného úřadu – požádala o převedení spisu. Teoreticky spadá do rizikových skupin žen a lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	12	20	13	ne
Kontakt aktivní		6		
Kontakt pasivní	12	13	9	
Kontakt pasivní - na výzvu		1	4	
Kontakt ústní	12	13	5	
Kontakt písemný	18	45	30	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	4	3	
- dluhy		4		
- bydlení		21	6	
- výživné	6	3	3	
- podpis rozhodnutí	6	6	6	
- příjem, mzda				
- aktivizační plán				
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)		1	7	
- jiný		5	5	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	55.171,-	28.435,-	28.265,-	Celkem 111.871,-

Tabulka č. 56: **Klient č. 11:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, rozvedená, žije s nezletilým synem, věk 26-36 let, vyučená, zdravá, žije v Hulíně v nájedním bytě. V roce 2008 pracovala. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 37 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin žen a lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	8	13	12	ano
Kontakt aktivní	1		2	
Kontakt pasivní	6	12	9	
Kontakt pasivní - na výzvu	1	1	1	
Kontakt ústní	6	12	9	
Kontakt písemný	14	33	31	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	6	4	
- dluhy				
- bydlení	1	10	7	
- výživné	6	7	7	
- podpis rozhodnutí	1	6	4	
- příjem, mzda			5	
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)			1	
- jiný		3	2	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	24.383,-	19.448,-	16.944,-	Celkem 71.211,-

Tabulka č. 57: **Klient č. 12:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, rozvedená, žije s postiženým synem ve stupni II v bytě v osobním vlastnictví v Hulíně. Věk 37-47 let, vyučená, zdravá. Občas si přivydělávala. Výživné nehrazeno. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 77 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin lidí s nízkým vzděláním a zdravotním omezením z důvodu postižení syna. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	5	13	13	ano
Kontakt aktivní	2	3	2	
Kontakt pasivní	3	10	10	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	4	12	12	
Kontakt písemný	4	24	21	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce		4		
- dluhy				
- bydlení		11	6	
- výživné			3	
- podpis rozhodnutí	3	2	2	
- příjem, mzda		2	3	
- aktivizační plán				
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)			1	
- jiný	1	5	6	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	34.819,-	19.448,-	16.944,-	Celkem 71.211,-

Tabulka č. 58: **Klient č. 13:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Muž, svobodný, bezdětný, věk 26-36 let, vyučen, zdrav, vlastní bydlení v domě v Pravčicích. K 31. 12. 2008 veden v evidenci sociálního odboru 120 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin lidí s nízkým vzděláním. Došlo v porovnání průměru ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	7	16	12	ano
Kontakt aktivní		3	2	
Kontakt pasivní	7	13	9	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	7	12	11	
Kontakt písemný	7	17	18	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	7	7	
- dluhy				
- bydlení		5	5	
- výživné			4	
- podpis rozhodnutí	1	2		
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)				
- jiný		2	1	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	20.986,-	21960,-	18.756,-	Celkem 61.702,-

Tabulka č. 59: **Klient č. 14:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, rozvedená, žije s nezletilými syny ve vlastním domě v Hulíně, část Záhlinice. Věk 26-36 let, vzdělání základní, zdravá. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 50 měsíců, k 28. 2. 2010 není v evidenci. Teoreticky spadá do rizikových skupin žen a lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	11	11	12	ne
Kontakt aktivní	1	1	3	
Kontakt pasivní	10	10	5	
Kontakt pasivní - na výzvu			4	
Kontakt ústní	11	10	7	
Kontakt písemný	11	32	37	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	6		
- dluhy			1	
- bydlení		5	9	
- výživné		12	7	
- podpis rozhodnutí	4	4	3	
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)			6	
- jiný	1	4	11	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	23.827,-	6.599,-	7.863,-	Celkem 38.289,-

Tabulka č. 60: **Klient č. 15:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Muž, svobodný, žije ve společné domácnosti v rodinném domě v Pravčicích s matkou, věk 48-58 let, vzdělání základní, zdrav. K 31. 12. 2008 veden v evidenci sociálního odboru 131 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Teoreticky spadá do rizikové skupiny lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	6	10	9	ano
Kontakt aktivní		5	2	
Kontakt pasivní	6	5	6	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	6	9	8	
Kontakt písemný	6	21	16	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	5	7	
- dluhy				
- bydlení		6	5	
- výživné			2	
- podpis rozhodnutí		5		
- příjem, mzda				
- aktivizační plán			1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)				
- jiný		5	1	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	21.660,-	13.890,-	18.756,-	Celkem 54.306,-

Tabulka č. 61: **Klient č. 16:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, svobodná, bezdětná, věk 37-47 let, vyučena, zdravá, žije v podnájmu. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 29 měsíců, k 28. 2. 2010 není v evidenci – změna majetkových poměrů. Teoreticky spadá do rizikové skupiny lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	8	7	7	ne
Kontakt aktivní	1	1		
Kontakt pasivní	7	6	6	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	7	6	7	
Kontakt písemný	8	12	15	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	6	7	
- dluhy				
- bydlení		5	5	
- výživné			2	
- podpis rozhodnutí	1			
- příjem, mzda				
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)				
- jiný	1			
Vyplacené finanční prostředky v Kč	22.200,-	18.756,-	18.756,-	Celkem 59.712,-

Tabulka č. 62: **Klient č. 17:** Charakteristika podle sociálních kategorií:

Žena, svobodná, žije s nezletilou dcerou v celoročně obyvatelné maríngotce (jiná forma bydlení). Věk 26-36 let, vyučena, zdravá. K 31. 12. 2008 vedena v evidenci sociálního odboru 40 měsíců, k 28. 2. 2010 je stále v evidenci. Občas pracuje – pomáhá jako brigádnice při prodeji cukrové vaty. Teoreticky spadá do rizikových skupin žen a lidí s nízkým vzděláním. Došlo ke snížení vyplacených finančních prostředků.

Druh kontaktu	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárůst o 30 %
Počet kontaktů celkem	7	12	8	ne
Kontakt aktivní			1	
Kontakt pasivní	7	12	6	
Kontakt pasivní - na výzvu			1	
Kontakt ústní	7	6	8	
Kontakt písemný	13	32	29	
Typ projednávané záležitosti:				
- práce	6	7	6	
- dluhy				
- bydlení		6	6	
- výživné	6	6	8	
- podpis rozhodnutí	1		3	
- příjem, mzda		6	2	
- aktivizační plán		1	1	
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)				
- jiný			3	
Vyplacené finanční prostředky v Kč	29.914,-	5.785,-	15.209,-	Celkem 50.908,-

Příloha č. IX.

Tabulka č. 63:

Objem vyplacených finančních prostředků klientům sledovaným ve všech sledovaných obdobích

	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč	Výše dávky v Kč
Měsíc/rok	Klient č. 1	Klient č. 2	Klient č. 3	Klient č. 4	Klient č. 5	Klient č. 6	Klient č. 7	Klient č. 8	Klient č. 9	Klient č. 10	Klient č. 11	Klient č. 12	Klient č. 13	Klient č. 14	Klient č. 15	Klient č. 16	Klient č. 17
7/2006	4.611,-	4.400,-	2.750,-	2.400,-	4.565,-	5.250,-	5.176,-	3.384,-	2.400,-	8.945,-	3.737,-	6.459,-	3.367,-	6.704,-	3.610,-	3.700,-	4.819,-
8/2006	4.611,-	4.400,-	2.750,-	2.400,-	4.565,-	5.250,-	5.176,-	3.384,-	4.420,-	8.678,-	3.737,-	6.459,-	3.367,-	2.879,-	3.610,-	3.700,-	4.819,-
9/2006	4.611,-	4.400,-	2.750,-	2.400,-	4.565,-	5.250,-	7.176,-	3.384,-	4.420,-	11.178,-	3.737,-	6.459,-	3.563,-	2.879,-	3.610,-	3.700,-	4.819,-
10/2006	4.611,-	4.400,-	2.750,-	2.400,-	4.565,-	5.580,-	5.176,-	3.384,-	2.400,-	8.898,-	3.737,-	6.459,-	3.563,-	2.879,-	3.610,-	3.700,-	4.819,-
11/2006	4.611,-	4.400,-	2.750,-	2.400,-	4.565,-	5.580,-	5.176,-	5.684,-	2.400,-	8.736,-	3.737,-	3.498,-	3.563,-	4.243,-	3.610,-	3.700,-	4.819,-
12/2006	4.611,-	4.400,-	2.750,-	2.400,-	4.565,-	5.580,-	5.176,-	3.384,-	5.200,-	8.736,-	4.698,-	4.485,-	3.563,-	4.243,-	3.610,-	3.700,-	5.819,-
	27.666,-	26.400,-	16.500,-	14.400,-	27.390,-	32.490,-	33.556,-	22.604,-	21.240,-	55.171,-	24383,-	34.819,-	20.986,-	23.827,-	21.660,-	22.200	28.914,-
7/2007	3.265,-	3.126,-	1.411,-	3.126,-	3.126,-	3.126,-	3.456,-	3.192,-	2.573,-	2.844,-	3.064,-	3.292,-	3.758,-	1.455,-	2.020,-	3.126,	2.023,-
8/2007	3.265,-	3.126,-	1.411,-	3.126,-	3.126,-	3.126,-	6.768,-	3.203,-	2.573,-	5.171,-	2.361,-	3.181,-	3.769,-	490,-	2.020,-	3.126,	472,-
9/2007	3.126,-	3.126,-	1.411,-	3.126,-	3.126,-	3.126,-	7.366,-	3.640,-	2.573,-	5.179,-	2.904,-	2.943,-	3.769,-	1.388,-	2.020,-	3.126,	315,-
10/2007	3.265,-	3.126,-	1.411,-	3.126,-	2.905,-	3.126,-	7.964,-	3.640,-	2.905,-	5.089,-	2.781,-	2.943,-	3.769,-	1.388,-	2.020,-	3.126,	472,-
11/2007	3.265,-	3.126,-	1.411,-	3.126,-	3.126,-	3.126,-	7.964,-	5.538,-	3.126,-	5.138,-	2.769,-	3.566,-	3.769,-	1.388,-	2.905,-	3.126,	50,-
12/2007	4.514,-	5.167,-	1.411,-	3.126,-	3.126,-	3.126,-	7.964,-	1.893,-	3.126,-	5.014,-	2.659,-	3.523,-	3.126,-	490,-	2.905,-	3.126,	2.453,-
	20.700,-	20.797,-	8.466,-	18.756,-	18.535,-	18.756,-	41.482,-	21.106,-	16.876,-	28.435,-	16.538,-	19.448,-	21.960,-	6.599,-	13.890,-	18.756	5.785,-
7/2008	3.126,-	5.667,-	1.632,-	3.126,	3.126,-	3.126,-	3.347,-	1.997,-	3.126,-	5.695,-	1.540,-	2.461,-	3.126,-	1.455,-	3.126,-	3.126,	2.557,-
8/2008	3.126,-	5.667,-	304,-	3.126,	3.126,-	3.126,-	2.964,-	1.571,-	3.126,-	3.935,-	1.540,-	2.461,-	3.126,-	1.455,-	3.126,-	3.126,	2.216,-
9/2008	3.126,-	5.667,-	421,-	3.126,	3.126,-	3.126,-	2.964,-	1.571,-	5.691,-	4.328,-	1.170,-	2.461,-	3.126,-	1.455,-	3.126,-	3.126,	2.609,-
10/2008	3.126,-	5.667,-	571,-	3.126,	3.126,-	3.126,-	3.287,-	1.571,-	2.573,-	4.145,-	1.334,-	4.361,-	3.126,-	1.455,-	3.126,-	3.126,	2.609,-
11/2008	3.126,-	5.667,-	2.019,-	3.126,	3.126,-	3.126,-	3.240,-	5.339,-	1.031,-	4.769,-	1.506,-	2.600,-	3.126,-	1.515,-	3.126,-	3.126,	2.609,-
12/2008	3.126,-	5.667,-	2.019,-	3.126,	3.126,-	3.126,-	3.412,-	2.777,-	1.049,-	5.393,-	1.506,-	2.600,-	3.126,-	528,-	3.126,-	3.126,	2.609,-
	18.756,-	34.002,-	6.966,-	18.756,-	18.756,-	18.756,-	19.214,-	14.826,-	16.596,-	28.265,-	8.596,-	16.944,-	18.756,-	7.863,-	18.756,-	18.756	15.209,-
Celkem	67.122,-	81.199,-	31.932,-	51.912,-	64.681,-	70.002,-	94.252,-	58.536,-	54.712,-	111.871,	49.517,-	71.211,-	61.702,-	38.289,-	54.306,-	59.712,-	29.914,-
Průměrná doba evidence v měsících	129	52	36	83	85	79	50	107	48	108	37	77	120	50	131	29	40

Průměrná doba vedení v evidenci a výplaty dávek u těchto dlouhodobých klientů k 31.12. 2008 je 74 měsíců

Tabulka č. 64 :

Objem vyplacených finančních prostředků klientům sledovaným ve všech sledovaných obdobích

	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006
	Klient č. 1		Klient č. 2		Klient č. 3		Klient č. 4		Klient č. 5		Klient č. 6		Klient č. 7		Klient č. 8		Klient č. 9	
Rok 2006	27.666,-	100 %	26.400,-	100 %	16.500,-	100 %	14.400,-	100 %	27.390,-	100 %	32.490,-	100 %	33.556,-	100 %	22.604,-	100 %	21.240,-	100 %
Rok 2007	20.700,-	75 %	20.797,-	79 %	8.466,-	51 %	18.756,-	130 %	18.535,-	68 %	18.756,-	58 %	41.482,-	124 %	21.106,-	93 %	16.876,-	79 %
Pokles o % oproti roku 2006		- 25 %		- 21 %		- 49 %		+ 30%		- 32 %		- 42 %		+ 24%		- 7 %		- 21 %
Rok 2008	18.756,-	68 %	34.002,-	129 %	6.966,-	42 %	18.756,-	130 %	18.756,-	68 %	18.756,-	58 %	19.214,-	58 %	14.826,-	66 %	16.596,-	78 %
Pokles o % oproti roku 2006		- 32 %		+ 29%		- 58 %		+ 30%		- 32 %		- 42 %		- 42 %		- 34 %		- 22 %

Tabulka č. 65:

Objem vyplacených finančních prostředků klientům sledovaným ve všech sledovaných obdobích

	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006	Výše dávky v Kč	% Pokles oproti roku 2006
	Klient č. 10		Klient č. 11		Klient č. 12		Klient č. 13		Klient č. 14		Klient č. 15		Klient č. 16		Klient č. 17	
Rok 2006	55.171,-	100 %	24383,-	100 %	34.819,-	100 %	20.986,-	100 %	23.827,-	100 %	21.660,-	100 %	22.200,-	100 %	28.914,-	100 %
Rok 2007	28.435,-	52 %	16.538,-	68 %	19.448,-	56 %	21.960,-	104 %	6.599,-	28 %	13.890,-	64 %	18.756,-	84 %	5.785,-	20 %
Pokles o % oproti roku 2006		- 48 %		- 32 %		- 44 %		+ 4 %		- 72 %		- 36 %		- 16 %		- 80 %
Rok 2008	28.265,-	51 %	8.596,-	35 %	16.944,-	49 %	18.756,-	89 %	7.863,-	33 %	18.756,-	87 %	18.756,-	84 %	15.209,-	53 %
Pokles o % oproti roku 2006		- 49 %		- 65 %		- 51 %		- 11 %		- 67 %		- 13 %		- 16 %		- 47 %

Příloha č. X.

Tabulka č.66 : **Počet a druh kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roku 2006**

Druh kontaktu	Klient č.																	součet
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Počet kontaktů celkem	6	6	6	6	7	8	8	8	3	12	8	5	7	11	6	8	7	122
Kontakt aktivní					1	1		1			1	2		1		1		8
Kontakt pasivní	6	6	6	6	6	7	6	7		12	6	3	7	10	6	7	7	108
Kontakt pasivní - na výzvu							2		3		1							6
Způsob kontaktu: Kontakt ústní	6	6	6	6	7	6	6	7	3	12	6	4	7	11	6	7	7	113
Kontakt písemný	6		6	6	7	8	8	8	3	18	14	4	7	11	6	8	13	133
Typ projednávané záležitosti:																		
- práce	6		6	6	6	6	6	6		6	6		6	6	6	6	6	84
- dluhy					1													1
- bydlení						1					1							2
- výživné										6	6						6	18
- podpis rozhodnutí						1	1	1	3	6	1	3	1	4		1	1	23
- příjem, mzda																		
- aktivizační plán																		
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)																		
- jiný							1	1				1		1		1		5

Bezdětní muži

Bezdětné ženy

Matky samoživitelky (s dětmi)

Tabulka č.67 :

Počet a druh kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roku 2007

Druh kontaktu	Klient č.																	součet
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Počet kontaktů celkem	8	8	10	6	10	6	16	16	11	20	13	13	16	11	10	7	12	193
Kontakt aktivní	2	1	3			1	3	3	2	6		3	3	1	5	1		34
Kontakt pasivní	6	7	6	6	8	5	13	12	7	13	12	10	13	10	5	6	12	151
Kontakt pasivní - na výzvu			1		2			1	2	1	1							8
Způsob kontaktu: Kontakt ústní	6	6	7	6	8	6	12	14	7	13	12	12	12	10	9	6	6	152
Kontakt písemný	15	1	12	7	13	7	21	25	13	45	33	24	17	32	21	12	32	330
Typ projednávané záležitosti:																		
- práce	6			6	2	4	6	5	6	4	6	4	7	6	5	6	7	80
- dluhy								2	1	4								6
- bydlení	8		7		7	1	8	5		21	10	11	5	5	6	5	6	106
- výživné								6		3	7			12			6	34
- podpis rozhodnutí		1			2	1	4	5	5	6	6	2	2	4	5			49
- příjem, mzda			6									2					6	14
- aktivizační plán	1			1	1	1	1	1	1		1		1	1		1	1	12
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)					1		1	1		1								3
- jiný							1	1		5	3	5	2	4	5			26

* Potvrzení o hmotné nouzi vyžadují klienti po sociálním pracovníkovi tehdy, pokud chtějí navštívit lékaře a chtějí být zproštěni povinnosti hradit regulační poplatky

Bezdětní muži

Bezdětné ženy

Matky samoživitelky (s dětmi)

Tabulka č. 68:

Počet a druh kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období 2008

Druh kontaktu	Klient č.																	součet
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Počet kontaktů celkem	10	7	18	7	9	11	23	16	15	13	12	13	12	12	9	7	8	202
Kontakt aktivní	1		3		3		5	3	4		2	2	2	3	2		1	31
Kontakt pasivní	8	7	14	6	5	10	16	12	7	9	9	10	9	5	6	6	6	145
Kontakt pasivní – na výzvu	1		1	1	1	1	2	1	4	4	1	1	1	4	1	1	1	26
Způsob kontaktu: Kontakt ústní	6	6	13	6	8	7	18	13	4	5	9	12	11	7	8	7	8	148
Kontakt písemný	16	1	20	8	11	19	33	27	23	30	31	21	18	37	16	15	29	355
Typ projednávané záležitosti:																		
- práce	6			6	4	5	10	6	9	3	4		7		7	7	6	80
- dluhy						2			1					1				4
- bydlení	7		6		1	4	8	6		6	7	6	5	9	5	5	6	74
- výživné	1	1	1	1	1	3	4	7	1	3	7	3	4	7	2	2	8	56
- podpis rozhodnutí	1		6			2	5	4	4	6	4	2		3			3	40
- příjem, mzda			6								5	3					2	16
- aktivizační plán				1	1	1		1	1		1		1	1	1	1	1	11
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)	1		1		4	2	6	3	6	7	1	1		6				35
- jiný									1	5	2	6	1	11	1		3	33

* Potvrzení o hmotné nouzi vyžadují klienti po sociálním pracovníkovi tehdy, pokud chtějí navštívit lékaře a chtějí být zproštěni povinnosti hradit regulační poplatky

Bezdětní muži

Bezdětné ženy

Matky samoživitelky (s dětmi)

Příloha č. XI.

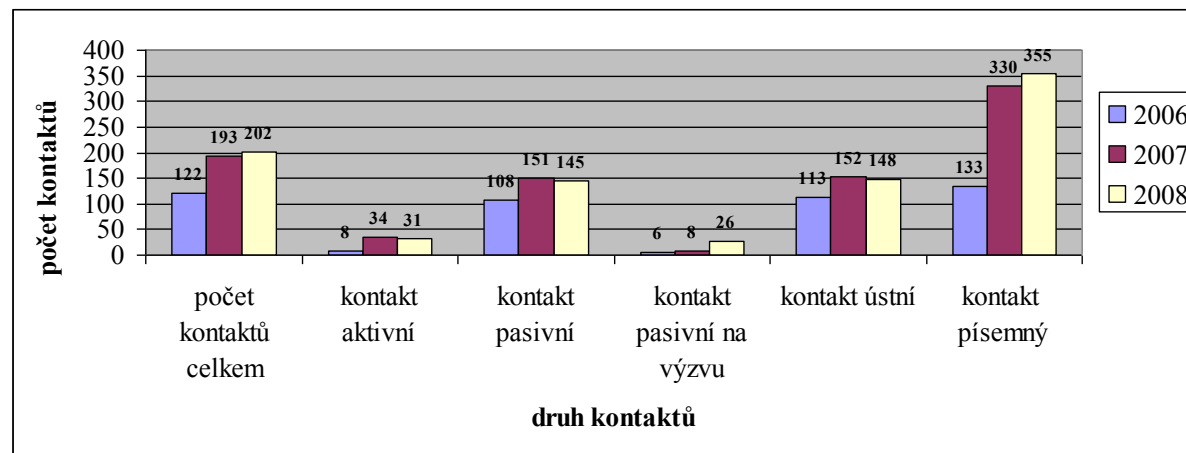
Tabulka č. 69: Souhrnná tabulka počtu a druhů kontaktů klienta se sociálním pracovníkem ve sledovaném období roků 2006, 2007, 2008

Druh kontaktu	Rok 2006 Počet kontaktů	Vyjádřeno v %	Rok 2007 Počet kontaktů	Porovnání oproti roku 2006 - vyjádřeno v %	Porovnání oproti roku 2006 - vyjádřeno v %	Rok 2008	Porovnání oproti roku 2006 - vyjádřeno v %	Porovnání oproti roku 2006 - vyjádřeno v %
Počet kontaktů celkem	122	100 %	193	158 %	+ 58 %	202	166 %	+ 66 %
Kontakt aktivní	8	100 %	34	425 %	+ 325 %	31	388 %	+ 288 %
Kontakt pasivní	108	100 %	151	140 %	+ 40 %	145	134 %	+ 34 %
Kontakt pasivní - na výzvu	6	100 %	8	133 %	+ 33 %	26	433 %	+ 333 %
Způsob kontaktu: Kontakt ústní	113	100 %	152	135 %	+ 35 %	148	131 %	+ 31 %
Kontakt písemný	133	100 %	330	248 %	+ 148 %	355	267 %	+ 167 %
Typ projednávané záležitosti:								
- práce	84	100 %	80	96 %	- 4 %	80	96 %	- 4 %
- dluhy	1	100 %	6	600 %	+ 500 %	4	400 %	+ 300 %
- bydlení	2	100 %	106	5.300 %	+ 5.200 %	74	3.700 %	+ 3.600 %
- výživné	18	100 %	34	188 %	+ 88 %	56	311 %	+ 211 %
- podpis rozhodnutí	23	100 %	49	213 %	+ 113 %	40	174 %	+ 74 %
- příjem, mzda	-	100 %	14	1.400 %	+ 1.300 %	16	1.600 %	+ 1.500 %
- aktivizační plán	-	100 %	12	1.200 %	+ 1.100 %	11	1.100 %	+ 1.000 %
- zdraví (pracovní neschopnost + potvrzení*)	-	100 %	3	300 %	+ 200 %	35	3.500 %	+ 3.400 %
- jiný	5	100 %	26	520 %	+ 420 %	33	660 %	+ 560 %

* Potvrzení o hmotné nouzi vyžadují klienti po sociálním pracovníkovi tehdy, pokud chtějí navštívit lékaře a chtějí být zproštěni povinnosti hradit regulační poplatek

Graf č. 70

Počet kontaktů klientů se sociálním pracovníkem ve sledovaných obdobích

Graf č. 71

Počet kontaktů klientů se sociálním pracovníkem ve sledovaných obdobích

